

www.politikin-zabavnik.rs

ПОЛИТИКИН

БИН	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

24. 7. 2009. • ИЗДАВАЧКА КУПОНА • ГОДИНА LXXI • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2998

СВЕ СОВЕ СРБИЈЕ

ЧИТАЧ
МИСЛИ

Духовити човек
ИЗ ЧАМЦА

УСТА
гладна правде

ПЕВАЧИЦА + ДИЈЕТА
= СЛАДОЛЕД

За све од 7 до 107!

МАСКИРНО
МОДЕЛО
КОЈЕ
САВРШЕНО
ОДГОВАРА
СТЕПЕНИШТУ
ОСЛИКАЛА ЈЕ
ХОЛАНДСКА
УМЕТНИЦА
ДЕЗИРЕ ПАЛМИН.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ДА БИ СЕ
ПРОИЗВЕО
БАРЕЛ МОТОРНОГ
УЛА ПОТРЕБНО
ЈЕ ДВЕ ТОНЕ
ГРАНУЛА КАТРАНА.

УЗНАК ПРОТЕСТА
ШТО ЈЕ КАЖЊЕН
ЈЕР ЈЕ ДЕО ЊЕГОВОГ
АУТОМОБИЛА ПАРКИРАНОГ
ИЗА КУКЕ У КОЈОЈ ЖИВИ
ЗАТВАРАО ПРОЛАЗ, ЈАН
ТЕЈЛОР ИЗ ТРИДВОРТА, У
ГЛОСТЕРШИРУ, ПРЕСЕКАО ГА
ЈЕ НАПОЛА КАКО БИ
ОСЛОБОДИО ПРОЛАЗ.

© 2008 Ripley Entertainment Inc.

8-31

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• сваки од безбројних молекула ваздуха којим је испуњен балон креће се брзином млазног авиона ■

••• најбржи сисар на свету је гепард (*Acinonyx jubatus*) који може да достигне брзину од 100 километара на час, а најспорији је тропрсти лењивац (*Bradypus tridactylus*) с брзином од 0,16 километара на час ■

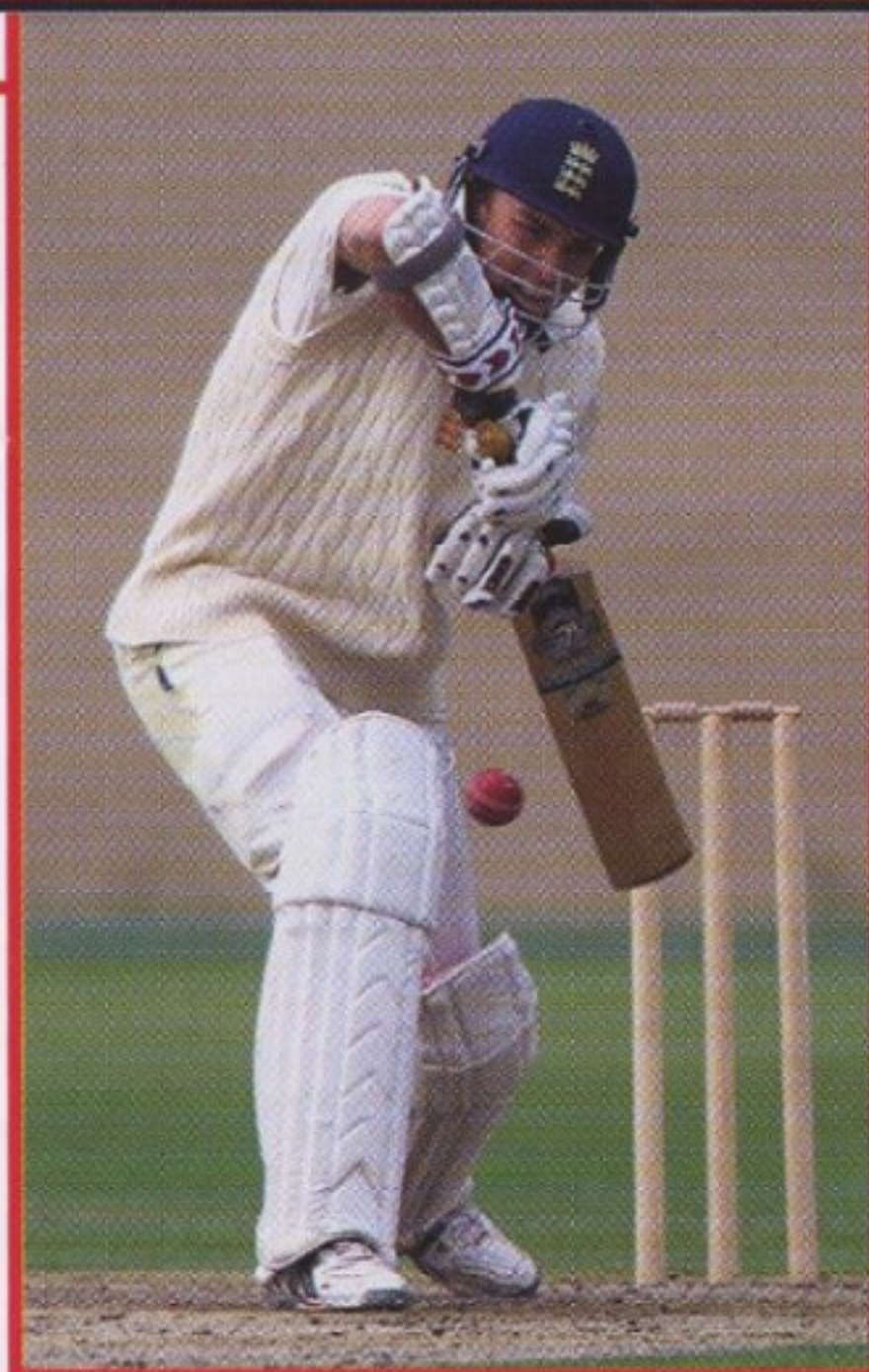
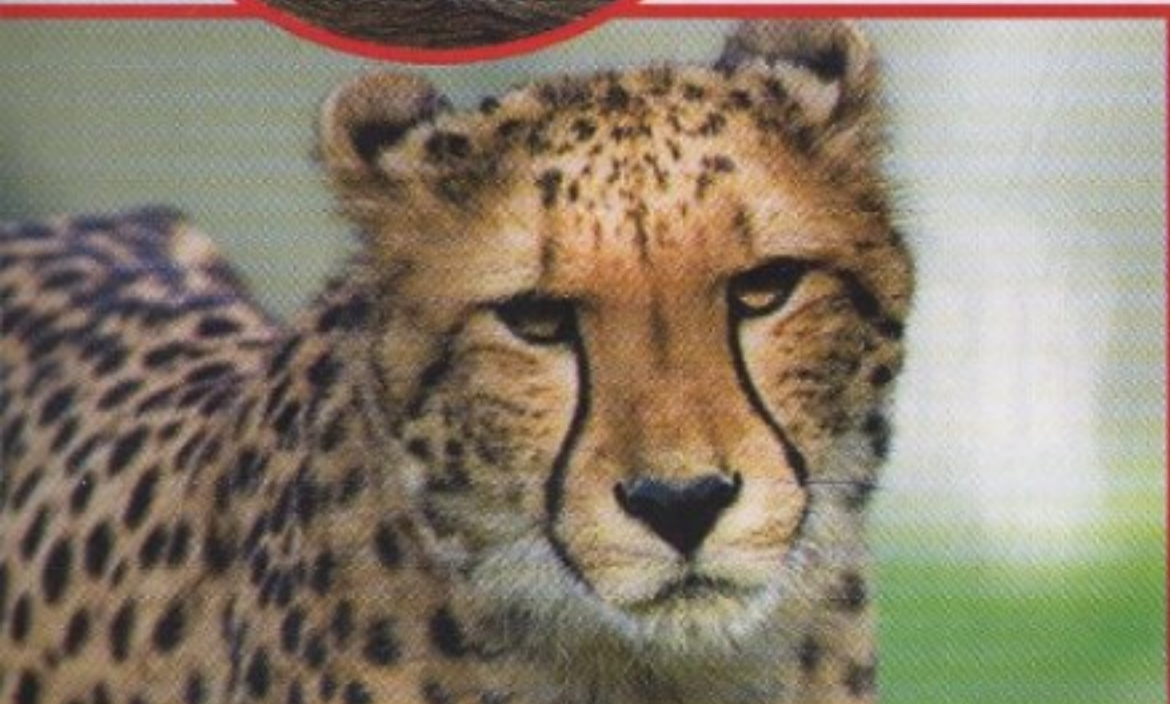

••• најдужи канал на свету повезује реку Волгу и Балтичко море у Русији. Његова дужина износи око три хиљаде километара ■

••• акоја бисери из Јапана и Кине настају у бисерним остригама, а познати су по бојама које могу бити крем, ружичасте, златне, сребрнасто-беле и плаво-сиве. Од њих се праве скупоцене бисерне огрлице ■

••• Белгија је трећи највећи произвођач чоколаде на свету ■

••• баштенском пужу потребно је више од три минута да би прешао раздаљину од једног метра ■

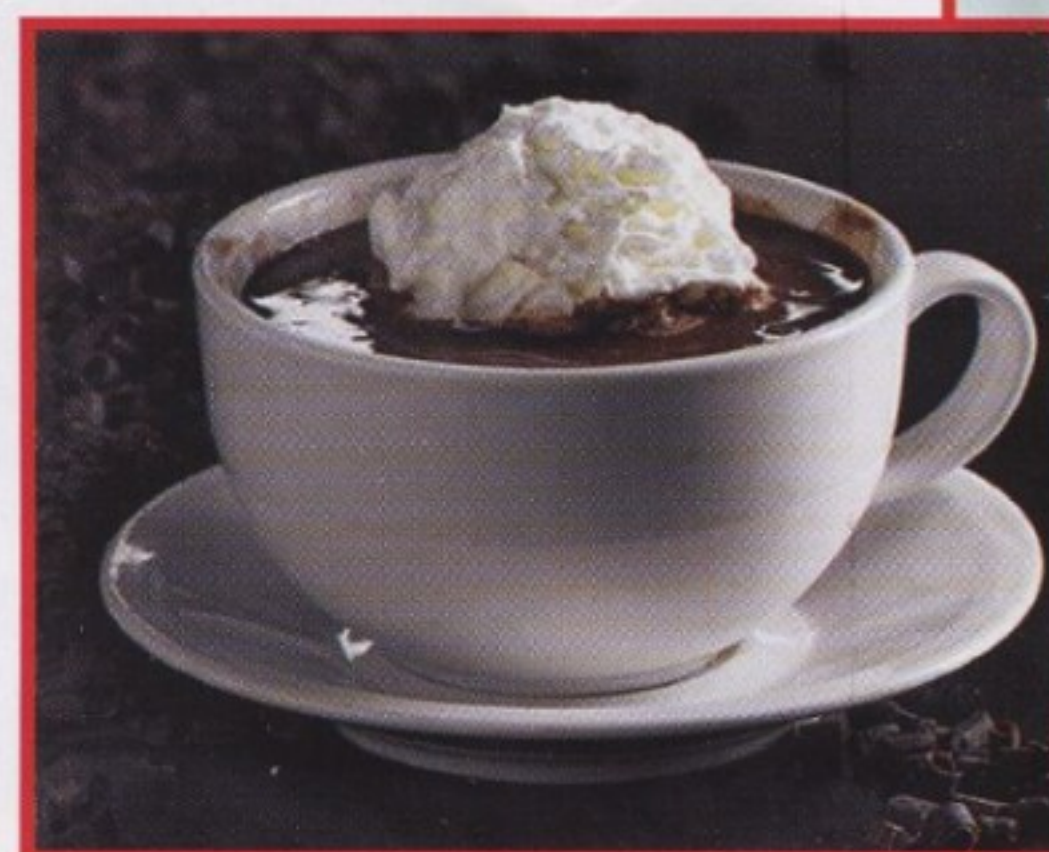
••• утакмице крикета могу да трају од једног поподнева, па до пет дана ■

••• малајске шуме каучуковог дрвета потичу од једанаест садница које су из Кју Гардена, у Енглеској, послате у Малеизију 1877. године ■

••• аеродром „Хитроу“ опслужује више међународних летова него иједан други аеродром на свету ■

••• керамика је реч грчког порекла. Keramos је старогрчка реч за грнчарску глину ■

••• јужноамерички континент познат је по климатским крајностима. Док је пустиња Атакама у Чилеу најсувље место на свету, неки делови Колумбије примају више од 11.700 милиметара падавина годишње ■

••• Шпанци, који су у 16. веку донели какао из Мексика у Европу, чували су тајну прављења топле чоколаде пуних сто година ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

СВЕ ШТО УРАДИШ КАД ДОЂЕШ КУЌИ
ЈЕ ДА СЕДНЕШ И УЗМЕШ ПИВО!

ПА ШТА ДРУГО
ХОЋЕШ ОД МЕНЕ?

СЛУШАЈ МЕ
ПАЖЉИВО...

КУЌУ ТРЕБА
ОКРЕЧИТИ...

КРОВ ПРОПУШТА!

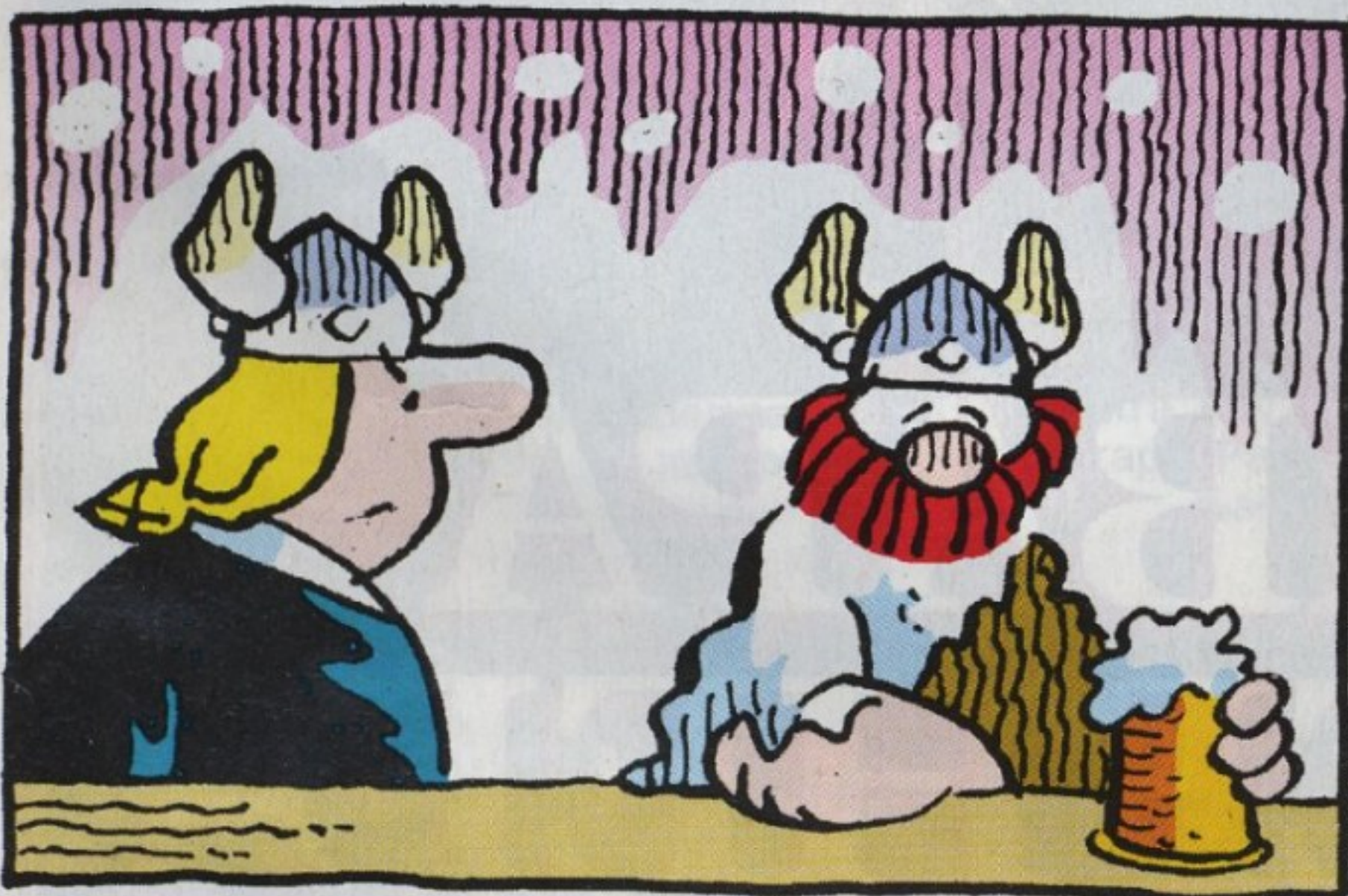
НЕМА ДРВА
ЗА ПОТПАЛУ...

БАШТА ЈЕ СВА
У КОРОВУ!

©2009 by King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

ЗАШТО НЕШТО НЕ КАЖЕШ?!!

КАД ЋЕ ВЕЧЕРА?

БАШ СЕ НЕ РАЗБАЦУЈЕ РЕЧИМА!

CHRIS
BROWNE

НАШИ ВЕЛИКИ ДОБРОТВОРИ ЂОРЂЕ ВАЈФЕРТ

ОД ПИВАРА ДО ГУВЕРНЕРА

Немац по пореклу, свом народу, како је називао српски народ с којим је живео и радио, подарио је небројена добра. Осим великог прегалачког рада, који му је обезбедио место једног од најбогатијих људи свог доба, Ђорђе Вајферт био је велики добротвор и задужбинар, отац српске индустријализације, банкарства, али и зачетник многих рудника у Србији. Оно по чему је најпознатији

четири

„Дубоко верујем да сва моја браћа морају чинити напоре на свом усавршавању, а радећи тако, усавршавају наше друштво.

Тај труд, тај богомдани дар да изграђујемо сами себе и сопствени карактер је снага у коју ја верујем”, говорио је чувени српски индустријалац и добротвор

било је пиво „вајферт”, које се и данас производи.

Забележено је да је за живота био и богат и сиромашан, али никада одвојен од свог народа. Градио је болнице, школе, амбуланте, радничке станове, цркве, помагао културне установе.

Брига за раднике

Ђорђе Вајферт рођен је у Панчеву 15. јуна 1850. године. Мајка Ана и отац Игњат

Разгледница с мотивом Вајфертове пиваре

били су Немци, католици и грађани Мађарске, која је у то доба била део Аустроугарске царевине. Завршио је немачку основну школу и мађарску гимназију у Панчеву, а трговачку академију у Будимпешти. Породица га је потом послала у пољопривредну школу у Минхену, где је специјализовао технологију прављења пива. У међувремену, породични посао у производњи пива у Панчеву нагло се ширио, па је изграђена нова пивара на Топчидерском брду у Београду. Предата је на управљање младом Ђорђу Вајферту који се преселио у Београд и 1873.

године оженио Маријом Гиснер.

Он је брзо схватио да је највећа тешкоћа у прављењу пива зависност од угља, који се користи за његову производњу. Крепуо је да тражи богата налазишта и врло брзо добио концесију на рудник угља у Костолцу.

Хроничари кажу да је ова почетничка срећа пробудила у Вајферту страст за рударством. Отворио је мноштво рудника који су се, у већини случајева, показали непрофитабилним, па је 1895. године био у великим тешкоћама. Забележено је да се на „београдској калдрми“ говорило – дужан као Вајферт.

Упорност и страст за копањем руде ипак су уродиле плодом. Вајфертови инжењери открили су на подруч-

ПОКЛОН УНИВЕРЗИТЕТУ

Сакупљањем старих новчића почео је да се бави Хуго Вајферт, млађи брат Ђорђа Вајферта. „Величанствено благо римских златних медаљона“, које је сакривала једна њива у Борчи, брзо се увећавало кад се у сакупљање укључио и старији брат, откупом старих новчића из доба од 239. до 256. године из околине Виминацијума. После Хугове преране смрти, у сакупљање старих новчића укључио се и отац Игњат, а после очеве смрти сва брига о ретком благу прешла је на Ђорђа Вајферта. Склоњена у бечки Доротеум, збирка је преживела Први светски рат и, по Вајфертовој жељи, 1923. године поклоњена је Универзитету у Београду.

Збирка се данас налази у оригиналној посебној каси коју је за њу предвидео дародавац Вајферт.

„С примерцима монетарних емисија свих периода ковања, од антике до савременог доба, високонаучно вреднована, она је извор за решавање многих питања која поставља нумизматика“, записали су пици књиге „Добротвори београдском универзитету“.

Највећи део нумизматичке збирке поклоњене Универзитету у Београду припада римском републиканском и царском ковању, као и емисије грчких градова на Балкану, Сицилији и јужној Италији, ковање македонског краља Филипа II и Александра Великог. Ту су и збирке келтског новца, такозваног рудничког новца 2. века, кованог за руднике у Горњој Мезији, Далмацији, Панонији. У збирци је и значајан фонд византијског новца од 5. века до пада Цариграда, као и примерци средњовековних фризашких пфенига и европских талира ■

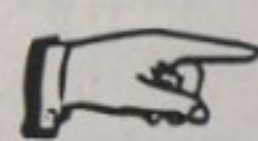
Табла с новцем из збирке Ђорђа Вајферта

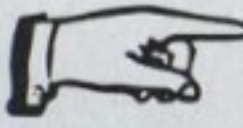
ју села Бор најбогатије налазиште бакра у Европи. Током неколико година сеоце је постало велики рударски град, а Ђорђе Вајферт најбогатији човек у Србији. Назван је оцем српске рударске индустрије.

Отворио је једанаест рудника, међу којима је био и рудник живе на Авали, олова Рупље, као и злата Рукмалне.

Финансијски успех с рудницима омогућио му је да прошири и пиварско предузеће, па је отворио погоне у Сремској Митровици и Нишу, а његово пиво постало је најпознатије у Србији.

Забележено је да је Вајферт био у много чему испред свог времена, па и по понашању према својим радницима. Људе и градове повезивао је градећи пруге и путеве, умрежавајући тако и своје руднике с главним лукама и трговинским средиштима. Саградио је радничка насеља, школе, болнице, цркве и млинове и остало је упамћено да је био први фабрикант

 који је својим радницима плаћао боловање. Тврдио је да му је жеља да оствари однос између послодавца и запосленог као у оквиру једне велике породице.

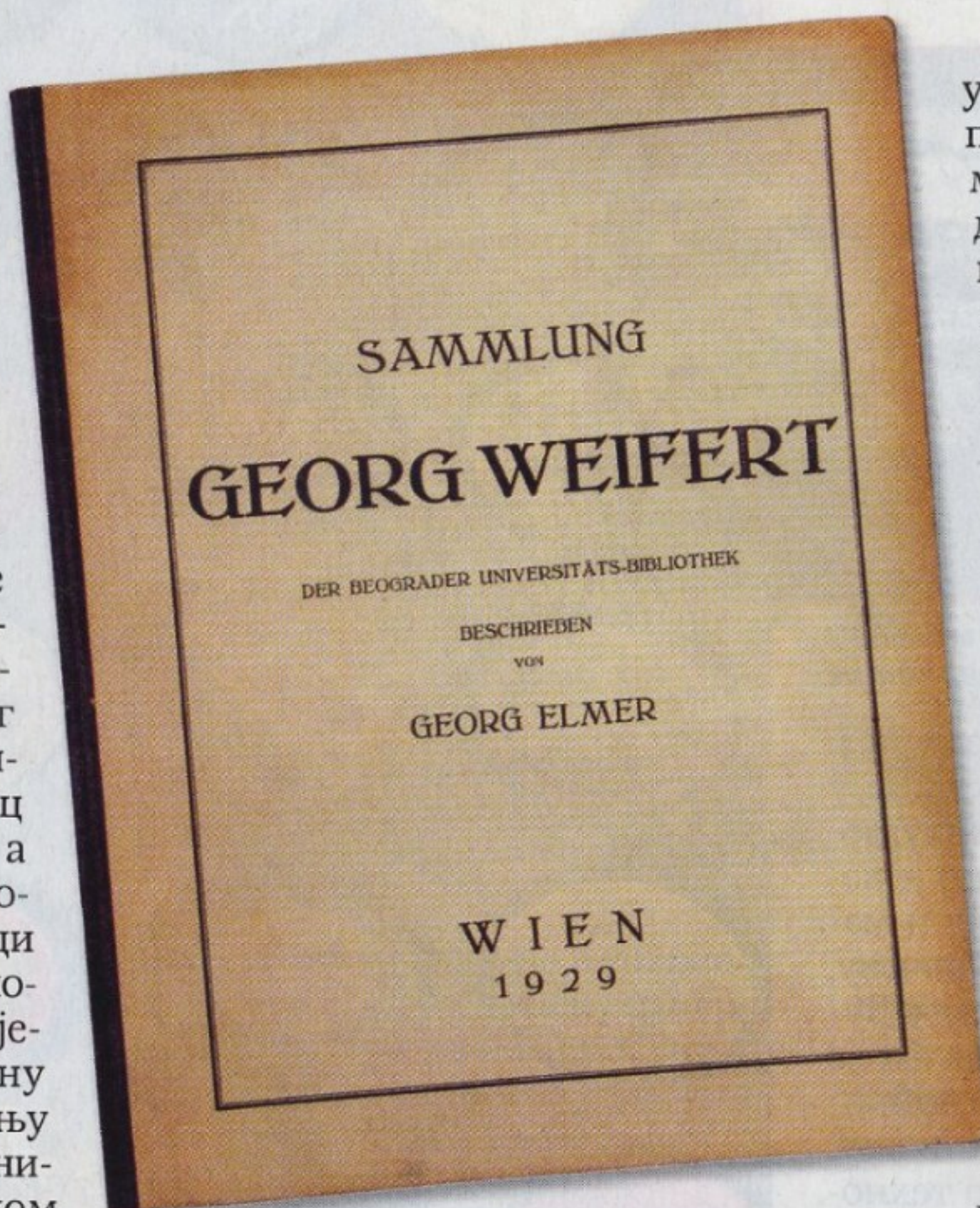
Година 1873. по много чему је била значајна за Ђорђа Вајферта. Те године постао је држављанин Србије и помагао развој државних установа после стицања независности од турске власти. Један је од оснивача Српске трговинске коморе и њен први председник, као и један од оснивача и први гувернер Народне банке Србије. Стварању централне српске финансијске установе противила се влада краља Милана Обреновића, али је Вајферт с групом српских банкара успео 1884. године да отвори централну банку, постане њен први гувернер и на том положају остане до 1926. године. Тврди се да је он поставио темеље савременог банкарства у Србији крајем 19. века. По завршетку Првог светског рата, 1919. године, гувернер Вајферт радио је на претварању Народне банке Србије у Народну банку Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (СХС), као и на учвршћивању динара у стабилну европску валуту. Забележено је и да је током Првог светског рата руководио српском централном банком из Марсеја и тако сачувао ту установу, њене основне делатности и највећи део њене имовине. После рата претворио је Народну банку Србије у емисиону установу Краљевине СХС. Из Француске је помагао српској војсци на Солунском фронту, а по окончању рата вратио се у Београд и свесрдно приступио обнови престонице.

Био је вредан и у својој масонској ложи, где су га ослављавали са Брат Ђуро. Забележено је да је писао ћирилицом, па је постао познат и његов потпис. Његови савременици записали су да је дужности обављао скромно и умерено, а да је најбољи епитаф за његов живот

и рад онај који гласи: „Non omnis moriar“, односно „Неће све што сам ја умрети.“

На одру медаља за храброст

Ђорђе Вајферт није био члан ниједне политичке партије у Србији, али је учествовао у политичком животу. Током српско-турског рата 1876–1878. године био је добровољац у српској коњици, а од његовог новца који је поклонио војсци купљени су први топови за артиљеријске јединице. За показану храброст у преношењу порука између јединица под непријатељском ватром одликован је медаљом за храброст. По његовој изричитој жељи, од свих одликовања које је током живота добио, кад је умро, 1937. године, у ковчег крај његовог тела стављена је једино та медаља. У свему што је радио покушавао је, забележили су хроничари, да

Насловна страна каталога Нумизматичке збирке коју је Вајферт поклонио Београдском универзитету

Спомен-табла у улазу Народне банке с именима чланова Управног одбора

успостави равнотежу, па је тако у време Тимочке буне 1883. године ризиковао живот покушавајући да код краља Милана Обреновића издејствује да се смртне казне за побуњенике преиначе у казне затвора. То му је пошло за руком што је био пут за заустављање крвопролића у Србији.

Током Балканског рата 1912. године, у време велике оскудице хране у Београду, Ђорђе Вајферт платио је да се набави 60.000 векни хлеба подељених сиромашним београдским

породицама. После рата основао је Фондацију свети Ђорђе, која се бавила прикупљањем новчане помоћи за ратне ветеране и војне инвалиде.

Петнаестак година раније помогао је оснивање друштва Краљ Стефан Дечански, које се бавило смештајем и образовањем глувонедеце. До краја живота био је један од главних добротвора те установе и њен доживотни почасни председник.

Заједно с Единбуршким саветом шкотских жена и Лондонским саветом шкотских жена, Вајферт је финансирао изградњу Болнице за жене и децу у Тиршовој улици у Београду. Поклонио је и земљиште за изградњу зграде тадашњег Београдског женског друштва, а доста новца издвојио је и за изградњу зграде Српске академије наука и уметности. Музеју Београда оставио је велику збирку слика, а вредну нумизматичку збирку од више од 14.000 новчића поклонио је Београдском универзитету. Ова збирка старогрчког и римског новца и данас се сматра једном од најбогатијих у свету.

Вајферт је саградио и две цркве. Реч је о римокатоличкој Цркви свете Ане у Панчеву, као и православној Цркви светог Ђорђа у Бору. Кад је Вајферт умро, католички бискуп у Панчеву није дозволио да буде сахрањен на гробљу цркве коју је саградио с обзиром на то да је био слободни зидар (масон) ■

Љиљана Миленковић
ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

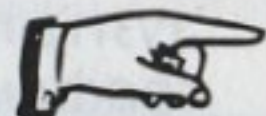
ЗАДАЦИ ЗА 21. ВЕК

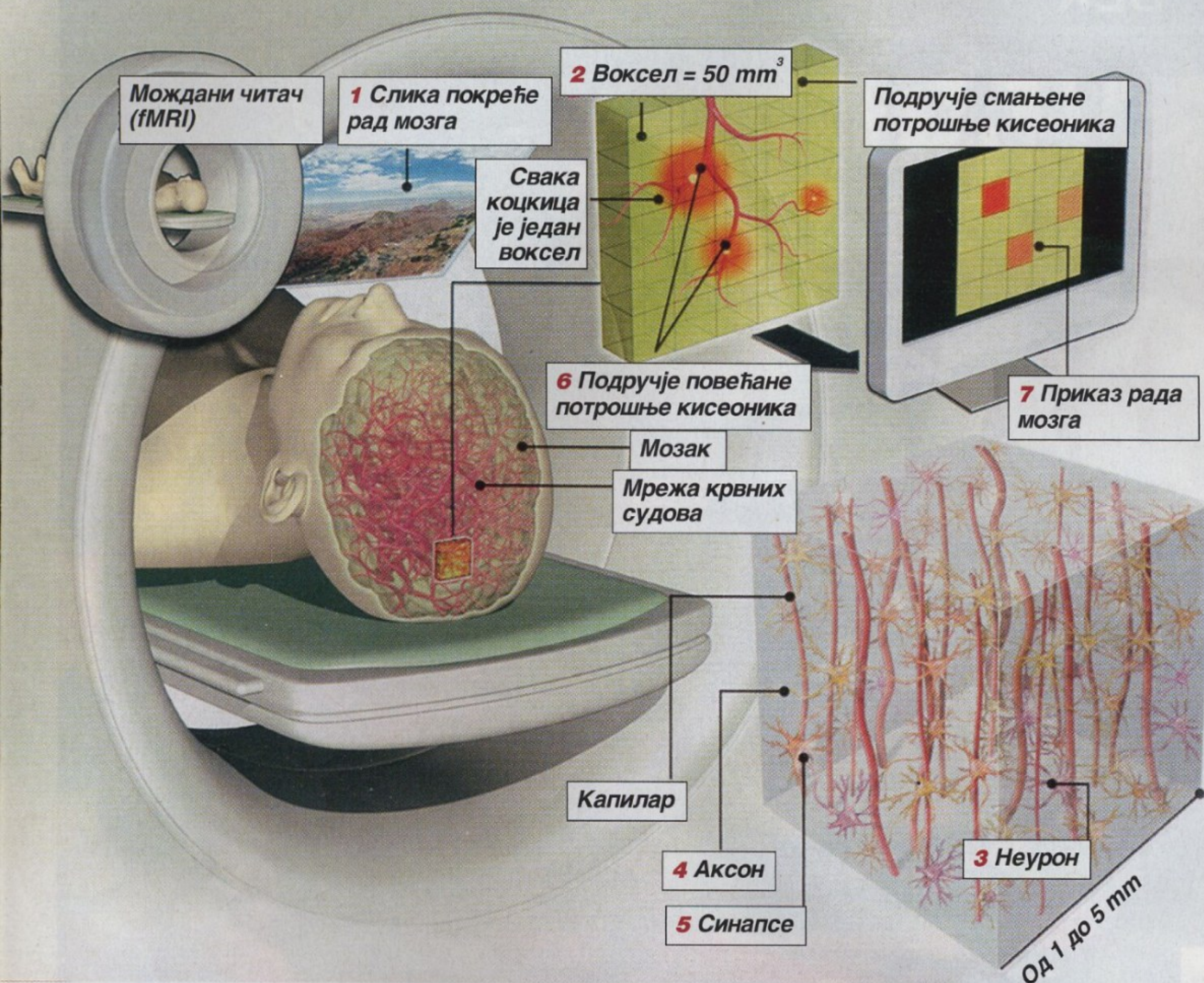
ЧИТАЧ МИСЛИ

Већ данас, уз помоћ функционалне магнетне резонанце и рачунара, могу да се „виде“ људске мисли (слике, речи, звуци, сећања). А шта нам тек сутрашњица доноси...

„Зашто си их издао?“, питали су га. „Издао?“, одговорио је Алдрих Амес, агент америчке тајне службе који је, девет година након хладног рата, открио 25 особа које су служиле као извори Комитету државне безбедности некадашњег СССР-а, осудивши на тај начин десет људи на смрт, а у замену за четири милиона долара. Био је фебруар 1994. године, а ово је био још један случај где полиграф, познатији као „детектор лажи“, није показао никакве промене у крвном притиску, пулсу, дисању или знојењу. Укратко, иако је деценијама био главни инструмент за откривање кривца у криминалистичким или полицијским шпијунским филмовима, у ствари је толико непоуздан да не може да се искористи као ваљан доказ против оптуженог.

Лако га је преварити: треба само контролисати откуцаје срца и дисање. Па тако прави емотивци ризикују да буду криво оптужени: у извештају из 2003. године у *National Academy of Science* прорачунали су да, ако међу десет милиона грађана, на пример, условно кажемо да се налази десет шпијуна, полиграф ће „прескочити“ два, али ће истовремено окривити 1598 нејужних људи.

КАКО РАДИ МОЖДАНИ „ЧИТАЧ“

Док слушамо неки звук или посматрамо фотографију, ћелије мозга из перцептивне (или аудитивне) зоне мождане коре троше више кисеоника, па тако траже већи доток крви. Функционална магнетна резонанца (fMRI) „види“ молекуле хемоглобина (беланчевина у крви задужених за пренос кисеоника), а скенер локализује оне молекуле који доводе кисеоник до ћелија мозга.

Запремина

Да би сакупљени подаци постали видљиви на екрану, рачунар „дели“ мозак на вокселе (запреминске пикселе), односно најмање делове тродимензионалног простора мозга (око 55 mm³). Сваки од воксела садржи пет милиона неурона који су међусобно повезани са око 50 km дендрита, и око 200 km аксона (нервних влакана која одводе сигнал из једног неурона у други преко тачака где се спајају, такозваних синапси, којих има приближно тридесет милијарди). Функционална магнетна резонанца математичким алгоритмима приказује размену кисеоника у капиларима једног воксела (око три одсто запремине), тако што активне вокселе показује градијентски, бојама од жуте до црвене, а зеленом бојом означава неактивне вокселе. На тај начин могу да се виде различита подручја мозга која раде ■

је тачнији од досадашњег откривања лажи полиграфом, увидели смо да су различити делови мозга који се покрећу лагањем и говорењем истине. Лагање подстиче четрнаест различитих подручја, а кад говоримо истину ради њих само седам. Због прилично велике поузданости, можемо ускоро да очекујемо да се резултати добијени на овај начин користе као докази на суду.”

Мохамед објашњава због чега детектор лажи не показује стално поуздане податке: „Углавном зато што се он ослања на бележење спољашњег испољавања неких осећања кад људи лажу. Ова испољавања – која укључују убрзано дисање, мењање положаја тела и покрете мишића на лицу – иако су природна, многи људи могу да сакрију, па је тако угрожена тачност и ваљаност резултата који се добију полиграфом.”

Али полиграф ће ускоро завршити на тавану и уступити место новим технологијама. Она која највише обећава је такозвана *Functional magnetic resonance imaging* (fMRI) – функционална магнетна резонанца која бележи промене у раду мозга. Како су показала три огледа о којима и овде пишемо, овај уређај омогућава нам да заиста прочитамо оно што се дешава у мозгу испитаног: слике које види, речи које прочита или чује, гласове који допиру до њега, да утврдимо пут њиховог кретања, чак и да „прочитамо” не-

свесне намере или запажања. Нема никакве везе с филмовима научне фантастике.

Међутим, научници већ указују на потребу да се употреба ових технологија утврди законом пре него што буду срушене једине преостале неповређене границе људске интима – мисли.

Откривање потрошње

Функционалну магнетну резонанцу пронашао је још 1988. године Сеиџи Огава, биофизичар из *At&t Bell Laboratories*. Постала је позната половином деведесетих: бележи мождане ћелије које раде тако што „види” кисеоник који троше. Кроз вишедеценијска истраживања, проучавајући болеснике, неуролози су стекли прилично јасну слику о начину рада различитих група нервних ћелија и о њиховим међусобним везама, а од пре неколико година проучавају и мозак при уобичајеном раду, а све да би разоткрили тајне ума.

Године 2002. Данијел Ланглебен, психолог с Универзитета у Пенсилванији, одлучио је да испита да ли је могуће посматрањем рада мозга утврдити ко вара у игри. Студентима који су учествовали у истраживању дао је по две, њему непознате карте и тражио од њих да их запамте.

Замолио их је да слажу за једну, а кажу истину за другу карту. Рад њиховог мозга пратио је преко fMRI технологије док им је на екрану на сваке три секунде насумце приказивао по једну карту. По реакцијама мозга које је верно пресликавала функционална магнетна резонанца, Ланглебен је успевао да са тачношћу од 86 одсто препозна које су карте студенти имали у рукама, а за које су слагали.

Варање у игри

Свакако, лагање студента од којих је претходно тражено да лажу не може да се пореди с особом која лаже да не би завршила на електричној столици, али ово истраживање је битно јер је заинтересовало два америчка предузећа, „No Lie” и „Cephos Corp” (која иначе производе детекторе лажи), да почну да се баве функционалном магнетном резонанцом која је проверено поузданија од полиграфа. Године 2006. Фероце Мохамед с Универзитета Темпл у Филаделфији, поредећи полиграф и fMRI, објавио је своја запажања у часопису „Радиологија”: „Радом мозга не може свесно да се управља, па можемо да утврдимо ко не говори истину. Користећи поступак који

КЉУЧНЕ ТАЧКЕ

1) Функционална магнетна резонанца (фМРИ) омогућава да се препознају и разликују делови мозга који раде.

2) Ове „мождане мапе” омогућавају да се реконструишу мисли особе: звуци, речи, слике и сећања.

3) Истраживања у овом смеру охрабрују да ће у будућности бити могуће излечење неких врста болести, али у исто време прете да исувише угрозе приватност људи.

1) КАКО СЕ ОТКРИВАЈУ СЛИКЕ КОЈЕ ПОСМАТРАМО

Група научника, предвођена Џеком Галаном, објавила је 2008. године у часопису „Природа“ истраживање које ће ући у историју. Посматрајући дешавања у мозгу једног испитаника, успели су да утврде које фотографије посматра. Препознавање се одвија у неколико фаза:

1. Прво, док се рад мозга испитаника прати функционалном магнетном резонанцом, показују му се различите фотографије (у овом истраживању, њих укупно 1750).
2. У међувремену, скенер проучава подручја која раде.
3. Рачунар испитује све слике кроз 8000 могућих

начина посматрања и тражи подударност с деловима мозга који раде.

4. На овај начин прави модел, то јест мапу можданих подручја која се покрећу за сваку слику појединачно.
5. Сада истраживачи прелазе на проверу рачунарског модела:

испитаник посматра 120 фотографија док истраживачи упоређују подручја мозга која се покрећу за сваку слику, све док рачунар не утврди коју слику испитаник посматра. Проценат успешности креће се од 72 до 92 одсто ■

Други неуролози, међутим, упозоравају да су истраживања рађена на студентима, а не на социопатама, криминалцима и патолошким лажовима, и траже да се не доносе нагли закључци, зато што већина истраживања укључује највише двадесет испитаника, а озбиљних истраживања на ову тему објављено је тек десетак. Док трају ове расправе, користећи fMRI, научници су дошли до нових занимљивих открића.

Џон Дилан Хејнс из истраживачког центра Макс Планк у Лајпцигу и Герајнт Рис са Универзитетског колеџа у Лондону, међу осталима, видели су „несвесно“ на делу. Шесторици испитаника показивали су две слике у кратким временским размацама, једну иза друге. Прву слику су излагали само 15 милисекунди, што је исувише мало времена да би опажање могло да буде довољно и да пређе у свесну сферу. Па

ипак, кад су испитали слике које је fMRI направила на мозгу, установљено је да се чак и те слике, за које се чинило да мозак не може да стигне да обради, бележе, иако испитаник тога није свестан. Оваква истраживања можда би могла да омогуће да се у будућности „виде“ несвесне слике које мозак крије и поново да отворе расправу о „подсвесном опажању“.

Али то није све. Могуће је, исто тако, да се виде намере

неке особе, и то пре него што се претворе у акцију. Џон Дилан Хејнс тражио је од испитаника да, док их скенира функционалном магнетном резонанцом, одлуче да ли два приказана броја желе да саберу или да их одузму, а да о својој одлуци не говоре истраживачу. Посматрајући рад мозга који претходи рачунању, с тачношћу од готово 70 одсто успели су да утврде која ће операција да уследи.

2) КАКО РАЧУНАР РЕКОНСТРУИШЕ ШТА ЧИТАМО

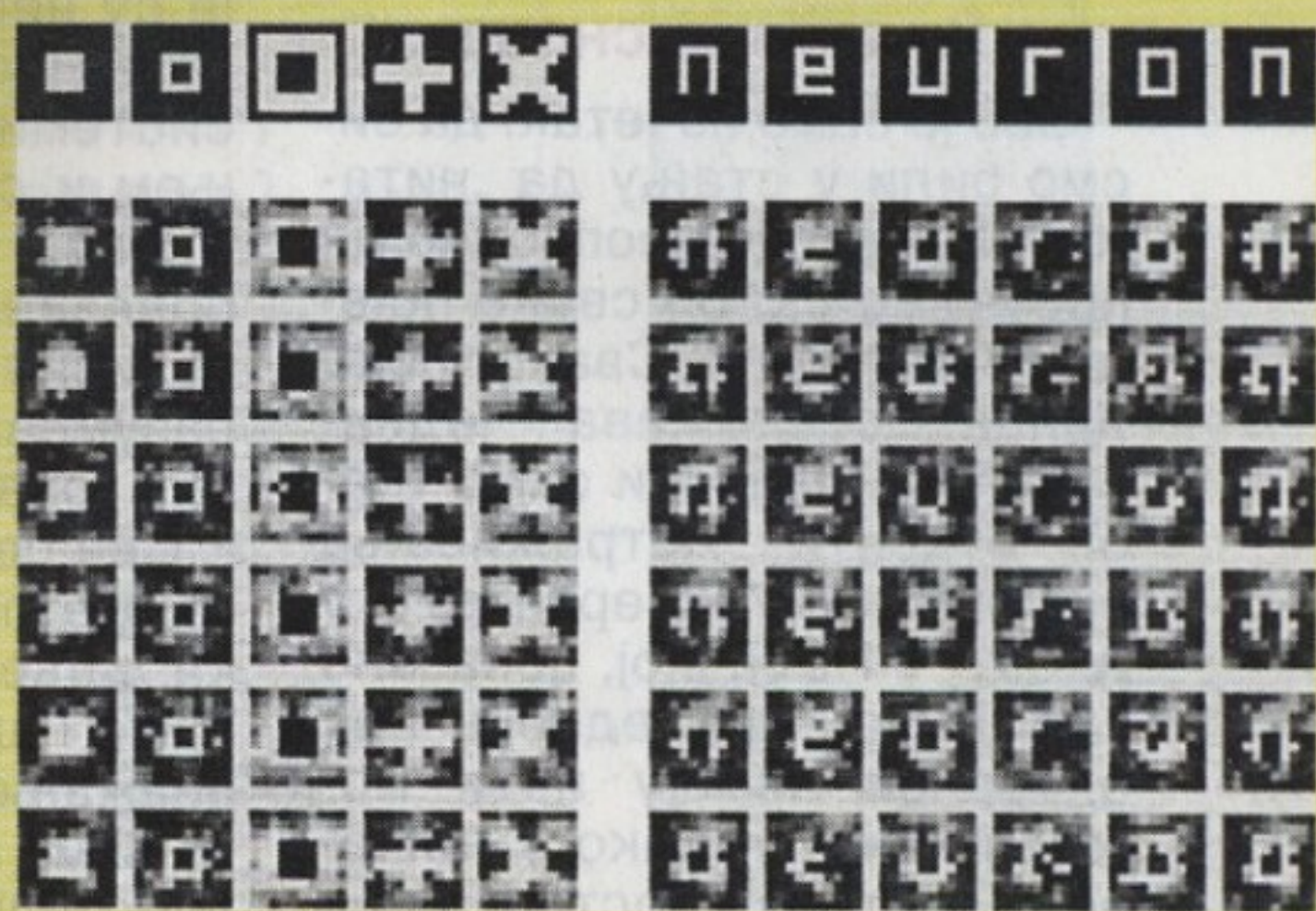
Слова су у ствари слике, и ако је могуће да препознамо једну слику међу 120, исто тако је могуће да препознамо један по један нумерички или словни симбол: слова у алфabetу има углавном до 30 (енглески алфabet има 26 слова), а цифара 10. Оглед су 2008. године извели јапански научници који су желели да прочитају мисли, менталне слике и снове, али за сада су успели једино да препознају слова

алфабета: овакав поступак омогућио би да се реконструише текст који чита нека особа без увида у сам текст.

1. Испитаник, чије се мождане активности надгледају функционалном магнетном резонанцом, посматра 440 табела састављених од квадрата у које је уцртано слово, неки мањи квадрат, крст или слично, а скенер за то време испитује делове мозга који раде.
2. Рачунар испитује

симбол из сваког појединачног квадрата табеле.

3. Затим, рачунар прави модел који слово које испитаник посматра повезује с радом мозга.
4. Испитанику се показује једноставна слика, док се резултати рада његовог мозга шаљу на преглед рачунару.
5. Рачунар испитује рад мозга и, захваљујући већ направљеном моделу, изводи закључак о слици коју испитаник посматра ■

Како је рачунар препознао пет симбола и реч „неурон“ код неких испитаника.

3) КАКО СЕ ДЕШИФРУЈУ ЗВУЦИ КОЈЕ ЧУЈЕМО

Новија истраживања, из новембра 2008, објављена у часопису „Наука“, показала су како се може закључити, опет испитујући рад мозга, не само ко говори, већ и шта тај неко говори.

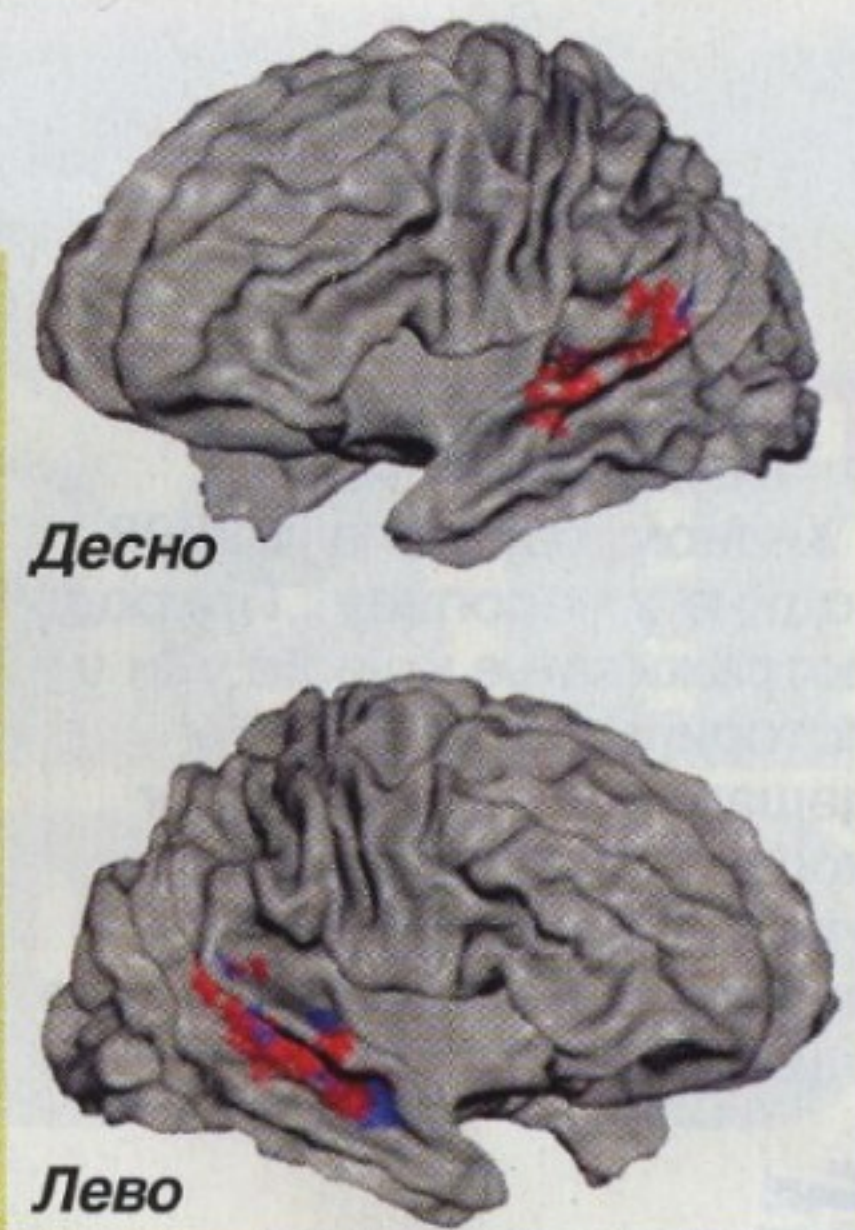
1. Особа која се скенира слуша три различите особе како у низу изговарају гласове „а“, „и“ и „оу“.

2. Скенер у међувремену бележи рад мозга на сваки звук који испитаник чује и прави модел рада мозга који прати сваки од гласова – посебно за слово „а“, посебно за „и“...

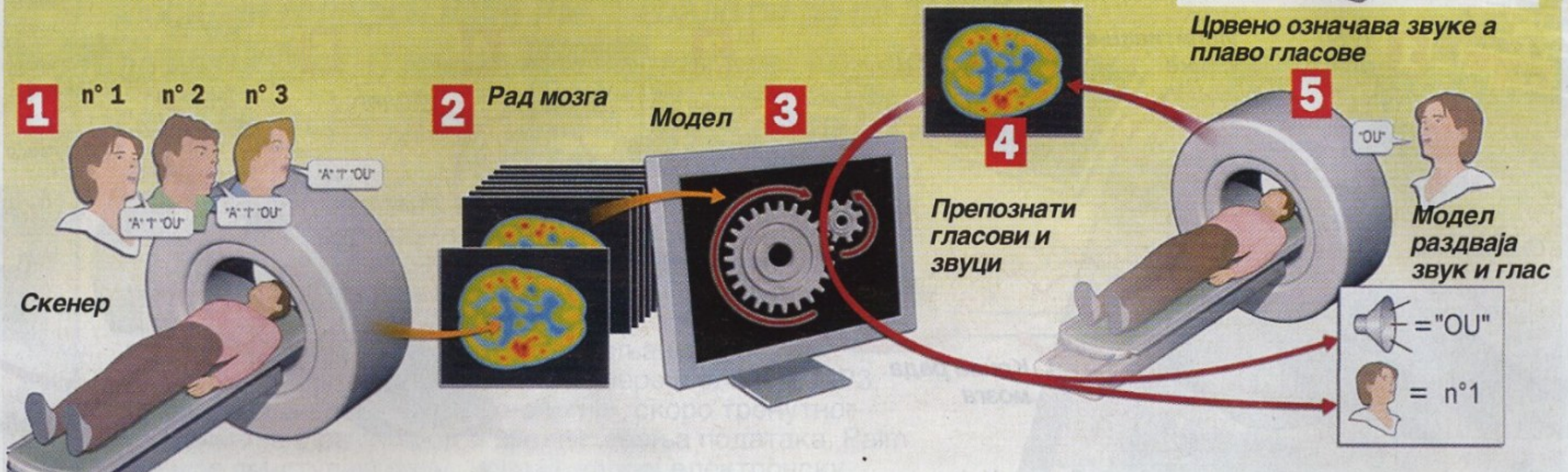
3. Рачунар такође разликује мождану активност коју изазивају гласови од оне коју покрећу други звукови.

Модел се временом усавршава и мења новостеченим искуством: испитанику се пуштају и други звукови и гласови, а реакције додају моделу.

4. Захваљујући могућности учења, рачунар је у стању да препозна гласове и звукове према раду мозга ■

Црвено означава звуке а плаво гласове

Дешифровање оног што се дешава у мозгу заснива се на такозваној *multivariate pattern recognition* технологији, а то је испитивање промена у параметрима слика које се добијају функционалном магнетном резонанцом. Поред fMRI, потребан је и рачунар „извежбан“ да препозна склоп можданих токова који прате различите намере, као и програм сличан ономе који се користи за препознавање власника неког отиска прста.

Видећемо снове

Ово је само почетак: да бисмо били у стању да „читамо“ ум, прво је неопходно да проучимо склоп сваке појединачне мисли. Сваког појединца „обележава“ јединствени склоп који само треба открити. Истраживања вршена на Универзитету у Ахену, у Немачкој, показала су да чак ни једнојајчани близанци немају исти мождани склоп, иако у њиховим „мапама“ постоји већа подударност него код близанаца који нису идентични.

Препознавање слике или звука који неко види или чује зато не може да буде исто за све, већ захтева много сати увежбавања рачунара да препозна личне особине и успе да направи „модел“ рада мозга појединца.

Да закључимо, за сада нико није успео да направи свеобухватни модел којим би се проучавала иста мождана активност код различитих особа. Сада је на истраживачима да направе модел који ће пр-

во разликовати мисли којима се праве одлуке типа или-или (сабери или одузми).

Већина истраживања данас се усредсређује на проучавања потиљачне зоне, иначе задужене да прима податке од чула вида. „Систем чула вида веома је сложен“, објашњава Џек Галанс у Универзитету Беркли у Калифорнији, „зато што се састоји из већег броја различитих операција повезаних у паралелне мреже и хијерархијске грађе или, пак, операција које су несвесне. Тесно је повезан и с другим чулним подсистемима, као и с памћењем и с центрима за језик. Управо због ове међусобне повезаности, истраживање везивне зоне важно је и за разумевање осталих можданих зона.“

Све ово је одлична основа за претпоставке како ће наука даље ићи. „Вероватно је“, каже Галант, „да системи за опажање имају везе и са сећањима и са сновима, и тако ћемо једном успети да реконструирамо и једно и друго.“

Како ће се користити у будућности?

Од читања менталних слика до читања симбола (било да су у питању слова или цифре), кратак је пут. У лабораторији Кјото, у Јапану, рачунаром су успели да прочитају реч „неурон“. Слова нису била најјаснија, али кад слика буде имала више пиксела, биће још читљивије. Вероватно је да ће нам у будућности бити могуће да читамо мисли и снове других, а исто тако истраживања су нам

Магнетна резонанца (MRI) користи се још од краја осамдесетих година прошлог века у болницама и лабораторијама као уобичајени поступак за „фотографисање“ различитог типа ткива, од мишића до мозга. Овај поступак, међутим, може само да покаже грађу ткива и физичко-хемијске податке, али не и рад. Рад мозга тешко се могао пратити јер су поступци који су тада постојали били непрактични или исувише скупи. Године 1990, међутим, јапански научник Сеиџи Огава и његове колеге објавили су низ кључних истраживања којима су изменили магнетну резонанцу тако да може да открива рад мозга и на тај начин подстакли научну јавност да даље истражује начине испитивања и тумачења рада мозга. За разлику од ранијих „фотографисања“ мозга, која су само описивала грађу мозга, ова нова технологија тражи промене у његовом раду у различитим приликама и то упоређивањем снимака ■

показала да је могуће продрети и у тајне памћења звукова, такође и музике и запамћених речи. Али исто тако и места.

Виртуелни тетраплегичари

Еленор Магвајер с Универзитета у Лондону, успела је да прочита у хипокампсу својих испитаника правце кретања у простору.

Кад се крећемо, у хипокампсу се покрећу неурони „за локализацију“, чији је задатак да нам кажу где се налазимо. Магвајер је употребила fMRI да би пратила рад ових неурона док су се испитаници кретали, и потом је податке обрадила алгоритмом. „Успели смо да разумемо где се ко налази: прочитали смо њихова просторна сећања“, рекла је Магвајер. Просторна сећања се, дакле, „чувају“ у неуронима „за локализацију“, а њихов рад алгоритми касније могу да растумаче.

Ово је само први корак: хипокампс је такође одговоран за планирање будућих догађаја. Све ово отвара добре и лоше могућности развоја. Како каже Хејнс: „Ако имамо технику која нам омогућава да сазнамо шта други мисле, неопходно је да поставимо неке смернице које казују кад и како такав инструмент може да се користи. Многи би волели да њихове мисли буду прочитане: на пример, тетраплегичари би тако мислима могли да управљају механичким протезама. Међутим, употреба у комерцијалне сврхе морала би да се забрани: постоји ризик да ће неко покушати да надзире туђе мисли. Пре него што истраживања пробију све границе, неопходно је да се добро промисли о начину употребе оваквог открића, као и о томе колико би то угрозило личну слободу“ ■

Припремила
Невена Каралић

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

24. 7. 2009.

КО ЈЕ ИЗМИСЛИО ШТРАЈК ГЛАЉУ?

Постер који је штампала Социјално-политичка унија жена 1910. године јавности је предочио несхватљиво мучење коме су биле изложене сифражеткиње одлучне да отпор искажу штрајком глађу. Правдајући се да се боре за њихов живот, власти су прибегле насилном храњењу.

УСТА ГЛАДНА ПРАВДЕ

Одбијајући да једу у затвору, британске поборнице женског права гласа почетком 20. века покушале су да скрену пажњу политичара и јавности, не слутећи да ће их подвргнути најгорим могућим мукама...

Читавих пет недеља хранили су ме кроз нос. Завршило се тако што су, како су то они говорили, моје ноздрве почеле да гризу црево одбијајући да га спроведу у грло, него су га усмеравале у супротном смеру тако да сам имала осећај да ме то црево пече и пробада ми очи. Онда су прибегли другој тактици – свом снагом су ми увлачили прсте у уста и, придржавајући ми језик и затварајући ми нос, дугачко и дебело црево увлачили су ми кроз ждрело. Овако је Мери Ричардсон, једна од затворених сифра-

жеткиња (поборница женског покрета и женског права гласа), описивала начин на који су је приморавали да једе у затвору у који су је често затварали током 1914. године. Она је била само једна од многобројних припадница британске Социјално-политичке уније жена (WSPU), коју је октобра 1903. године основала Емелин Пенкхерст (1857–1928), с намером да се изборе и за женско право гласа.

Уз крилатицу „С речи пређимо на дела“, WSPU је постала најистакнутија сифражетска група чије су многобројне чланице, рачуна се ви-

ше од њих хиљаду, завршиле у затвору у раздобљу од 1905. до 1914. године. Овај покрет добио је назив по енглеској речи „suffrage“ – изборни глас. Осим права да добију могућност да равноправно с мушкарцима изађу на изборе, сифражеткиње су се бориле и за бољи положај углавном обесправљених жена у друштву: за једнакост пред законом, могућност избора будућег занимања, самим тим и право на школовање.

Лекари из пакла

Емелин Пенкхерст и њене истомишљенице у почетку су приређивале мирне протесте,

настојећи да скрену пажњу политичара и јавности. Кад су схватиле да тако готово ништа не постижу, окренуле су се насилним протестима. Разбијају прозоре на јавним зградама, подмећу пожаре у грађевинама у којима нема људи, сипају керозин или киселину у поштанске сандучиће, секу телефонске линије између Лондона и Глазгова, подмећу бомбе широм Британије све време строго водећи рачуна да не угрозе било чији живот осим свог.

Мери Ричардсон снимљена марта 1910. године при уласку у суд. Она је била међу првим женама које су на „милосрдан начин“ одржавале у животу.

У настојању да скрену пажњу јавности, сифражеткиње су, између осталог, праћкама (као што је ова на слици), разбијале излоге радњи.

Колона сифражеткиња 1910. године пролази главним улицама Лондона носећи 617 дрвених мотки на чијем су врху металне стрелице. Свака симболично представља по једну осуђену припадницу Уније.

Кад је у јулу 1909. године утамничена Мерион Волас Данлоп, постало је јасно да жене нису једнаке чак ни иза решетака. Мерион се побунила не зато што је у затвору, већ што је и у тамници била обесправљена као жена јер није доспела међу мушкарце – друге политичке затворенике који су и у тамници уживали погодности. У знак протеста одлучила је да почне штрајк глађу. После деведесет сати, пустили су је на слободу.

Уверене да су напослетку откриле прави начин протеста, и остале утамничене сифражеткиње почеле су да одбијају храну. Власти им ни то нису дозволиле и, наводно због бриге за њихов живот, смислиле су начин да их насилно хране.

Радило се о најгорем могућем виду примене силе која је заправо поништавала сваку појединачну жену чинећи је најобичнијим објектом иживљавања. Не размишљајући о последицама, „лекари из пакла“, како су сведочиле затворенице, користили су гумена црева која не само што нису била нова, него су углавном већ била употребљавана на претходним пацијентима за које се никад није знало да ли пате од ко зна каквих обољења.

Различити аршини

На дугачкој листи сифражеткиња које су у затвору насилно хранили, исте године кад и Мерион Волас Данлоп нашла се и Мери Ли. Мери Ли, која је потицала из радничке породице, такође је касније писала о језивим мукама приликом увлачења црева кроз ноздрве: „Имала сам осећај да ће ми експлодирати бубне опне, неподношљиви болови ширили су ми се чита-

вим телом, чинило ми се да ми грло и груди више не припадају.”

Руководство WSPU сместа је израдило постер којим је обавестило јавност о „Мучењу жена у затвору”. Да би сваком човеку допрло до свести шта се ради, на илустрацији је, што је веродостојније могуће, приказано насилно храњење затвореница.

Сифражеткиње је додатно узнемиравало што се власти нису подједнако опходиле према женама из различитих друштвених слојева. Наиме, кад је у затвор у Њукаслу 1909. године доспела и леди Констанс Литон, никоме није пало на памет да је приморава да једе. Наводно због слабог срца, пуштена је после само два дана. Да би доказала да су према њој боље поступали само зато што је из племићких кругова, леди Литон је у WSPU наставила борбу под другим именом – Џејн Вортон. Чим је следећи пут ухапшена и поново бачена у тамницу, и њу су насилно почели да хране не слутећи ко се крије иза имена Џејн Вортон.

„Бол је био разарајући”, забележила је касније леди Литон. „У уста су ми убацили металну нараву којом су ми вештачким путем раширили вилицу, више него што уста нормално могу да се отворе. Потом су ми у ждрело угурали предебело црево, дугачко више од метра. Чим ми је доспело у грло, почела сам да се гушим, али они нису престајали већ су га гурали

још дубље. Онда су кроз то прљаво црево почели да гурају храну. Чим су видели да се опирем, један од чувара ми је рукама, као канџама, чврсто држао главу, док ми је други сео на колена, да се не бих померала. Тај ужас тешко да може да се опише речима.”

Чим су схватили о коме се ради, управници затвора су, брже-боље, пустили леди Литон на слободу. Храбра племићиња успела је да докаже да се, сходно друштвеном положају, прави разлика међу затвореницама, али јој је то искуство оставило трајне последице од којих се никад није опоравила. У знак поштовања за храброст у заједничкој борби за бољи

положај жена у друштву, леди Литон је од WSPU добила посебну медаљу за пожртвованост.

Без узмицања

Верујући да су доказале да су у праву, сифражеткиње су од новембра 1910. до краја наредне године престале с протестима. Погрешно су процениле да ће напослетку у Парламенту бити изгласан закон који су предложиле и да ће добити право гласа. Пошто се то, на њихово разочарење, није догодило, наставиле су с још силовитијим протестима. Наравно, мноштво њих поново завршава у затвору и наставља са штрајком глађу.

Насилно храњење постало

Мерион Волас Данлоп, снимљена 1909. године, била је прва сифражеткиња која је прибегла штрајку глађу.

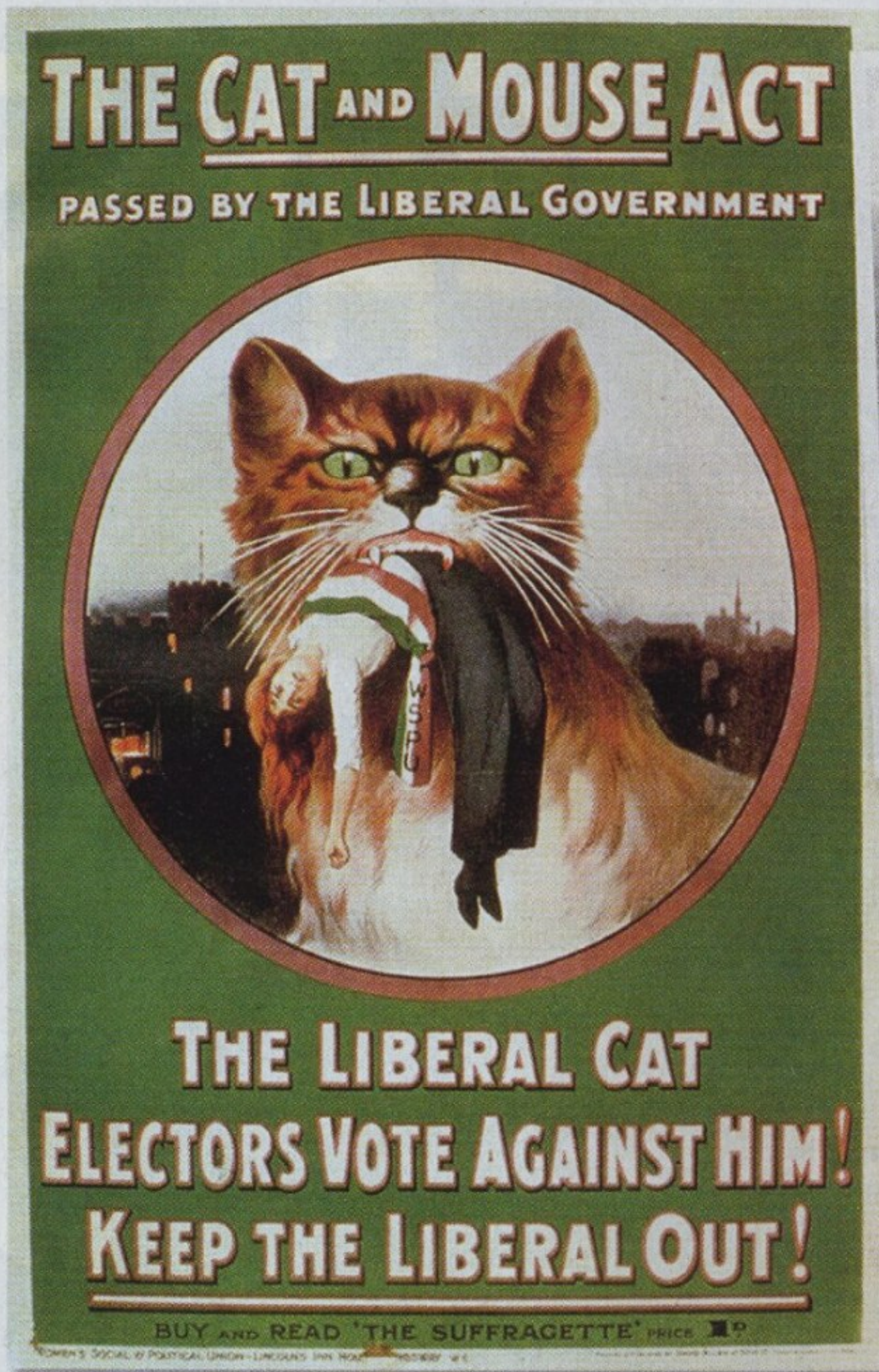
Мери Ли је вештачко храњење описала као неподношљиво.

је посебно сурово пошто је у априлу 1913. године изгласан посебан закон који су сифражеткиње назвале „Игра мачке и миша“. Наиме, власти су лукаво смислиле како да још више слома отпор жена које су дигле глас. Затворенице чији би организам ослабио дуготрајним штрајком глађу и насилним храњењем, одлучивали су да извесно време пусте на слободу, док

се како-тако не опораве. Потом би их поново враћали у тамницу и настављали с мучењем.

Упркос застрашујућим поступцима које су у ходу смишљали управници затвора, уз благослов политичара на власти, нису одустајале од борбе, напротив. Тако је, рецимо, Силвија Пенкхерст, једна од кћерки Емелин Пенкхерст, прибегла још одлучнијем отпору и, осим што је од-

Кад је Либерална партија на власти у Великој Британији донела закон који су сифражеткиње одмах прогласиле „Игром мачке и миша“, сместа су објавиле постер. Злокобна огромна мачка у устима држи малу измучену сифражеткињу.

Леди Констанс Литон снимљена с медаљама на грудима: једна је њен затворски број, друга орден који је WSPU давала истакнутим чланицама које су преживеле насилна храњења.

бијала храну, престала је да узима и течност. Плашећи се да им ствари измичу контроли и да је ђаво однео шалу, управници затвора никако нису желели да нека од њих испусти душу из решетака и у очима јавности сместа прерасте у мученицу. Иако су били свесни да се одлучност Силвије Пенкхерст и њених истомишљеница да издржи сва мучења не смањује ни кад би је вештачким путем напојили и нахранили, власти су примениле још страшније мере.

Победа после рата

Нису узмицали ни кад су се неке од њих тешко разболеле. Тако је, на пример, после осам покушаја насилног храњења, Етел Мурхед добила тешко запаљење плућа. Ништа чудно јер су јој кроз ждрело очигледно гурнули нестерилисано гумено црево. Кити Мерион била је једна од највећих жртви. Њу су насилно хранили чак двеста тридесет два пута. Ова несрећна жена на крају је изјавила да се не плаши болести, али зато страхује да ће изгубити разум. Молила је лекаре да јој дају отров и окончају неподношљиве мучке.

Емелин Пенкхерст држи говор на тргу, 1908. године.

Мучење које је трајало годинама почетком 1914. ипак је почело да даје одговарајуће резултате. Било је све више истакнутих личности које су дизале глас и противиле се насилном храњењу за које су говорили да се претвара у своју супротност: уместо да спасавају, ти неучки и насилни лекари по тамницама заправо опасно угрожавају живот жена. Чак је и угледни „Тајмс“, лист који је био познат по антисифражетском ставу, предлагао да се преиспита начин који се примењивао над женама које су отпор исказивале штрајком глађу.

Избијање Првог светског рата ставило је тачку на све дотадашње протесте. Емелин Пенкхерст јавно је објавила примирје, није било време за миран отпор кад је толико људи било угрожено на фронту.

Лојд Џорџ, изабран 1916. године за премијера, 1918. године променио је закон којим су жене званично добиле право гласа. Али ни тада не све, у почетку само оне изнад тридесет година. Сифражеткиње су ипак постигле циљ. Изражујући тело најстрашнијим мукама, избориле су се за циљ коме су стремиле – њихова жртва служи као пример свим будућим нараштајима жена у Великој Британији и целом свету. Јер, да се подсетимо, иако су право да равноправно с мушкарцима изађу на изборе у различитим државама жене добиле од краја 19. па све до првих деценија 20. века, Уједињене нације су тек 1952. године донеле декларацију по којој је на изборима нежнији пол и званично изједначен с јачим полом. Нажалост, то право се и даље не примењује у свим земљама света ■

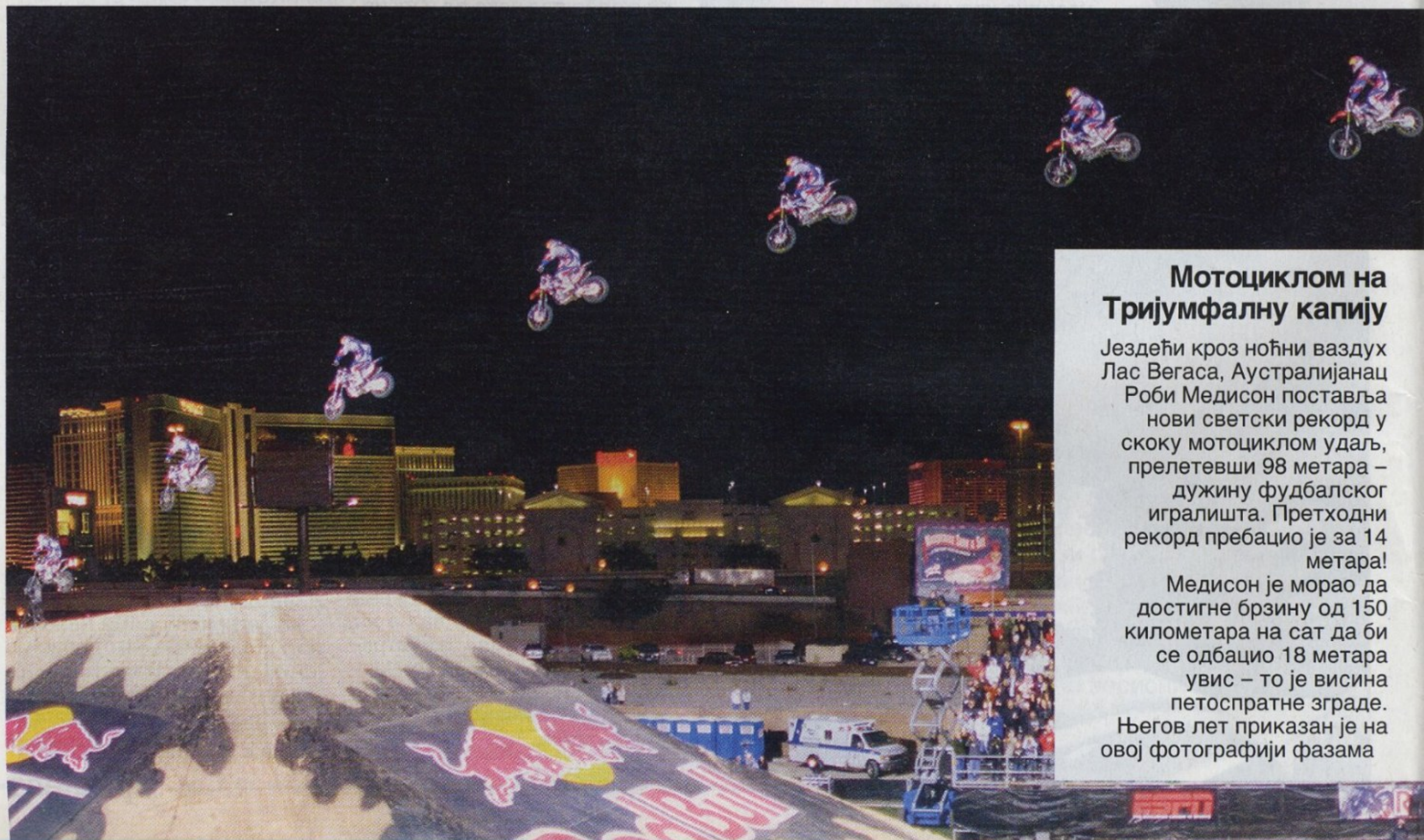
В. Софреновић

ДО ПОСЛЕДЊЕГ ДАХА

*За обарање оваквих
рекорда потребно је
нешто више
од одважности
и увежбаности*

Ледени изазов

Рођење „на дах” већ је само по себи довољно опасно, а замислите како изгледа ронити испод дебелог слоја леда. Опремљен само ронилачким оделом, перајима и наочарима, и са оно мало ваздуха колико може да задржи у плућима, Француз Гијом Нери извео је управо такав подвиг у леденим водама норвешког језера Лутван. Нери је учествовао у „Леденом изазову Осла”, такмичењу први пут одржаном у марту ове године. Надмашио је супарнике заронивши на невероватну дубину од 51 метар испод ледене плоче дебеле 25 центиметара. С 26 година, он је најмлађи светски рекордер у рођењу „на дах”. Такмичари су ускакали у рупу у леду, велику око три квадратна метра, узимали дах и потом се упуштали у петоминутно доказивање издржљивости ронећи ка дну језера. Сваки је око зглавка ноге имао обмотано сигурносно уже, за случај да упадне у невољу ■

Мотоциклом на Тријумфалну капију

Јездећи кроз ноћни ваздух Лас Вегаса, Аустралијанац Роби Медисон поставља нови светски рекорд у скоку мотоциклом удаљ, прелетевши 98 метара – дужину фудбалског игралишта. Претходни рекорд пребацио је за 14 метара!

Медисон је морао да достигне брзину од 150 километара на сат да би се одбацио 18 метара увис – то је висина петосpratне зграде. Његов лет приказан је на овој фотографији фазама

Кад је човек птица

Високо изнад језера
Елсинор, у јужној
Калифорнији, јато људи
птица плови небом.
Сваки акробата обучен
је у нарочито летачко
одело чији делови могу
да се рашире као крила.
Захваљујући томе,
слободан пад прераста
донекле у лет, додуше
кратког века.

Ови неустрашиви јунаци
спадају међу најбоље
летачке акробате на
свету, а овде су
поводом светског
рекорда у највећем
окупљању на небу.

Међусобно су удаљени
свега неколико метара.
Једре 160 километара
на сат и пониру брзином
од 112 километара на
сат. Окупио се 71 летач,
а „прелетели“ су пет
километара док нису
дотакли тло.

Боравак у ваздуху с
овим оделом није
једноставан. Зато је
потребно да човек има
најмање 200 скокова
падобраном пре него
што први пут навуче
летачко одело. Многи
пионери овог необичног
спорта главом су
платили одважност:
између 1930. и 1961.
године погинула су 72
од првобитних 75 људи
птица ■

лета вешто уклопљеним у
целину слике.

Овај вратоломни подвиг
изведен је крај казина
„Рио олсуит“ у Лас Вегасу
у новогодишњој ноћи 2007.
године. Али, Медисон се
није ту зауставио.

Само три месеца касније,
у марту 2008. године,
поново је оборио рекорд
прелетевши 107 метара.
Акробата је 2009. године
кренуо у новом правцу –
усправно. Прескочио је
висину од 30 метара.
Скочио је на врх копије
Тријумфалне капије
у Лас Вегасу
и приземио се
с друге стране ■

Илустровао Драган Максимовић

ШТА ТО МЈАУЧЕ У САНДУЧЕТУ?

Младић је поставио врећу испод отвора поштанског сандучета и, као и много пута до тада, купио све пошиљке. Због џепарца, овај неименовани амерички студент тај посао ради већ неколико месеци у једном округу америчког града Бостона. Управо кад је хтео да платнену врећу хитне у комби, учинило му се да у њој нешто мрда. Отворио је и, у мноштву писама и разгледница, прво угледао два велика ока, а потом се огласило маче.

Ма колико је тешко поверовати у овакву врсту окрутности, неко је заиста маче старо око осам недеља хладно угурао кроз отвор на уличном сандучету. Срећом да се у читав случај сместа укључило MSPCA, добротворно друштво које брине о напуштеним и зостављаним животињама. Иначе, у америчкој држави Масачусетс, ако се утврди кривична одговорност и нека особа прогласи кривом због окрутности или немара према животињи, може да буде кажњена и са две и по хиљаде долара. У овом случају починилац није откривен, али је ипак најважније да је маче спасено. Одмах су јој, из сасвим разумљивих разлога, наденули име Постина. После недељу дана опоравка у просторијама MSPCA, Постину је усвојио један брачни пар с двоје деце ■

ТОАЛЕТ ИЛИ СПАВАЋА СОБА?

Запослени су почели да стижу око осам сати ујутру. Док су препричавали догађаје од претходне ноћи, припремајући кафу, нису обратили пажњу на необичне звуке из тоалета. У једном тренутку, чуо се крик. Две девојке и један младић, који служе пиће у бару, као и двоје задужених за чишћење, прво су се у чуду згледали. Шта да раде? Ако неко покушава да изврши пљачку, очекивало би се да се прикрије, а не да тако гласно открива своје присуство. Не желећи да било шта препусте случају, окупиле су се иза шанка и тихим гласом договорили се да ипак позову полицију. Тих пет минута, колико је протекло до доласка патроле, запослени су били ван себе.

Један од полицајаца одважно је кренуо према тоалету, док га је други пратио у стопу и, како се то каже, „покривао“. Наравно, обојица су држала пиштоље. Убрзо се одвило клупко: један двадесетшестогодишњак остао је закључан у просторији у коју и цар иде пешке. Кафић „Гулу-гулу“ у Салему, у америчкој држави Масачусетс, затвара се у један сат иза поноћи. Овај младић, који није желео да му се наведе име, није слутио да ће, кад су испратили и последњег госта, запослени отићи и закључати врата и од улаза у WC. Схвативши да је остао сам у простору с две кабине, младић није имао куд него да ту проведе ноћ. Полицајцима је после изјавио да и није било толико страшно. Пошто му је очигледно било непријатно што се нашао у тој ситуацији, млади човек одбио је да са запосленима попије кафу или неко пиће, које су му понудили уз извињење и, одмахнувши нервозно руком, истрчао на улицу. Зато полицајци нису одбили кафу и, објаснивши да такав случај још нису имали, замолили су особље кафића да убудуће, пре него што позакључавају сва врата, обавезно провере има ли кога и у тоалету ■

ЦИПЕЛА ЈАЗБИНУ ЧУВА

Ходајући стазама којима људи ређе пролазе кроз шуму, шумар се спотакао и замало изгубио равнотежу. Пошто је успео да се одржи на ногама, занимало га је шта му се то нашло на путу. Прво је угледао једну, па још једну ципелу. Откуд обућа усред густе шуме која се простире изван немачког града Ферена? Као у бајци о Ивици и Марици, шумар је наставио да прати траг посут ципелама све док није стигао до једва видљивог отвора у хрпи земље помешане с лишћем и грањем. Синуло му је шта је у питању. Присетио се гласина које су већ месецима колале по Ферену: становници су се жалили да им преко ноћи нестаје обућа коју одлажу на тремовима и испред улаза у куће. Шумар је сасвим случајно решио загонетку. Тајанствени лопов заправо је била лисица која је под окриљем ноћи отимала ципеле. Разлог? Неки мисле да је ципеле вероватно крада да би се њима играли њени младунци.

Испоставило се да је у јазбини и око ње лија нагомилала преко сто различитих ципела, од женских, дечјих, до најразноврснијих модела патица. Што је најважније, обућа је била неоштећена и, осим што су на неким недостајале пертле, била је у добром стању. Шумар је с помоћницима купио све нађене ципеле и однео их у општину. Људи су долазили и, уз узвике одушевљења, налазили ципеле од којих су се увелико опростили. Наравно, више су их узели као подсећање на догађај који ће се још дуго препричавати у Ферену ■

ХИТНО ПОТРЕБНА ВЕШТИЦА!

Овако гласи почетак огласа којим туристичка организација Сомерсета, у Великој Британији, тражи нову радницу. Једини услов који треба да задовољи будућа вештица јесте да се пискаво смеје. Нова службеница живеће у (добро опремљеној) пећини у Вуки Холу и свакодневно наступати пред туристима. Њена претходница, после читавог низа година успешног рада, отишла је у заслужену пензију. Уживала је у свом послу који је иначе врло добро плаћен: педесет осам хиљада евра годишње!

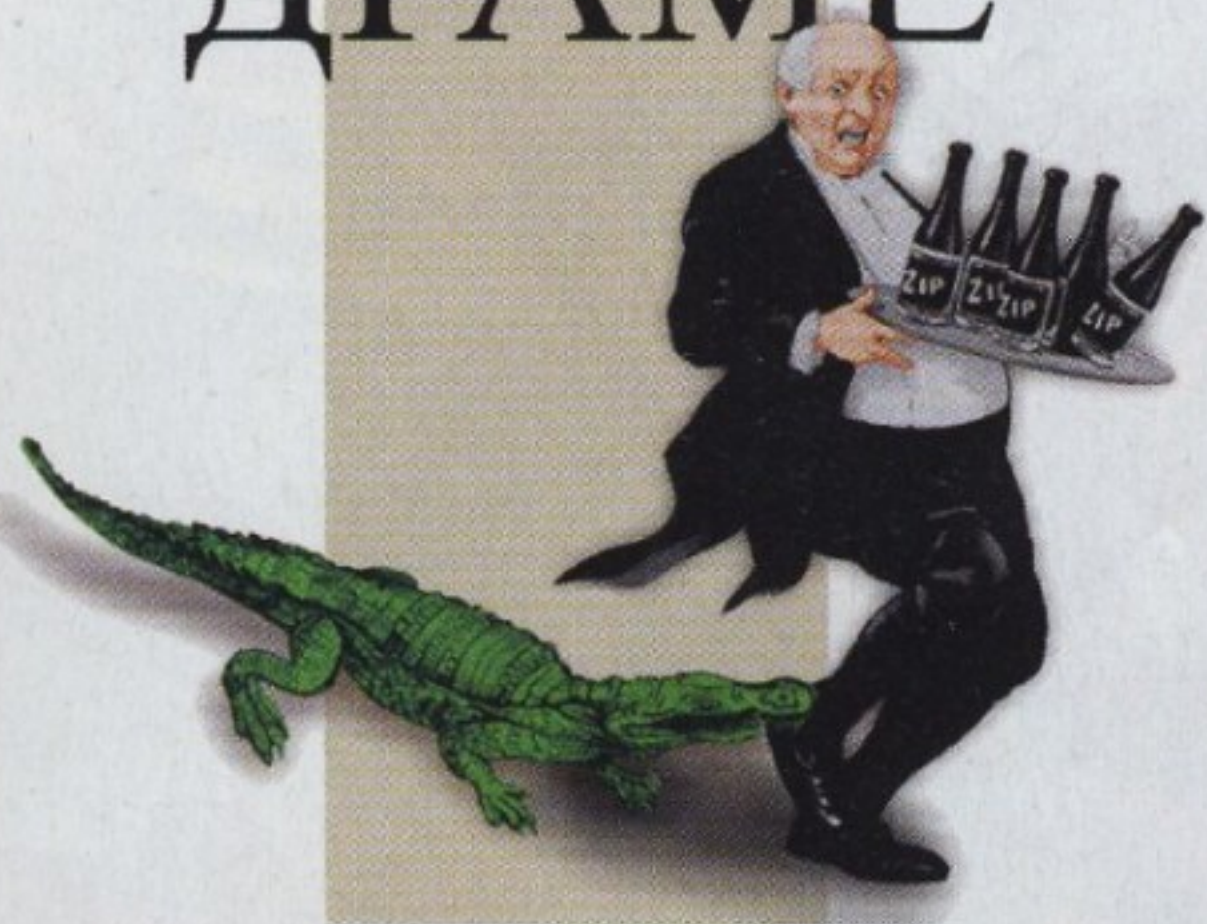
Према средњовековној легенди, управо у овом крају, односно у поменутој пећини, живела је пре десетак векова опака вештица. Њено једино друштво били су пси и овце, а кад би се наљутила, изазивала је временске непогоде и болести ■

ТАЈНА ТРЕШЊИНОГ ДРВЕТА

Госпођи Рут Бендик из Њујорка пре двадесет седам година украден је новчаник. Тај непријатни догађај она је временом готово заборавила... А онда је, почетком јула ове године, баштован у Централ парку, обављајући свој посао, у пукотини осушеног трешњиног дрвета угледао неки предмет. Извадио га је. Био је то новчаник који је украден сада шездесетдеветогодишњој Рут кад је 1982. године учествовала на Њујоршком маратону. У нађеном новчанику и даље су уредно стајала Рутина документа, кредитне картице, али не и двадесет долара које је тог давног дана имала у новчанику ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

грчевито се ухватила за нешто што је у прави час промакло поред ње. Иако није утврђено шта је то могло да буде, највероватније се радило о делу страдалог авиона.

„Ербас 310” улетео је у јаку олују и изгубио битку с непогодом. Битку је добила једино Бахија која је, грчевито се држећи вероватно за део кабине, плутала у океану од пола два ујутру па све до три сата после подне, више од тринаест најдужих сати у њеном животу. Напокон су је у мору спасили морнари с брода који је, срећом, туда пролазио.

Јулијана Кепке је, дубоко уздишући, дигла поглед с новина, наочаре су јој се замаглиле од суза. Изнова су јој се, по ко зна који пут, вратиле слике

авионске несреће коју је она, слично малој Бахији, преживела 1971. године.

Био је Бадњи дан, Јулијана Кепке је тада имала седамнаест година. Успела је да наговори мајку да празник проведу у Пукапију, смештеном дубоко у амазонским шумама. Додуше, Марију Кепке није требало много наговарати, једва је чекала да се поново придружи Хансу Кепкеу, свом супругу. Њих двоје, обоје по професији зоолози, годинама су боравили у забаченој истраживачкој станици северно од Пукапија. Марија се радовала као дете што се, како је увек наглашавала, враћа „у срце планете Земље”.

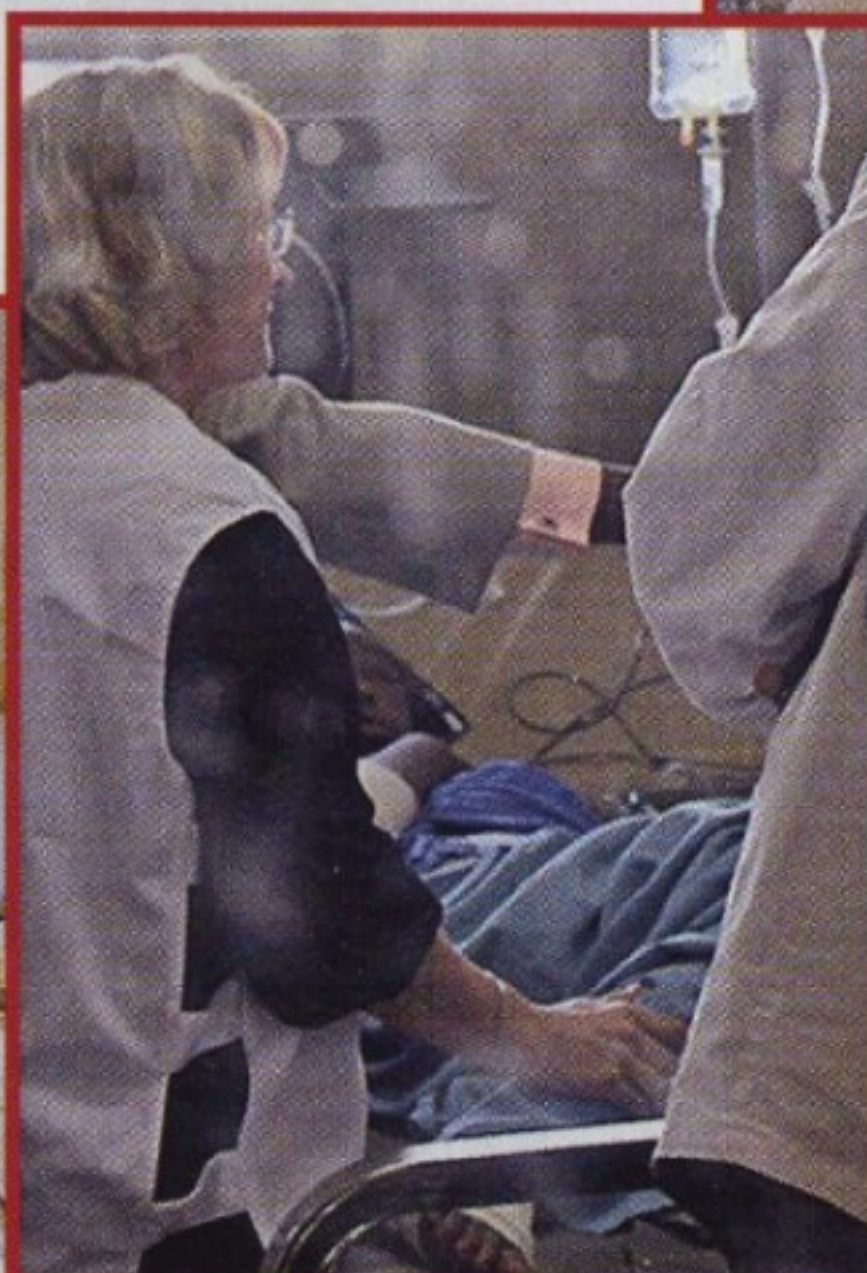
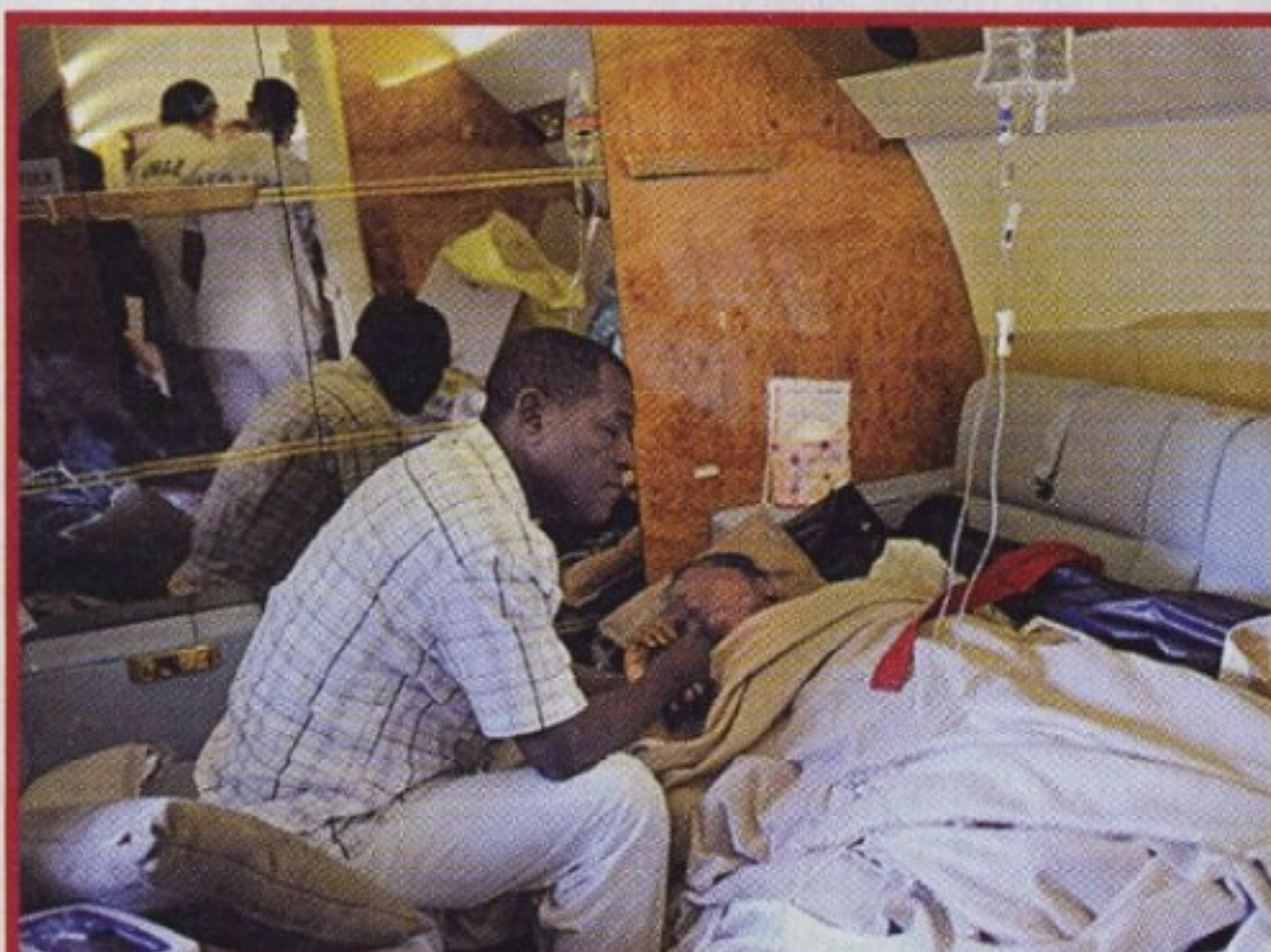
У библиотеци Зоолошког центра у Минхену Јулијана Кепке седи за писаћим столом, утонула у читање новина. С неверицом прати извештај о авионској несрећи јеменске летелице „ербас 310” која се 30. јуна ове године, на путу од Париза према Коморским острвима, срушила у Индијски океан. Од сто четрдесет два путника и једанаест чланова посаде, несрећу је неким чудом преживела само четрнаестогодишња Бахија Бакари.

Бахија, која је с родитељима и троје млађе браће и сестара живела у предграђу главног града Француске, с мајком је путовала на Коморска острва да летњи распуст проведе с баком и дедом. У једном тренутку, како новински извештачи преносе Бахијино сведочење, у авиону је наступио хаос. Несвесна шта се тачно догађа, девојчица је покушала да ухвати мајку за руку. Желела је да од мајке, као и много пута пре тога, чује утешне и охрабрујуће речи. Било је касно, авион је нагло губио висину и силовито се обрушавао према океану.

Девојчица је вероватно изгубила свест, јер је следеће чега се сећа било да се нашла у води. Учинио јој се да чује гласове око себе, али никога од људи није могла да разазна, јер се океан стопио с тамом која се над њим надвила. Бахија Бакари, која је, по сведочењу њеног оца, изузетно осетљиво и нежно девојче, уз то не зна ни да плива,

ЧУДА ОБРАДО

Весна, Јулијана и Бахија можда се никад неће упознати, али ће њихова имена остати вечно уписана у аналима авионских несрећа. Свака од њих, за разлику од путника и чланова посаде, неким чудом успела је да преживи

Отац мале Бахије сместа је долетео и ноћ и дан седео у болници поред кћерке, чврсто је држећи за руку.

Заједно с још деведесет путника, Јулијана и Марија Кепке укрцале су се у авион компаније „Локид илектра“ у Лими, главном граду Перуа. Лет који их је преко Анда водио до Пукапија требало је да траје око један сат. Чим се летелица винула, мајка и кћерка су се значајно погледале. Ниједна није желела да изговори оно на шта су обе у истом тренутку помислиле. Само да све прође како треба, компанија којом су летеле била је на злу гласу јер су им већ два авиона доживела удес. Првих двадесетак минута све је текло глатко. Јулијана и Марија Кепке готово да су се надвиковале с осталим путницима који су весело чаврљали и смејали се наглас.

Јулијана се окренула мајци покушавајући да је ухвати за руку. Желела је да од ње, као и до тада, чује речи охрабрења. Иначе увек ведро и пуна вере да ништа лоше не може да се догоди, Марија Кепке само је изговорила: „Ово је крај!“ Мајчина реченица Јулијану је погодила као мачем. Није о томе стигла ни да размисли, а авион се већ стрмоглавио према земљи. Последње чега се Јулијана сећа, кад је погледала кроз прозор авиона, био је мотор који гори и крило по коме су лизали пламенови. Касније се испоставило да је гром ударио и један од мотора претворио у буктињу. Летелица више није могла да се одржи у ваздуху.

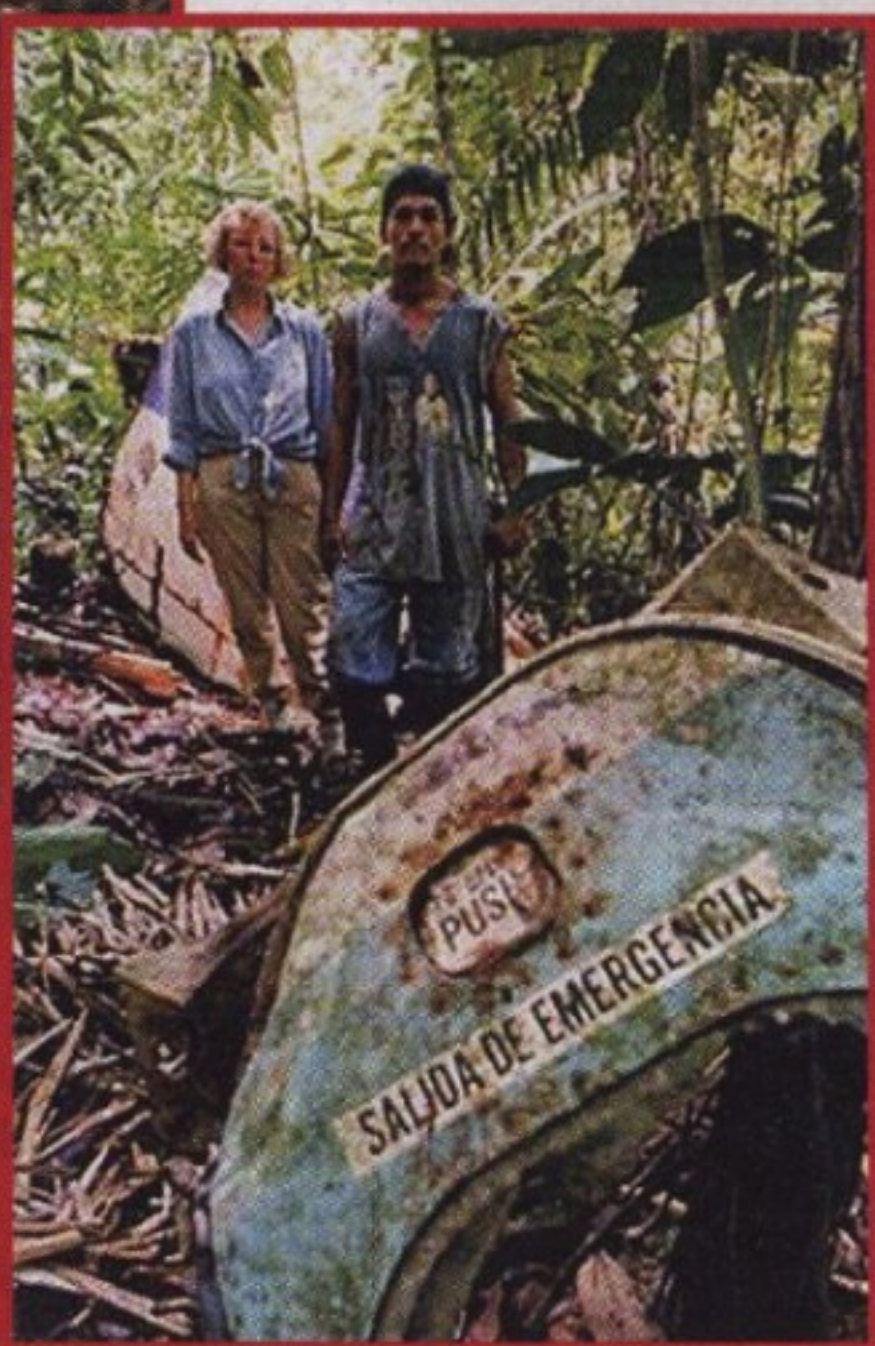
Јулијана Кепке је очигледно у тим злокобним секундама изгубила свест. Кад се повратила, око ње је, како јој се учинило, владала потпуна тишина, као да се планета зауставила и сав живот у тренутку ишчезао. Враћале су јој се слике крошњи према којима је летела и које су јој, истрага је то доказала, ублажиле пад и спасле живот.

Иако је пала с висине од више од три хиљаде метара, имала је утисак да нема озбиљнијих повреда. Полако је дизала једну, па другу руку, покушала да покрене ноге, обазриво окретала главу лево, па десно. Груди јој је пресекао парајући

КОЈА СУ ВЛАДА СВЕТА

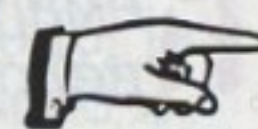
Тек много година касније Јулијана Кепке вратила се на место где се срушио авион и окончао живот многих, укључујући и њене мајке.

бол: знала је да је поломила кључну кост. Осим те озбиљне повреде, имала је огромну огреботину изнад десног ока и дубоке ране по ногама и рукама.

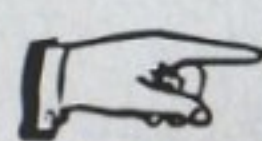
Пошто је Јулијана, како су је родитељи научили, увек била склона да за све нађе научно објашњење, трудила се да себи објасни како је преживела. У том тренутку још није прикупила довољно снаге да истражи шта јој је с мајком, да ли је можда и она успела да преживи. А остали путници и чланови посаде? Вртела је по глави различите идеје о томе како је успела да остане у једном комаду. Учинило јој се да је најближе памети да је била везана за низ седишта која су се у ваздуху, кад се авион распао, вртела у круг, попут хеликоптерске елисе. Можда је то ублажило пад пре него што су је у недра примиле густе крошње дрвећа и спустиле на земљу.

Јулијана Кепке освестила се тек у девет сати наредног јутра, то поуздано зна јер сат није престао да јој ради. Била је у несвести читаво слепоподне и целу ноћ. Без обзира на то што се није усуђивала да крене и истражи да ли има још преживелих, у дубини душе осећала је да је сасвим сама у прашуми.

Изненада, летелица је улетела у густе облаке и, као предсказање несреће, снажно поскочила и јако се затресла. У кабини је, као да је неко нагло угасио радио, наступио злокобан мук.

Око Јулијане летели су поклони увијени у разнобојну украсну хартију, пртљаг је као из катапулта излетао из мрежа изнад глава путника који су вриштали у паници. Авион се распао још у ваздуху.

Борба за опстанак тек јој је предстојала. Спасилачке екипе нису могле тако брзо да је открију у густој и неприступачној шуми. Срећом да јужноамеричка прашума и опасности које у њој вребају за Јулијану нису биле непознаница. Заједно с родитељима провела је две године у истраживачкој станици и од њих научила драгоцене лекције о преживљавању у тим условима. Знала је да су паукови, муве, комарци и мрави исто толико опасни колико и јагуари. Присетила се речи свог оца: шанса да се извуче из прашуме повећавала се уколико нађе неки поток или речицу и крене њеним током – водени ток у беспућу је нека врста аутопута у цивилизованим крајевима. Шта с храном? Осим кесице слаткиша, коју је открила у олупини авиона, није имала ништа друго за јело. Око ње било је пуно

Јулијана је настављала даље. Претила јој је опасност и од крокодила, пирана. Кад би на обали угледала огромног гмизавца, убеђивала је себе да нема разлога за страх. И то је научила од родитеља – крокодили углавном никад неће напасти човека уколико се не осете угроженим. Једноставно би сачекала да се крокодил повуче у воду и потом га, у широком кругу, заобишла.

После десет дана и, како се касније испоставило, око двадесет пређених километара, изгладнела и онемоћала, Јулијана Кепке наишла је на мали чамац у речици за коју је касније сазнала да се зове Шебонија. Срце јој је поскочило од среће. Недалеко од обале угледала је и колибу од прућа. Могла је да одахне, спас је на помолу. Те ноћи, увијена у најлон који је нашла у колиби, први

дрвосеча узео ју је у наручје, однео до кола и брже-боље превезао у болницу у најближем граду. Јулијану Кепке, дубоко занету у сећање, нагло је прекинуо неки мушкарац који је дошао да узме књигу из библиотеке. Кад је видео који текст чита из новина, загледао се у Јулијану и насмешио јој се. – Било ми је непријатно да вам се раније обратим – рекао јој је – али само да знате да вам се дивим. Волео бих да ми кажете да ли сте имали прилику да упознате било кога ко је доживео сличну судбину као и ви? Рецимо, Весну Вуловић?

Од свих особа које су једине преживеле несрећу, Весна Вуловић и даље држи Гинисов рекорд, јер је пала с највеће висине: 10.160 метара. Догодило се то 26. јануара 1972. године изнад Српске

ОСТАЛИ УДЕСИ У КОЈИМА ЈЕ ПРЕЖИВЕЛА САМО ПО ЈЕДНА ОСОБА

20. јануар 1985. године – чартер лет авио-компаније „Локид илектра“ од Риоа до Минеаполиса. Погинуло 64 путника и шест чланова посаде, преживео само један седамнаестогодишњак.

3. јануар 1987. године – „вариг 707-300“, у близини Абиџана, Обала Слоноваче. Осим једног путника, осталих 38 погинуло, заједно с 12 чланова посаде.

16. август 1987. године – „Нортвест МД82“, Детроит, САД. Погинуло шест чланова посаде и 148 путника (настрадало и двоје људи на земљи, кад се авион срушио). Чудом се спасла четворогодишња девојчица.

14. новембар 1992. године – „Вијетнам ерлајнз“, у Вијетнаму. Погинуло шест чланова посаде, од 25 путника један је преживео.

20. новембар 1993. године – „Авиоимпекс“, у близини Охрида, Македонија. Погинуло осам чланова посаде и 115 од 116 путника.

17. март 1995. године – „Интерконтинентал Коломбија ДЦ9-10“, Колумбија. Од 47 путника, преживела само деветогодишња девојчица, погинуло свих пет чланова посаде.

3. септембар 1997. године – „Вијетнам ерлајнз“, Пном Пен, Камбоџа. Преживело једно дете, погинуло укупно 65 особа.

15. децембар 1997. године – „Таџекистан ерлајнз“,

Весна Вуловић чудом је преживела пад са 10.160 метара.

Уједињени Арапски Емирати. Од девет, преживео један члан посаде, погинуло свих 77 путника.

6. март 2003. године – „Ер Алжери“, у Алжиру. Од шест преживео један члан посаде, погинуло свих 97 путника.

8. јул 2003. године – „Судан ервејз“, у Судану. Није преживео нико од једанаест чланова посаде, а од 106 путника, само један трогодишњи дечак.

27. август 2006. године – „Делта конекшн“, Лексингтон, САД. Један члан посаде преживео, остало двоје погинуло као и свих 47 путника ■

разних плодова, али Јулијана је знала да је већина отровна.

Нашла је подугачку мотку и, дубоко уздахнувши, кренула у непознато. Убрзо је налетела на речицу и кренула њеним током. Осим болова које је осећала, на сав ужас открила је да јој се рана на руци загадила – муве и комарци положили су испод њене коже јаја из којих су почеле да се легу ларве.

Немајући другог избора, упркос све већој немоћи од болова, глади, рана које су се „расцветавале“,

пут је могла на миру да одспава, не страхујући од дивљих звери и убода комараца и других инсеката. Наредног јутра чула је људске гласове. Ипак није сама на читавој планети, помислила је и први пут за тих једанаест дана горко заплакала. Убрзо се нашла очи у очи с тројицом дрвосеча који су, чим им је рекла да је преживела пад авиона, знали о коме се ради. Сви медији у Перуу, наравно и у читавом свету, извештавали су о трагедији, наводећи име Јулијане Кепке. Нису јој дозволили даље да говори. Један од

Каменице, у данашњој Републици Чешкој. Радило се о „Јатовом“ авиону ДЦ9-30. Весна је била везана за седиште у задњем делу авиона које је, спојено с тоалетом, пало на снегом покривену планину. Весна Вуловић, која је тада имала двадесет две године, није ни била планирана за тај лет, заменила је стјуардесу која се такође звала Весна. Иначе, Весни Вуловић је Гинисову титулу уручио Пол Мекартни, бивши члан „Битлса” ■

Весна Софреновић

ПОДНИМНИК
ЗАБАВНИК

24. 7. 2009.

МИТОЛОШКЕ ПРИЧЕ О СТРАШНИМ БИЏИМА

3

ГИГАНТИ

ИАКО СУ ЗАПРАВО БИЛИ ОТЕЛОВЉЕЊЕ СНАЖНИХ ТЕКТОНСКИХ СИЛА, ЛЕГЕНДАРНИМ ГИГАНТИМА АНТИЧКИ ГРЦИ ДАЈУ КРАЈЊЕ ЗАНИМЉИВ ИЗГЛЕД. ТИ ЧУДОВИШНИ ГЕИНИ СИНОВИ, НАСТАЛИ ИЗ УРАНОВЕ КРВИ, УМЕСТО НОГУ ИМАЛИ СУ ТЕЛА ЗМИЈА, КОЈА СУ СЕ ЗАВРШАВАЛА ЗМИЈСКИМ ГЛАВАМА. НОСИЛИ СУ СЈАЈНЕ ОКЛОПЕ И БИЛИ НАОРУЖАНИ.

О ВАКО СУ ПРИКАЗАНИ У ТРЕНУТКУ НАПАДА НА ОЛИМП. БИТКА ЈЕ ЗАПОЧЕЛА НАКОН ПОРАЗА ЊИХОВЕ БРАКЕ ТИТАНА. ТИТАНЕ СУ ПОРАЗИЛИ НОВИ НАРАШТАЈИ БОЖАНСТАВА СА ОЛИМПА КОЈЕ ЈЕ ПРЕДВОДИО ЗЕВС. НА НАГОВОР ЗАЈЕДНИЧКЕ МАЈКЕ ГЕЕ КРЕКУ У БОРБУ КАКО БИ ИХ ОСВЕТИЛИ И СВРГЛИ ОЛИМПЈАНЕ.

ГИГАНТА ЈЕ БИЛО МНОГО, А СТАРИ ТЕКСТОВИ ОТКРИВАЈУ НА ДЕСЕТИНЕ ИМЕНА. ПОЈАВИЛИ СУ СЕ ИЗ УТРОБЕ ЗЕМЉЕ, У ФЛЕГРИ, НА ГРЧКОМ ПОЛУОСТРВУ ПАЛЕНИ. ПРЕДВОЂЕНИ СУ ГИГАНТИМА ПОРФИРИОНОМ И АЛКИОНЕЈОМ. НАПАЛИ СУ ОЛИМП, КОЈИ СЕ УЗДИЗАО ИЗНАД ФЛЕГРИЈСКОГ ПОЉА... „ЈЕДАН СНАЖНО ВИТЛА ТЕСАЛСКОМ ЕТОМ“, БЕЛЕЖИ КЛАУДИЈАН, „ДРУГИ МОЋНОМ РУКОМ ЉУЉА

ВРХОВЕ ПАНГЕЈА; ЈЕДАН ГРАБИ ЛЕД СА АТОСА, ДРУГИ ДРМУСА И ПОДИЖЕ ОСУ; ТРЕЋИ ОТКИДА РОДОПЕ... СА СВИХ СТРАНА ОДЈЕКУЈЕ СТРАХОВИТА ЛОМЉАВА...”

ДА БИ СЕ ПОПЕЛИ НА ВРХ ОЛИМПА, ГИГАНТИ ОТУС И ЕФИЈАЛТ СЛАЖУ ПЛАНИНЕ ОСУ И ПЕЛИОН ЈЕДНУ НА ДРУГУ.

НАПАДНУТИ ОЛИМПЈАНИ ЗОВУ У ПОМОК ЈУНАКА ХЕРАКЛА, НАКОН ШТО ИХ ЈЕ ПРОРОЧАНСТВО УПОЗОРИЛО ДА ГЕИНЕ СИНОВЕ МОЖЕ ДА ПОБЕДИ САМО ИЗАБРАНИ СМРТНИК. ТАКО ХЕРАКЛЕ ОДНОСИ ПОБЕДУ НАД ГИГАНТИМА, УЗ ЗНАЧАЈНУ ПОМОК ОЛИМПЈАНА. ПРЕМА ЛЕГЕНДИ ГРКА ИЗ ЈУЖНЕ ИТАЛИЈЕ, ОЛИМПИЈСКИ БОГОВИ ЗАКОПАЛИ СУ ГИГАНТЕ ПОД ЗЕМЉУ. ЊИХОВО ПРЕВРТАЊЕ, ТВРАДЕ, ИЗАЗИВА ВУЛКАНСКЕ ЕРУПЦИЈЕ И ЗЕМЉОТРЕСЕ... ■

ЗАШТО? КАКО!

КАКО ЗНАТИ ДА ЛИ ЈЕ ДРУГИМА ДРАГО КАД НАС ВИДЕ?

Замислите ситуацију: налетите на старог пријатеља кога нисте видели двадесет година. Он делује радосно што вас види, али може ли да се претвара? Одговор на то и слична питања потражио је још пре 200 година француски научник Гијом Душен де Булоњ.

Он је желео да установи који мишићи лица учествују у различитим изразима, па је фотографисао људе док им је струјом надражавао одређене мишиће лица. Открио је да кад се струјом пецну образи, велики мишићи с обе стране уста (који се стручно зову „велики јабучни мишићи“) повлаче углове усана нагоре и извијају их у очигледно лажан осмех.

Душен је онда поредио такве осмехе с онима које је добио кад је испитаницима причао нешто смешно. Искрен осмех не укључује само велике јабучне мишиће, већ и кружне мишиће ока. Код искреног осмеха ови мишићи се затегну и обрве вуку надоле а образе нагоре, стварајући танке боре око углова очију. Душен је установио да овај мишић не може да се затеже снагом воље и да га „може подстаћи само лепо осећање у души“.

Према томе, кад вам неко прилази са широким осмехом од увета до увета, потражите поуздане наговештаје да ли му је заиста драго што вас види тако што ћете га гледати право у очи. Ако се у угловима очију појаве танке боре, знаћете да није у питању само учтивост ■

МОЖЕ ЛИ ДА СЕ ЗАУСТАВИ ШИРЕЊЕ ЛЕДА?

Кад се вода охлади испод четири степена Целзијуса и почне да се претвара у лед, шири се – с кобним последицама по цеви које пуцају под притиском. Према мишљењу професора Мартина Чаплина с Универзитета Лондон Саут Бенк, водећег светског стручњака по питању својстава ове супстанце, на целој планети нема материјала који би могао да издржи притисак леда ■

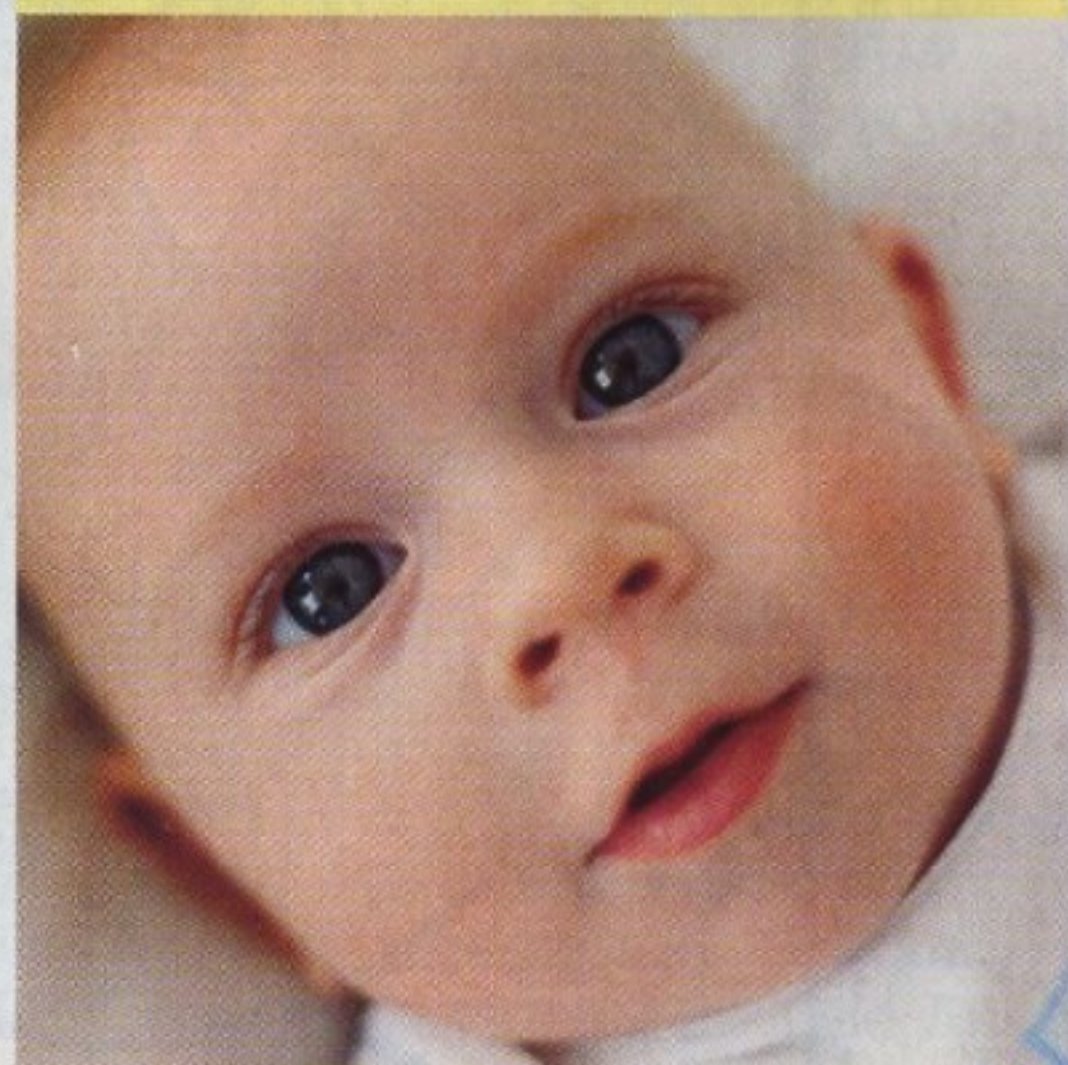

ДА ЛИ СМО СУЗБИЛИ ВИРУС ЕБОЛЕ?

Епидемија вируса еболе догодила се у три различита раздобља – три пута између 1976. и 1979. године, четири пута између 1994. и 1997. године и шест пута између 2000. и 2004. године. Вирус борави у воћним шишмишима и углавном мирује највећи део времена, али повремено подивља. Нажалост, ови шишмиши су део исхране људи у афричким поднебљима. Гориле и шимпанзе такође се хране воћним шишмишима, а вирус делује и на њих. Према томе, нисмо сузбили вирус еболе. Он дрема и чека следећу прилику да нас нападне. Научници који изучавају шишмише тврде да би подучавање становништва било од огромне помоћи у заштити ■

ДА ЛИ НАШЕ ОЧИ И МОЗАК ИМАЈУ ПУНУ ВЕЛИЧИНУ ПО РОЂЕЊУ?

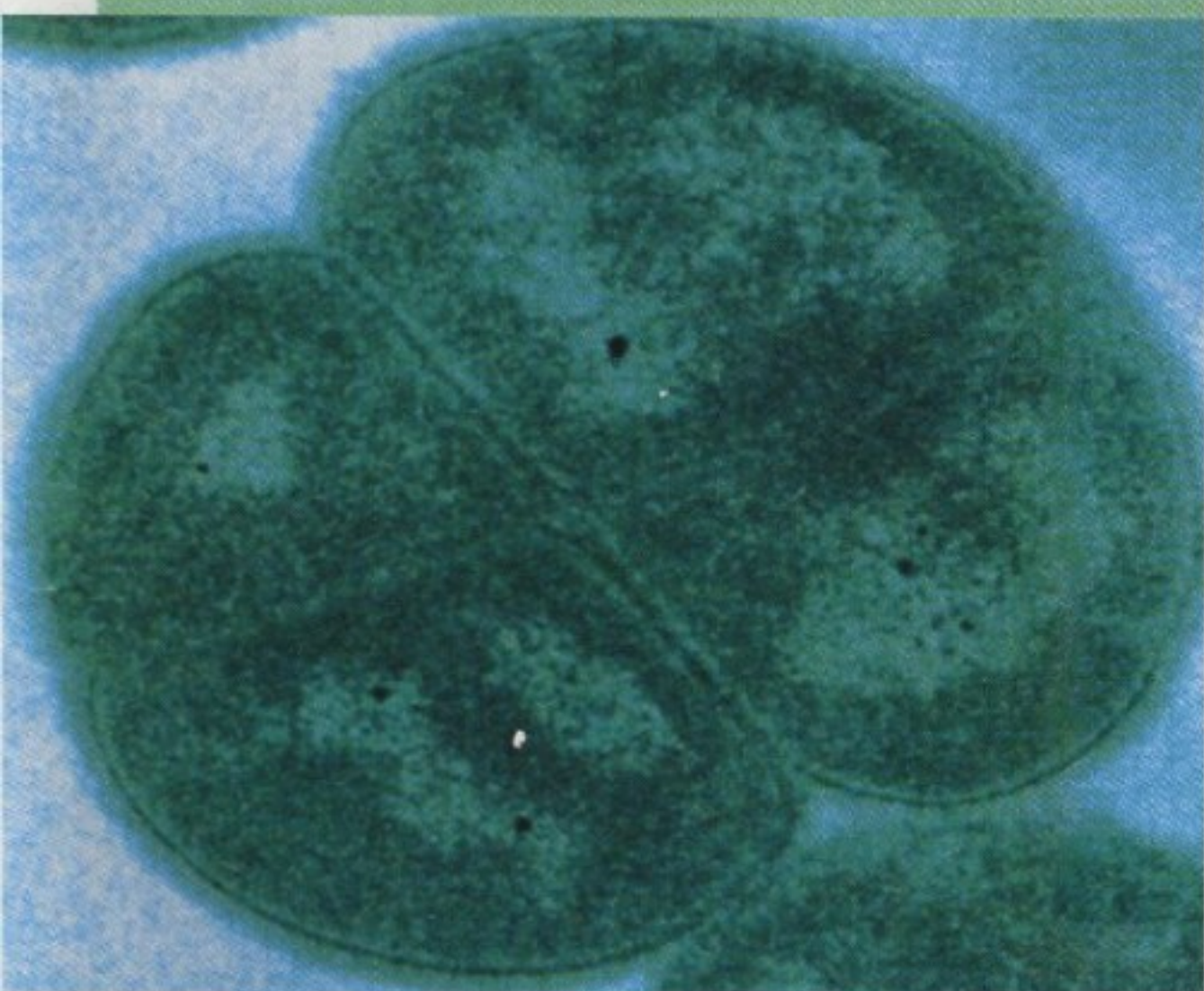
Бебе се рађају с много више неурона него што их има мозак одраслог човека. Међутим, мозак по рођењу тежи свега трећину своје касније тежине. То је несразмерно веће у поређењу с величином тела. Мозак наставља да расте до приближно осамнаесте године и све више веза се успоставља између неурона. Очи су по рођењу такође велике свега трећину своје укупне, касније величине. Међутим, оне расту брже и већ кроз шест месеци достигну две трећине величине очију одрасле особе ■

ШТА СЕ ДЕСИЛО С КОНАНОМ БАКТЕРИЈУМОМ?

Бактерија *Deinococcus radiodurans*, најотпорнији организам на радијацију на целом свету, због издржљивости носи надимак Конан Бактеријум. Није познато како је ова бактерија толико отпорна на зрачење. Чињеница да је њена ДНК спакована у прилично чврст прстен, те да ћелије садрже висок ниво мангана, вероватно доприноси њеној живљивости.

Сада се раде огледи с кочоперном бактеријом и генетске промене које би јој омогућиле да вари отровне растворе и тешке метале. Научници Северозападно-пацифичке националне лабораторије у Сједињеним Америчким Државама закључили су, чак, да би ова бактерија могла да се употреби као складиште драгоцених података у случају нуклеарне катастрофе. Да би то доказали, уметнули су реченицу „Мали је свет“ у ДНК бактерије. После стотину генерација бактерије, речи и даље стоје тамо ■

ДА ЛИ ЖЕНКЕ ЖИВОТИЊА ДОЖИВЉАВАЈУ ОРГАЗАМ?

Женке свих сисара имају клиторис чија је једина сврха да реагује на полни надражај. Претпоставља се да смо еволуцијом дошли до тога да ова врста надражаја изазива задовољство код већине сисара. Међутим, тешко је одредити да ли полно задовољство прераста у оргазам. У лабораторијама је покушано с надраживањем женки шимпанзе, макаки мајмуна и крава до тачке кад су забележени матерични и вагинални грчеви, што указује да би и женке животиња могле да искусе оргазам. Међутим, да ли га доживљавају током парења, тешко је установити. Код животиња парење траје углавном кратко и није баш нежно.

Установити да ли се то дешава код женки других родова животиња, изван сисара, још је теже. Гмизавци се паре пенетративним путем, па би се могло претпоставити да могу да доживе оргазам као и сисари, али није познато да се ико усудио да проверава змије и крокодиле. Већина осталих кичмењака пари се вантелесном оплодњом – женка избацује јајашца, а мужјак избацује сперму преко њих. Тешко је замислити да то може проузроковати оргазам и код најужбуђеније женке. Бескичмењаци који се паре телесном оплодњом немају довољно развијен нервни систем да би осећали задовољство, па самим тим ни оргазам ■

КОЈА ОСОБА ГОВОРИ НАЈВИШЕ ЈЕЗИКА НА СВЕТУ?

То зависи од тога колико високо (или ниско) поставите границу по питању течног говорења страног језика. Зијад Фаза рођен је у Либерии, одрастао у Бејруту а сада живи у Бразилу. Тврди да је највећи светски полиглота јер зна 59 језика. Испитивали су га на шпанској телевизији, после чега није било баш најјасније колико добро уме да се споразумева на неким од језика које тврди да зна. Но, његов рекорд је бледа сенка спрам неких примера из прошлости. Кардинал Ђузепе Каспар Мецофанти, рођен 1774. године, говорио је 38 језика и 40 наречја. За муслиманског научника из 10. века Ал-Фарабија веровало се да зна 70 језика. Немац Ханс Конон фон дер Габеленц, рођен 1807. године, проучавао је и објавио граматике 80 језика. Међутим, рекорд вероватно припада сер Џону Боурингу, гувернеру Хонгконга од 1854. до 1859. године, за кога се причало да зна 200 језика, а уме да се служи са 100 ■

ТАЧНО У ПОДНЕ ПАЗИ

Бела пара која је
излазила

из локомотиве
одједном је постала
– црна!

Ни редитељ
ни камерман нису
обраћали пажњу
јер нису ни знали
да је црни дим знак
да су кочнице
„отишле
до ђавола”...

Радња чувеног вестерна „Тачно у подне” (1952) смештена је у временски теснац: одиграва се између пола једанаест (тачније десет сати и тридесет четири минута!) и поднева и петнаест минута. Година је 1880. Место дешавања – Дивљи запад. Шериф Вил Кејн (кога је тумачио педесетједногодишњи Гари Купер) управо склапа грађански брак у својој канцеларији у градићу Хадливилу... Његова изабраница је веома млада (игра је готово тридесет година млађа глумица Грејс Кели) по имену Ејми. Неколико часака пошто се заветовао жени да ће јој бити веран и одан док их смрт не растави, шериф одлучује да ипак погази дату реч. Јер, добија судбоносну поруку. Наиме, тачно у подне, у Хадливил возом

Младенци на дан венчања:
Грејс Кели и Гари Купер
у филму „Тачно у подне”.

стиже озлоглашени убица Френк Милер кога је Вил Кејн раније осудио на смрт вешањем. Међутим, неки други суд преиначио је ту одлуку.

Иако је намеравао да значку шерифа заувек препусти непознатом наследнику и напусти Хадливил

Кејн се држи правила да никада ни од кога не треба бежати.

Револверашки и политички обрачун

С друге стране, невеста је прилично љута и разочарана у супруга. Али, то неће потрајати. Отприлике, још

Снимање филма почело је 1951. године. Тадашњи ловац на (комунистичке) вештице, републикански сенатор Џозеф Макарти и његови многобројни сарадници будно су мотрили ко би од познатих личности могао бити „црвених“ (а можда и тек „ружичастих“) по-

My Darlin” Тјомкина, и монтажу (Елмо Вилијамс и Хари В. Герштад).

Историчари филма сматрају да је „Тачно у подне“ најбољи филм Фреда Цинемана. То је вестерн чије значење превазилази уобичајене вестерновске поруке будући да посебним (филмским) језиком проговара о савести, обавези, одлучности, посвећености, дужности, демократији, кукавичлуку и свему што се томе супротставља, у сваком бићу. Јер, Цинеманово познато животно гесло, посебно истакнуто у овом филму, гласило је: „Човекова нарав је његова судбина.”

Случајно, умало трагично

Једна од најславнијих, у сваком случају често помињаних сцена у историји филма, снимљена је управо за овај филм и то – случајно. У ствари, све је могло да се заврши трагично. Снимање воза који улази у станицу, до тренутка кад локомотива прелази у први план, требало је да појача осећање напетости, стрепње и ишчекивања с којима се суочава главни јунак.

Не само камерман Флојд Крозби, већ и сам редитељ Фред Цинеман легли су на шине, док је остатак филмске екипе стајао удаљен неколико десетина метара. Фред је шапутао Флојду шта треба да уради. Камерман је лако успео да „ухвати“ локомотиву како се неумољиво приближава пругом... А онда, одједном, бели дим који је излазио из парне машине постао је – црн! Ни редитељ ни камерман нису обраћали пажњу на то: нису знали да је црни дим знак да су кочнице „отишле до ђавола”. Који трен касније и они су панично схватили да се локомотива неће зауставити у станици. Скочили су као опарени у страну. Ко би у таквом тренутку помишљао на камеру?! Остала је на праговима шина. Цинеман и Крозби гледали су како воз прелази преко камере која се разлетела у парампарчад. Цинеман се ухватио за главу...

Невероватно, али истинито: метална кутијица у којој се налазио филм остала је нетакнута. Филм је развијен као да се ништа није догодило ■

М. Огњановић

НА КОЧНИЦЕ

„за сва времена”, младожења је принуђен да је поново закачи. Јер, нови шериф стиже тек сутра... А јасно је да убица долази у Хадливил да би изравнао рачуне.

деведесет минута. Тада ће у главној улици прашњавог Хадливила доћи до револверашког обрачуна. Сви који су гледали „Тачно у подне” редитеља Фреда Цинемана знају како се сукоб окончао.

литичких склоности. Тако су бацили око и на уметнике окупљене око вестерна „Тачно у подне”. Карла Формана, писца сценарија за филм, позвали су да пред Комитетом америчких активиста сведочи и, разуме се, наведе имена комунистима наклоњених филмских радника. С гнушањем је одбио. Тако је његово име доспело на црну листу, а самим тим и снимање је доведено у питање.

Продуцент Стенли Крамер и глумац Гари Купер, за сваки случај, сместа су прекинули све везе с Форманом. Одбацили су га као пријатеља и сарадника. За разлику од њих, редитељ Фред Цинеман (1907–1977), бечки Јеврејин и несуђени музичар, писцу сценарија дао је пуну подршку. Јавно је рекао да је спреман да га на сваки начин брани и одбрани. Занимљиво је да је прослављени вестерн глумац Џон Вејн покушао да покрене поступак против снимања овог филма, као председник Филмског савеза за очување америчких идеала! Кад је седам година касније са Хауардом Хоксом снимао вестерн „Рио Браво”, Вејн је и даље тврдио да тим филмом, у ствари, узвраћа ударац славном делу Фреда Цинемана!

Било како било, „Тачно у подне” преживео је политичке нападе и следеће године освојио четири награде Америчке академије за филм: „Оскара” за најбољу мушку улогу (Гари Купер), најбољу музику (Димитри Тјомкин), најбољу песму, чувену баладу „Do Not Forsake Me, Oh,

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ загонетке

ПРУГА БЕОГРАД – БАР

1

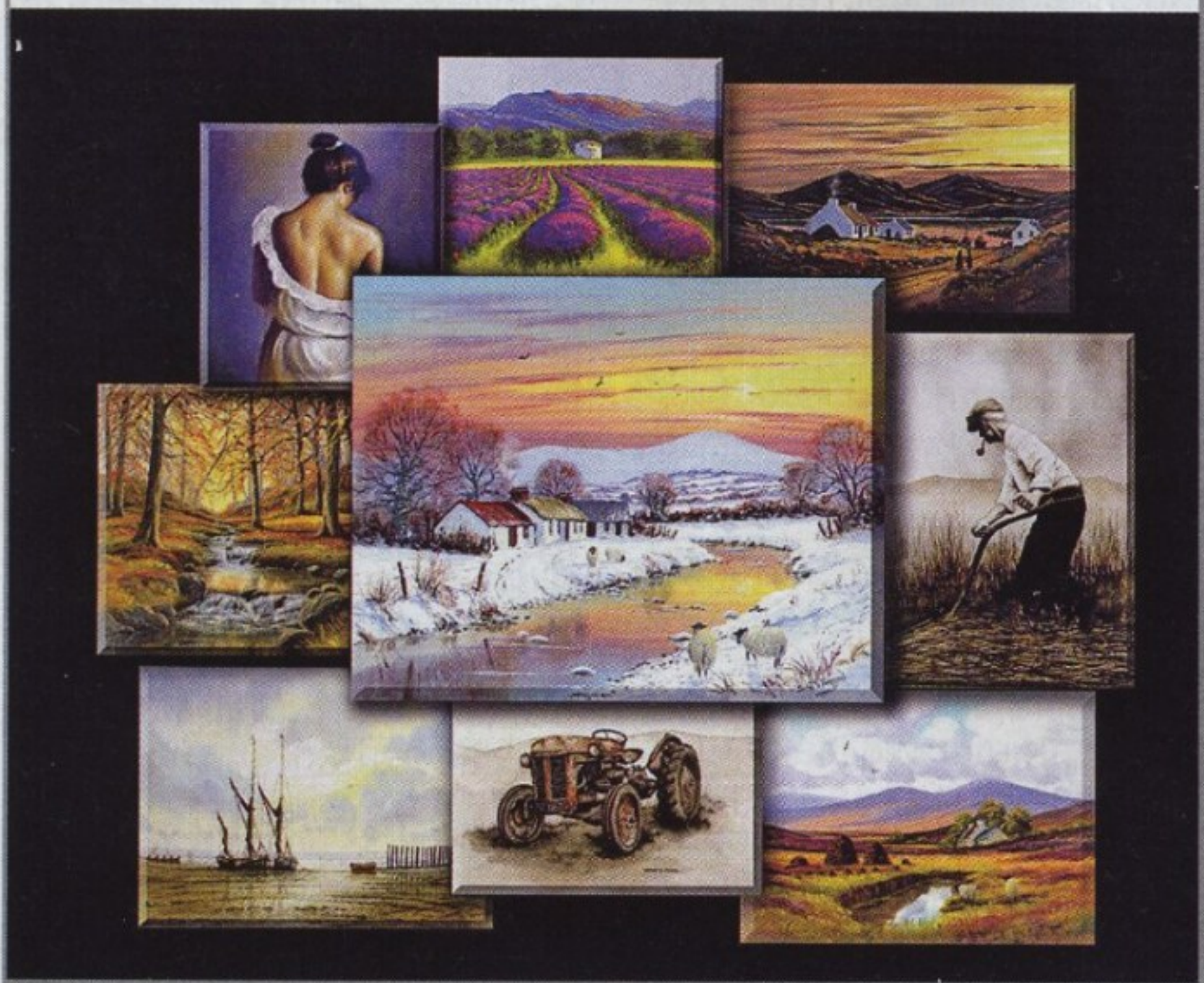
На прузи Београд – Бар има 20 станица. Колико различитих врста карата мора да припреми железничко предузеће да би на било којој од 20 станица могла да се купи карта до ма које друге станице на тој прузи? ■

СЛИКАР

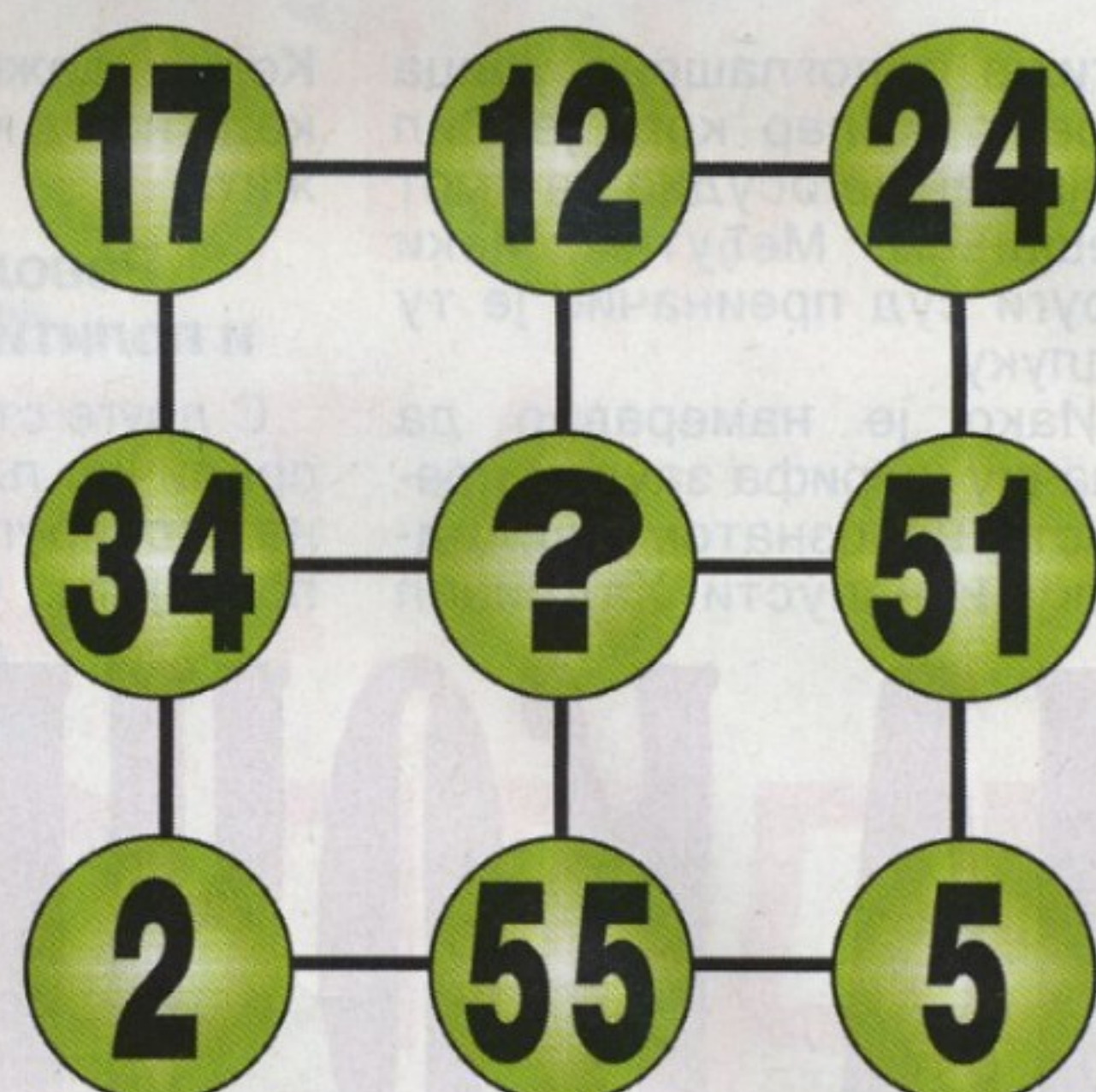
2

У атељеу угледног сликара има толико слика да им је половина за 10 већа од трећине. Колико слика има у атељеу? ■

ЈЕДНОЦИФРЕН БРОЈ

3

Који једноцифрен број треба да замени упитник? ■

РИБАР РАША

4

Питали рибара Рашу колико је упецао риба. Он је одговорио: „Намеравао сам да упецам 13 риба, али да сам четири пута више упецао него што јесам и онда бих упецао једну рибу мање од планираног броја.” Колико риба је упецао рибар Раша? ■

СУВИШАН БРОЈ

5

Уочите законитост и нађите број који је сувишан ■

42	64	83	71
51	16	87	63

НАЂИТЕ!

6

Од следећих шест „једначина” једна није тачна. Нађите је ■

$$7463 = 20$$

$$6937 = 24$$

$$9552 = 21$$

$$8197 = 25$$

$$8474 = 23$$

$$4994 = 26$$

ПОДЕЛА

7

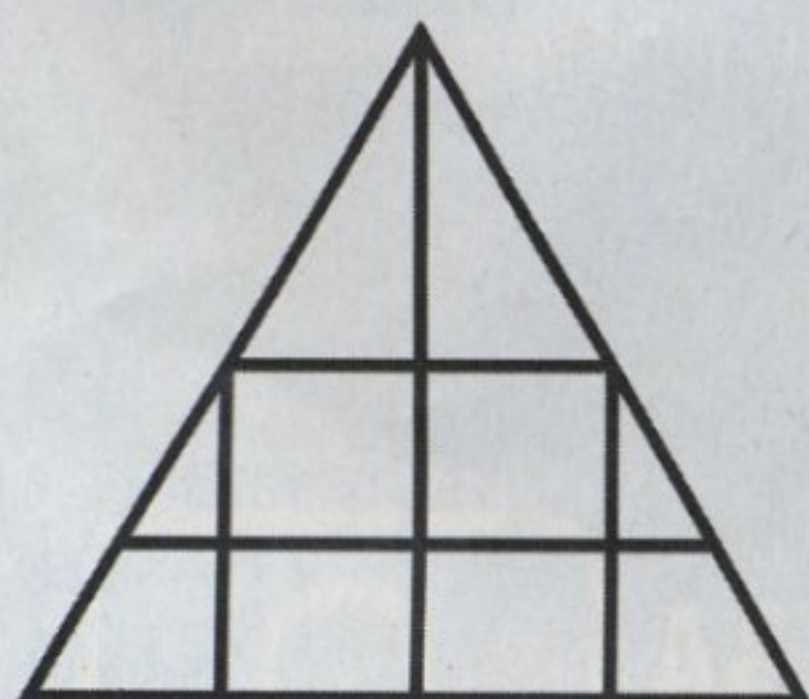
Петорица другова хтела су да поделе бомбоне. Свако је редом узимао по једну бомбону док није остало мање него што је њих, а онолико колико је добио свако од њих. Колико је могло бити бомбона? ■

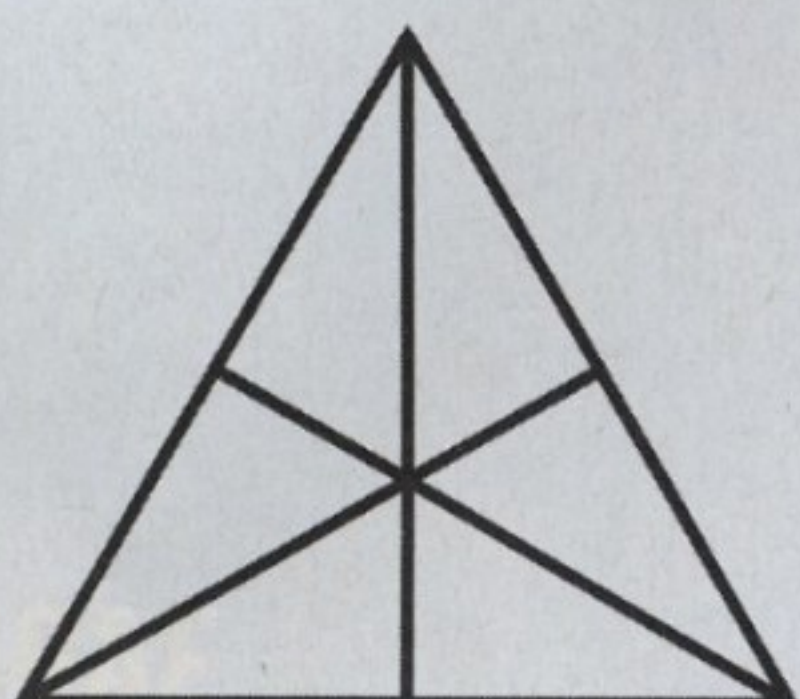
ДВЕ ФИГУРЕ

8

Која од две фигуре на слици има више троуглова? ■

A

B

КОШАРКАШКО ПРВЕНСТВО

9

У кошаркашком првенству игра 10 клубова. Колико ће утакмица одиграти у току првенства, ако сваки клуб са сваким игра четири пута? ■

ШКОЛСКИ ПРИБОР

10

Оловка кошта 80 динара. Шестар кошта онолико колико пола свеске и оловка, а свеска колико коштају оловка и шестар заједно. Колико кошта свеска, а колико шестар? ■

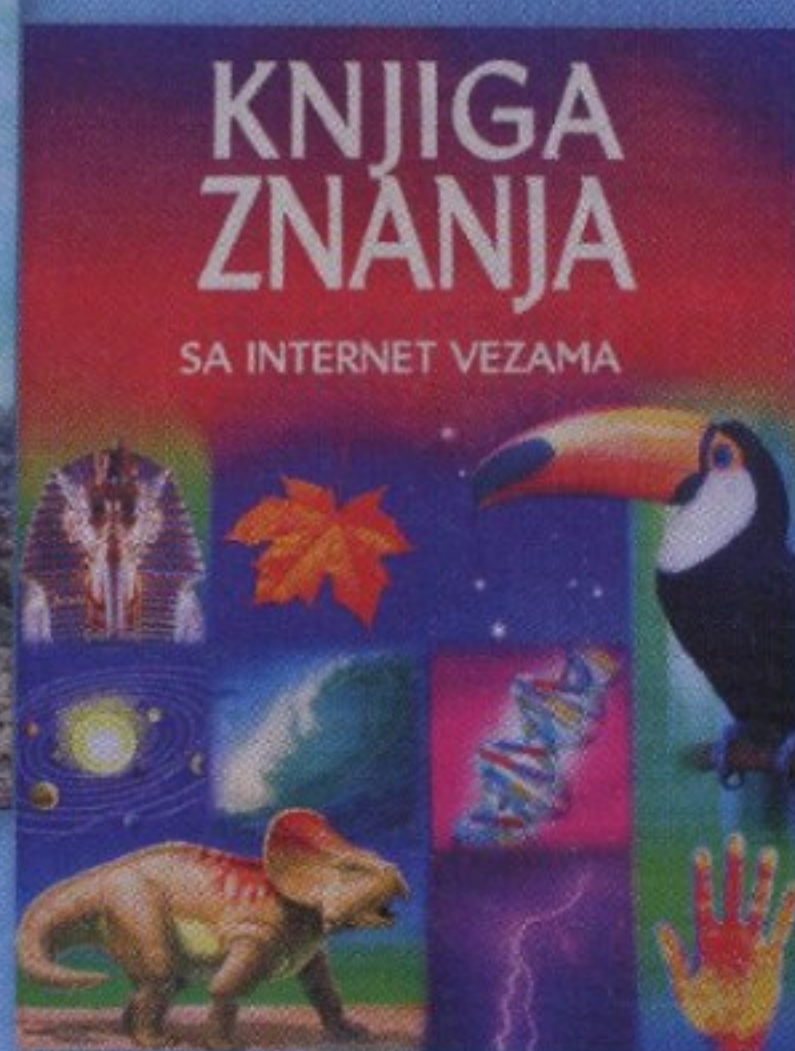
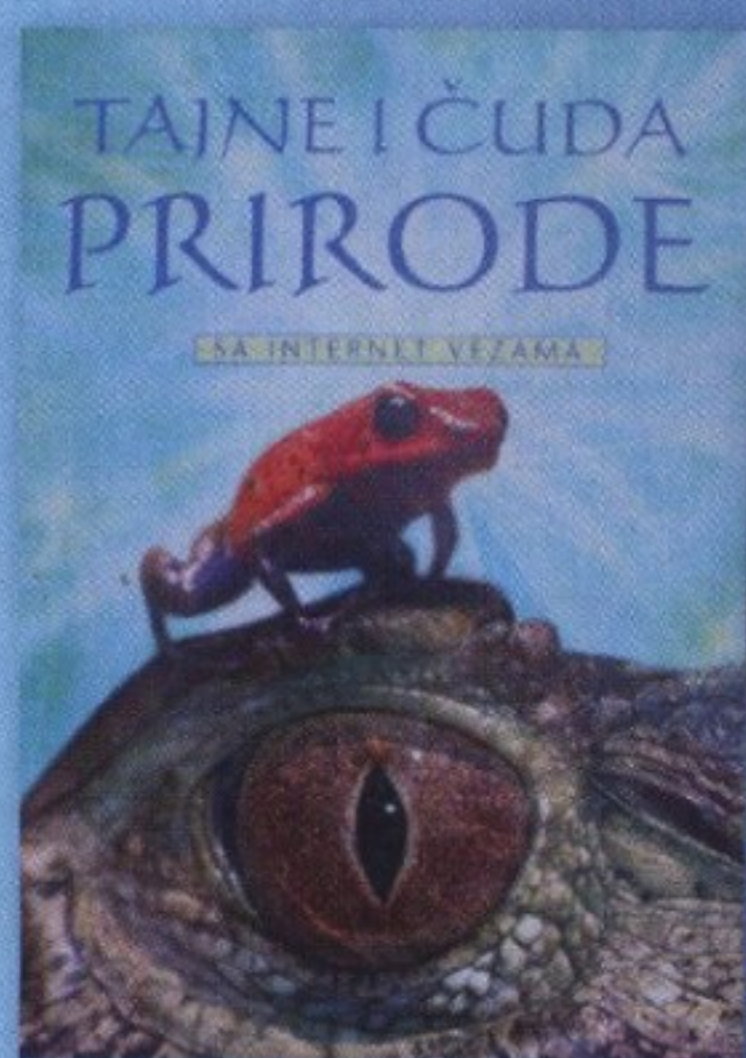
ЛИМУН И ПОМОРАНЦЕ

11

Ако су две поморанце тешке као три лимуна, а четири лимуна коштају колико три поморанце, да ли су скупље поморанце или лимуни? ■

1305 издата
на попусту
до 40%

Нови Сад

Сремска 7
021 6624433

Ниш

Трг краља Александра 3
018 511428

Косовска Митровица

Владе Ђетковића 1
028 425111

Београд

Облићев венац 5
011 2630763; 2638405

Косовска 45

011 3227088

Краља Милана 19

011 3235409

Вукасовићева 50

011 3594835

Интернет продаја

www.zavod.co.rs

e-mail: prodaja@zavod.co.rs

ЗАВОД ЗА
УЧБЕНИКЕ

Кућа знања

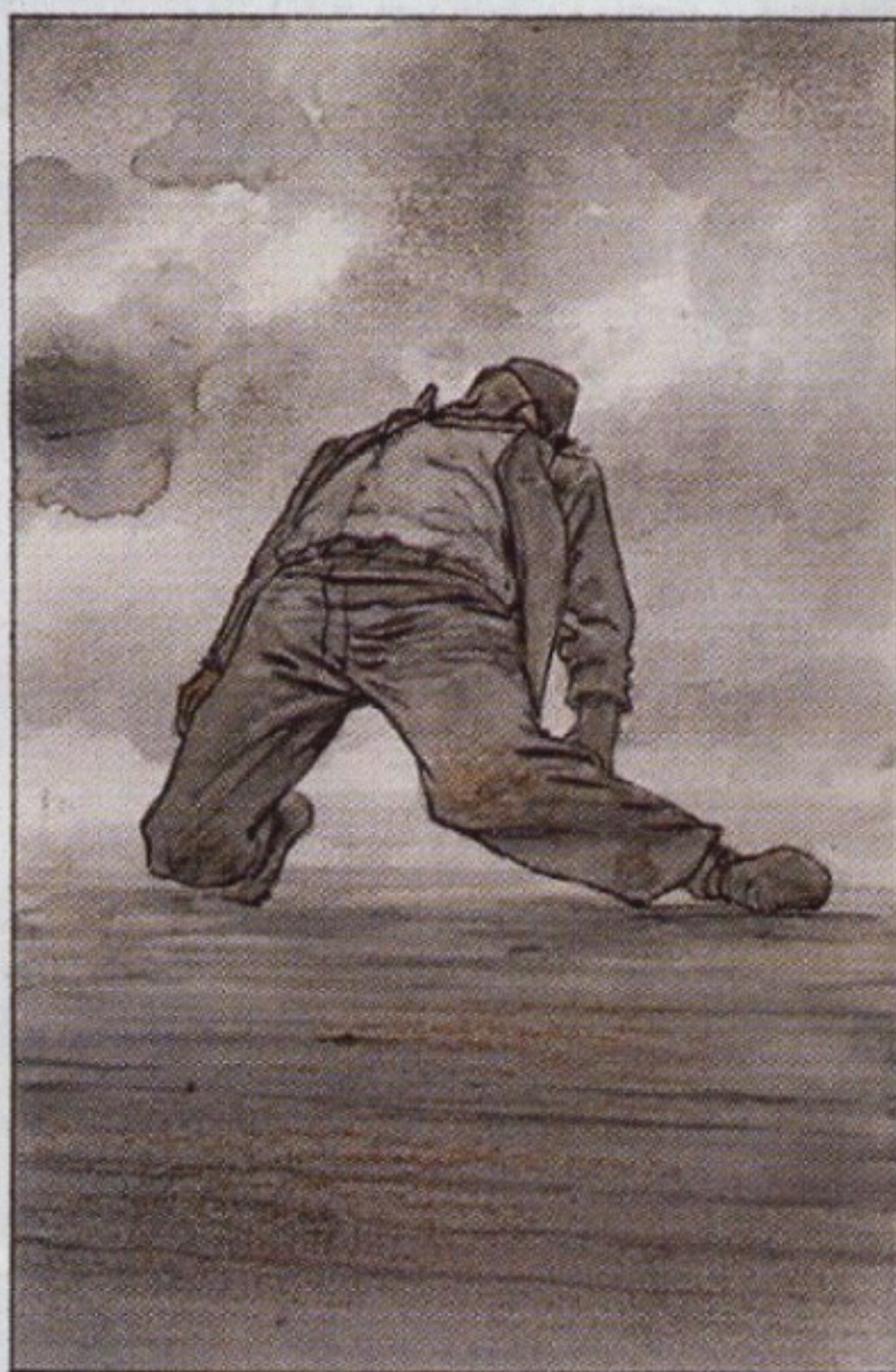
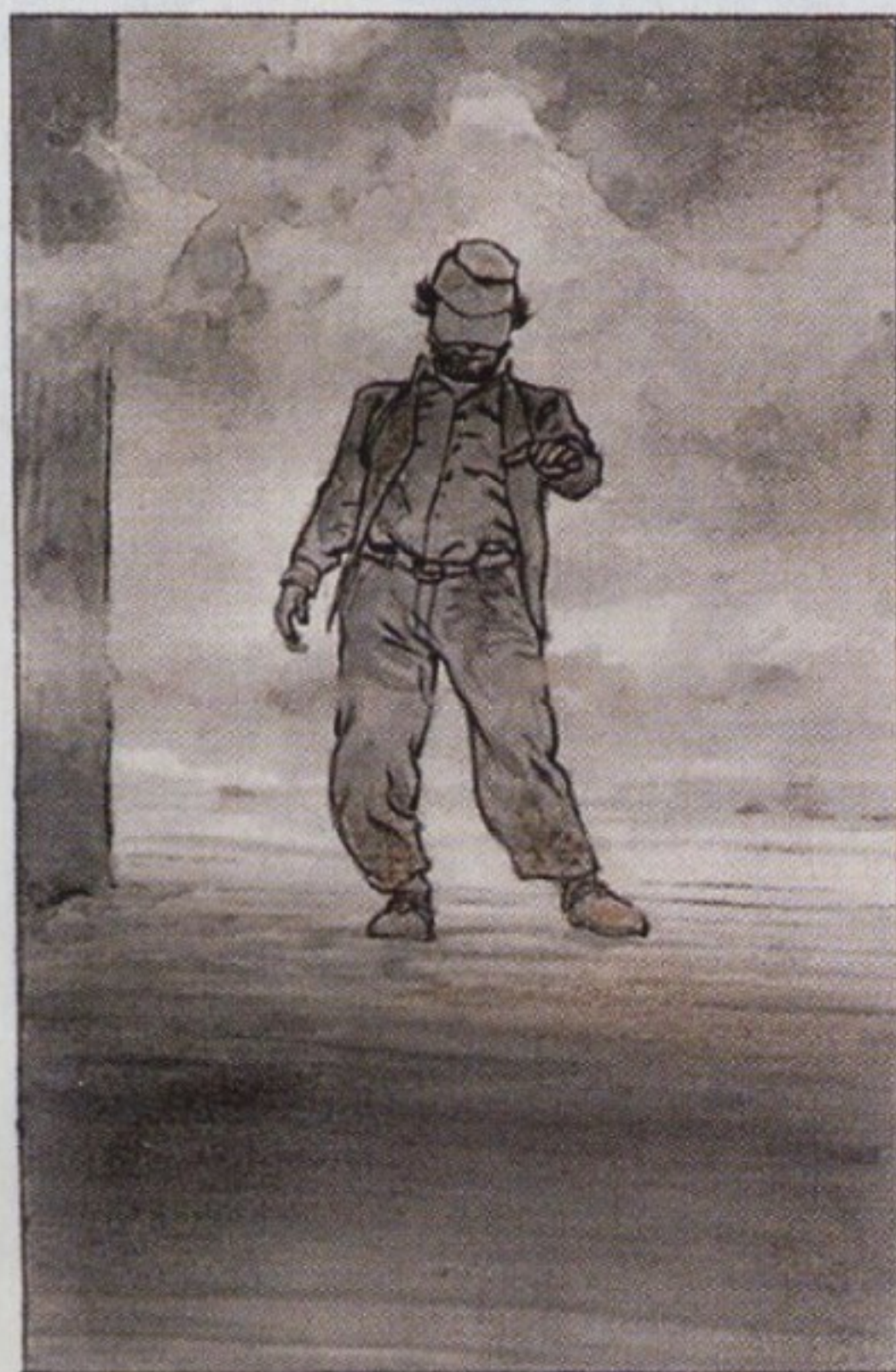
НАПИСАО
И НАЦРТАО

ЏЕРМАЈА

Германн

ЛУКА У ТАМИ

IV део

СЛУГЕ ЂАВОЉЕ!
НЕБЕТЕ ЖИВИ ИЗАКИ
ИЗ НАШЕГ СЕЛА!

ГОРЕБЕТЕ
У ПАКЛУ!

ЗАИСТА?

ЗВИЗ!

НЕМОЈ САД САМО ДА МИ
СЕ ЖАЛИШ ШТО ТЕ ШАЉЕМ
У РАЈ СВЕВИШЊЕМ!

ААААХ!

СЕДЕКЕШ С ЊЕГОВЕ ДЕСНЕ
СТРАНЕ, ДОБИКЕШ ТРИ
ТУЦЕТА ДЕВИЦА, РЕНДЕ ЗА
СИР И ДВАДЕСЕТ РОЛНИ
ТОАЛЕТ-ПАПИРА!

УЕЈСОНЕ!

УЕЈСОНЕ!

ИМАМО И ЧЕТВРТОГ КОЈИ ЈЕ
ПОГИНУО ОД ПУШКЕ! ТО МОРА ДА
ПРЕСТАНЕ! ТИ СИ ВОЂА, ОДЛУЧИ!

ЗНАМ, ЗНАМ...
ПИШТОЉИ!
ОПРОСТИ, БОЖЕ,
МОРА СЕ!

ПОЋИ ЗА МНОМ! ДАКУ ТИ
ОРУЖЈЕ! НАДАМ СЕ ДА ЈОШ
ЗНАШ КАКО СЕ КОРИСТИ!

ДАВНО САМ ГА
ДРЖАО У РУЦИ, АЛИ
СЕТИКУ СЕ!

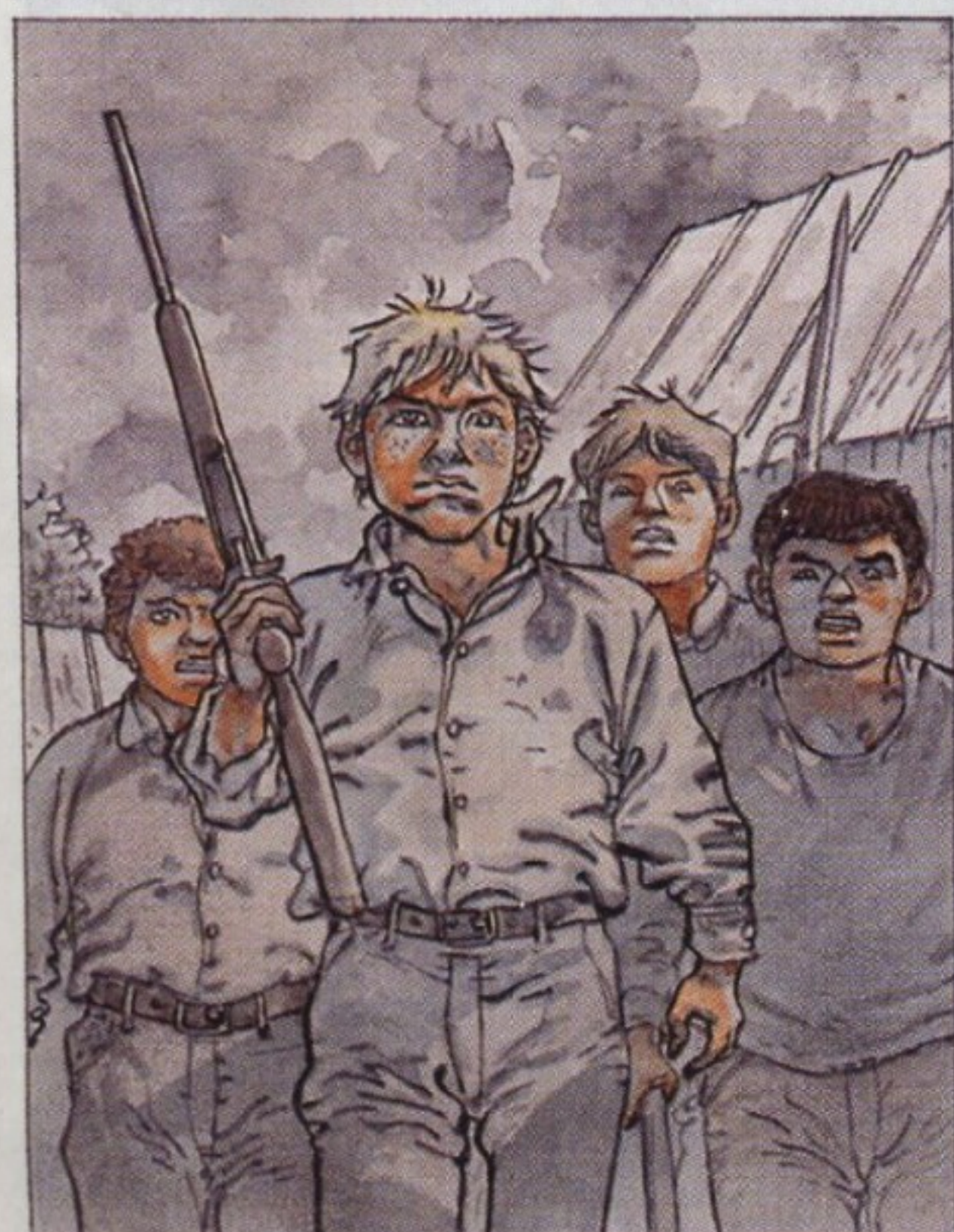
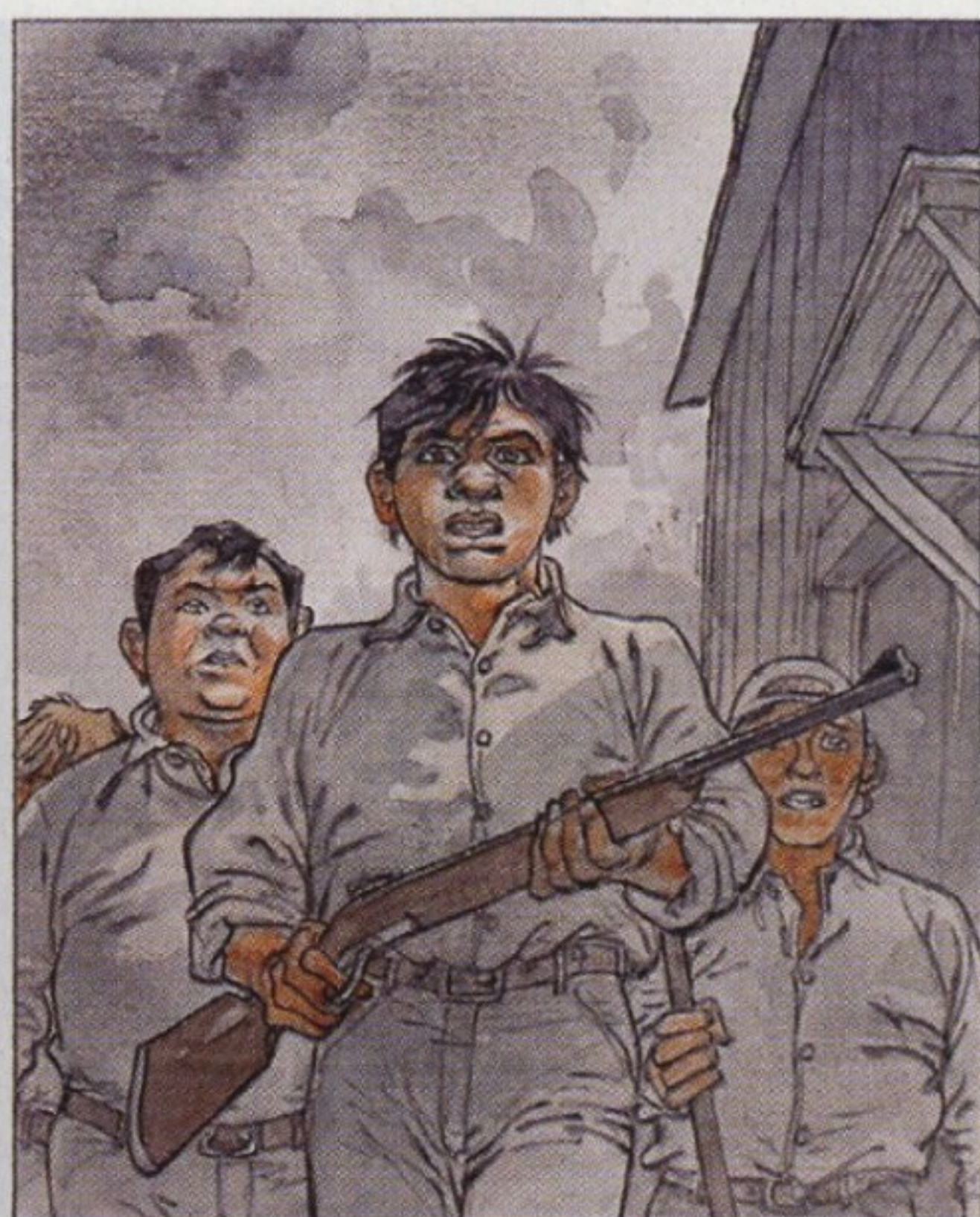

САМО ДА СЕ РЕШИМО ТИХ СТРАНАЦА!
ЕВО ОРУЖЈЕ ЈЕ...

?...

БИЛО ЈЕ
ОВДЕ!

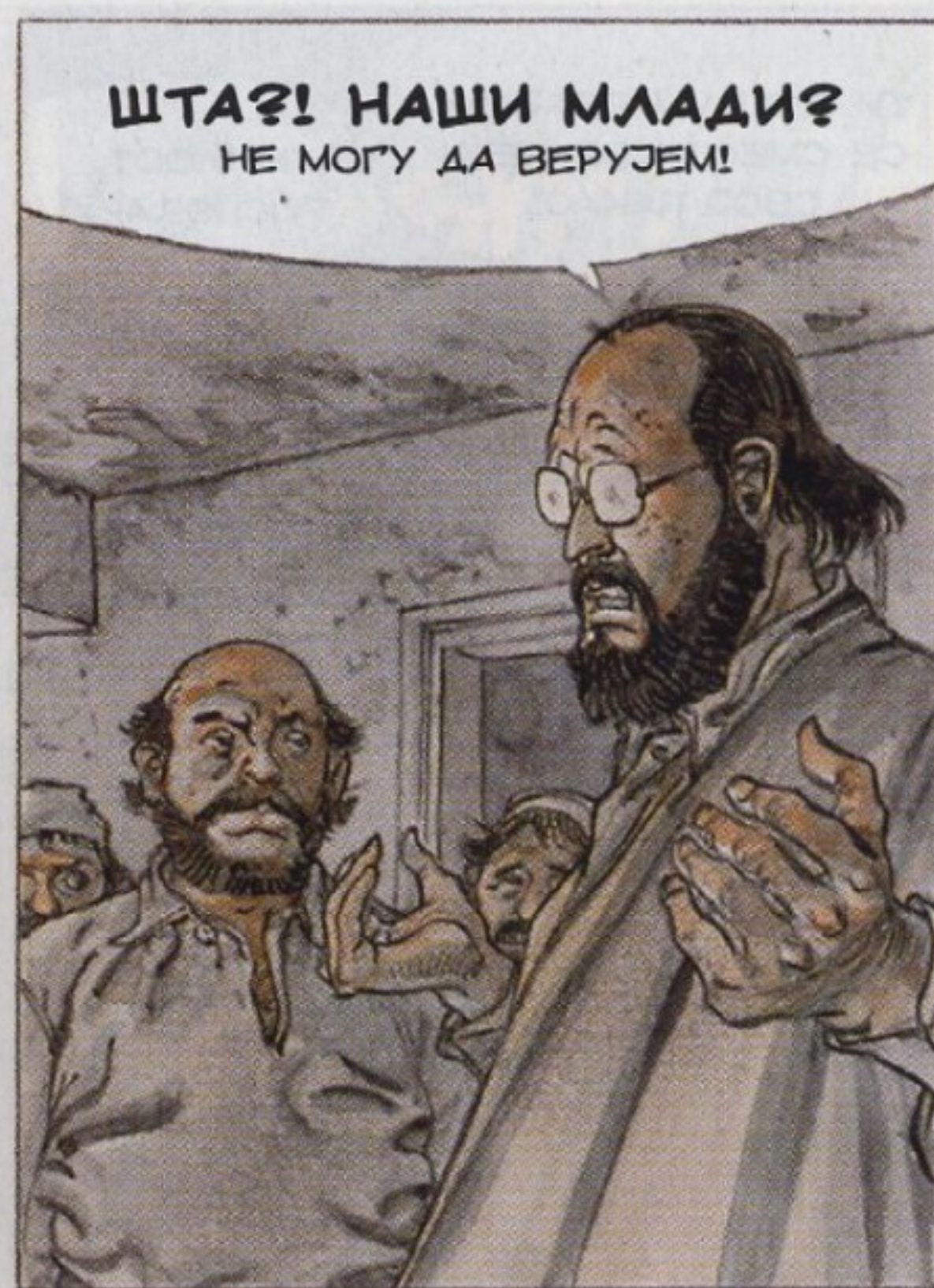

ФЕРНОНЕ!

ГДЕ СУ...

ПУШКЕ...
ТО... НИСУ...
СТРАНЦИ...
ТО СУ...

ШТА?! НАШИ МЛАДИ?
НЕ МОГУ ДА ВЕРУЈЕМ!

МАЛК СЕ СКЛОНИО У ХАНГАР!
У КЛОПЦИ ЈЕ! НЕМА ДРУГИХ ВРАТА!

ХАРВО!

ЗНАМО
ДА СИ ТУ!

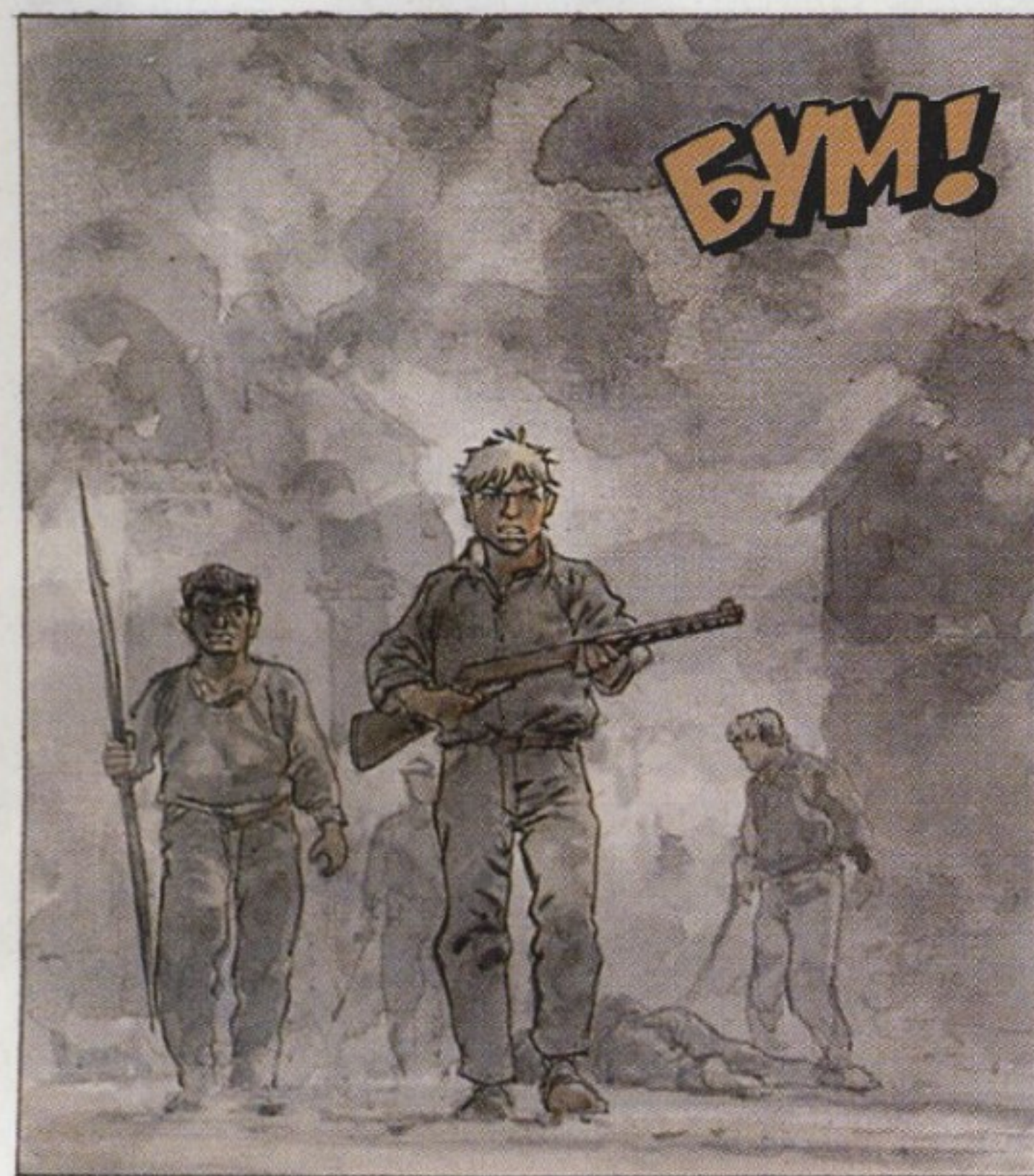

ЗАШТО СЕ
СКРИВАШ?

ШТА...
ХОКЕТЕ?

ДА РАЗГОВАРАМО
О КОЈЕЧЕМУ!
СЕКАШ ЛИ СЕ
КАДА СИ МЕ
НАТЕРАО ДА НОК
ПРОВЕДЕМ У
ХЛАДНОЈ ВОДИ?
ОТАД ТЕШКО
ДИШЕМ! ЗАШТО
ДРХТИШ,
ХАРВО?

БУМ!

НЕ МОГУ ДА ВЕРУЈЕМ!
НАША МЛАДЕЖ ЈЕ НЕВИНА!
СТРАНЦИ СИГУРНО ИМАЈУ
САУЧЕСНИКЕ! ИЛИ СУ
НЕКОГ ОБРЛАТИЛИ?

ДА!
МИЛОВА!

МИЛОВА!
ЋАВОЛА КЋЕРИ!

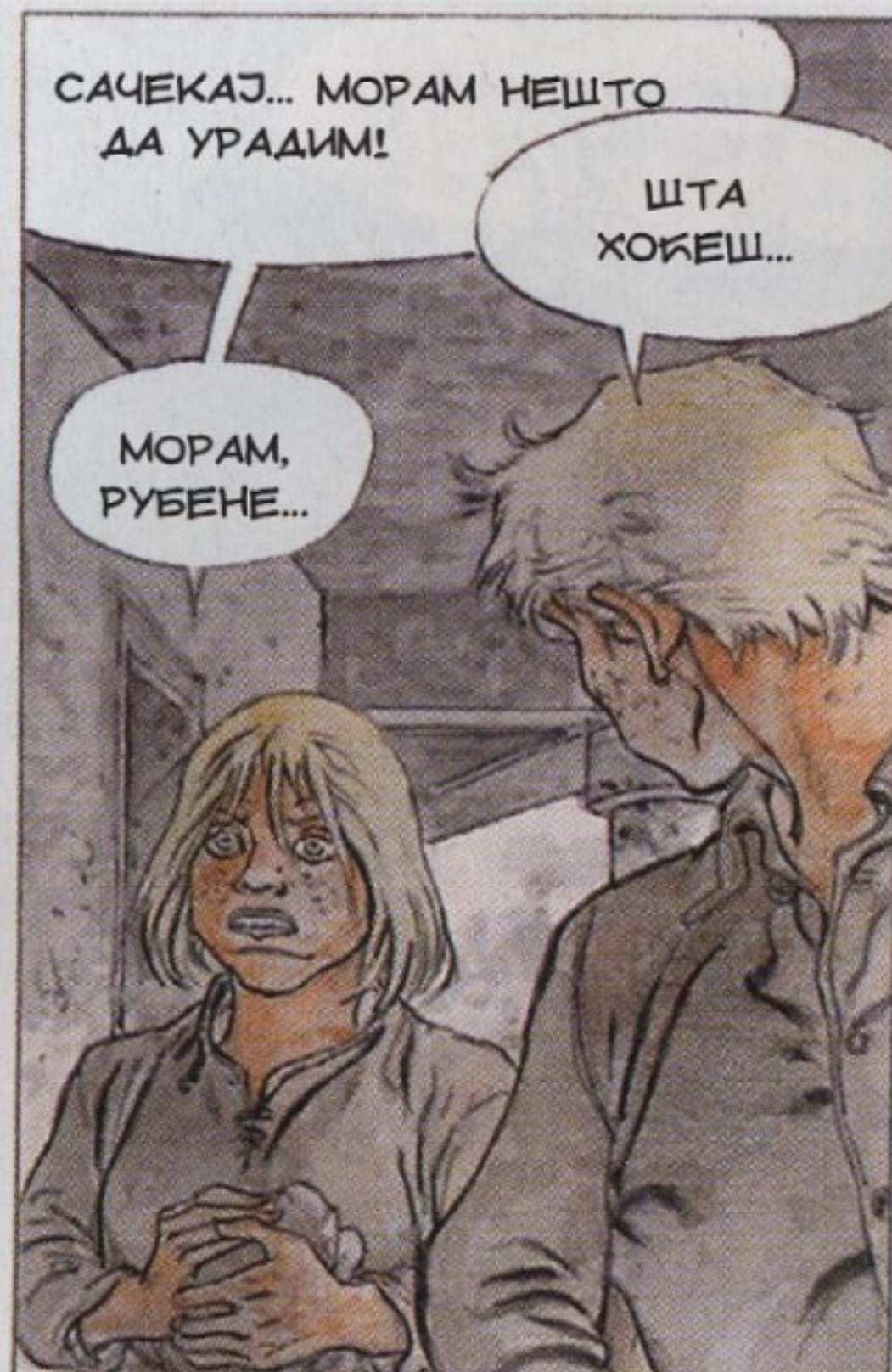

САМО МИРНО! ЈА
НЕМАМ НИКАКВЕ ВЕЗЕ
С ВАШИМ ПОРОДИЧНИМ
СВАЂАМА!

ПА? И ТИ СИ МАТОРАЦ,
КАО И ОНИ!

РУБЕНЕ...

САЧЕКАЈ... МОРАМ НЕШТО
ДА УРАДИМ!

ШТА
ХОЋЕШ...

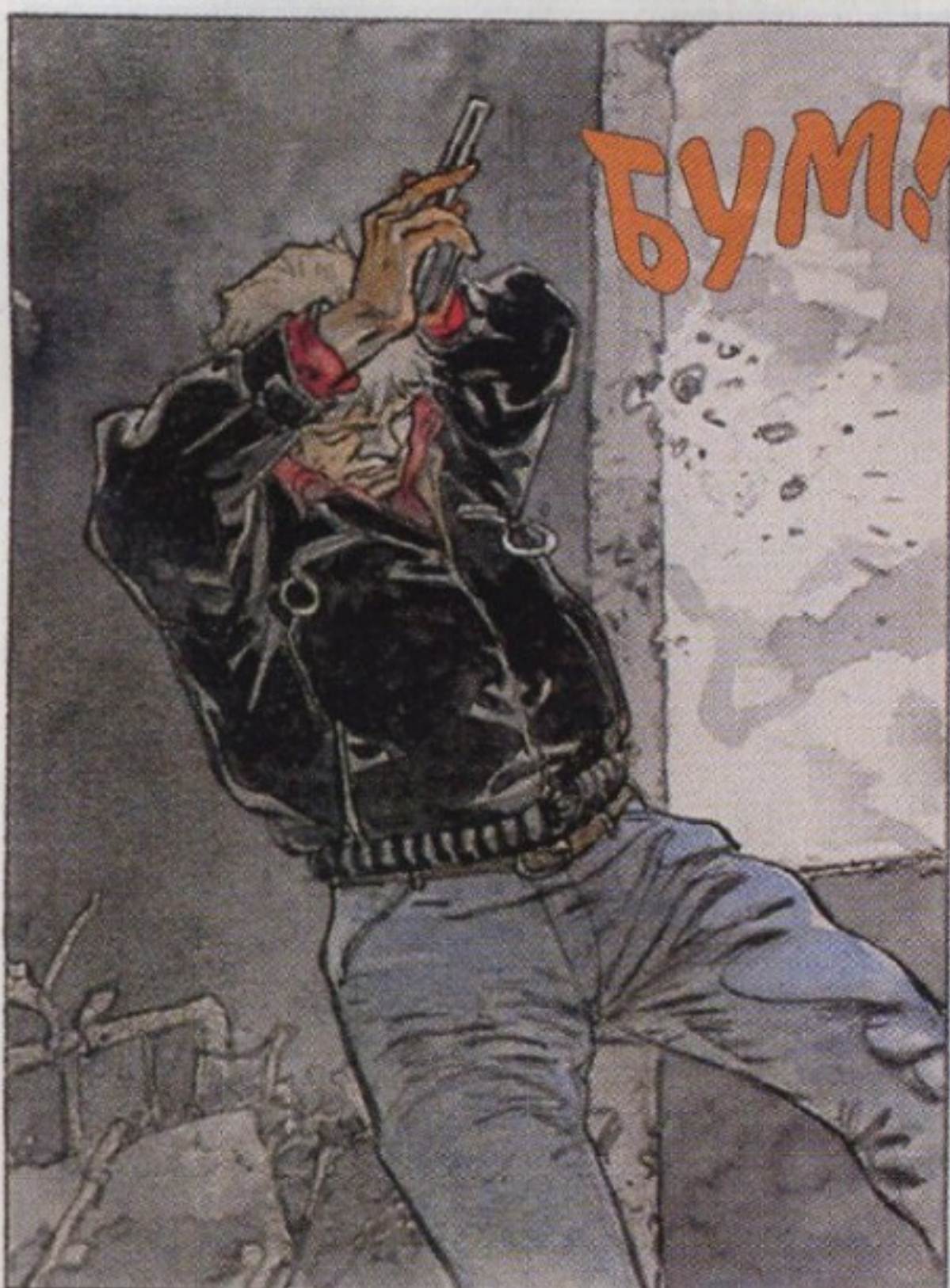
МОРАМ,
РУБЕНЕ...

ХВАТАЈ,
ЏЕРЕМАЈА!

ТАКО ЗНАЧИ,
ПРОКЛЕТНИЦЕ!

БУМ!

ЧИМ ГА ДОКРАЈЧИМ, ПЛАТИЋЕШ
ЗА ИЗДАЈУ, МИЛОВА!

НЕ БАЦАЈ
БОМБУ,
РУБЕНЕ,
ПРЕКЛИЊЕМ
ТЕ!

БУМ!

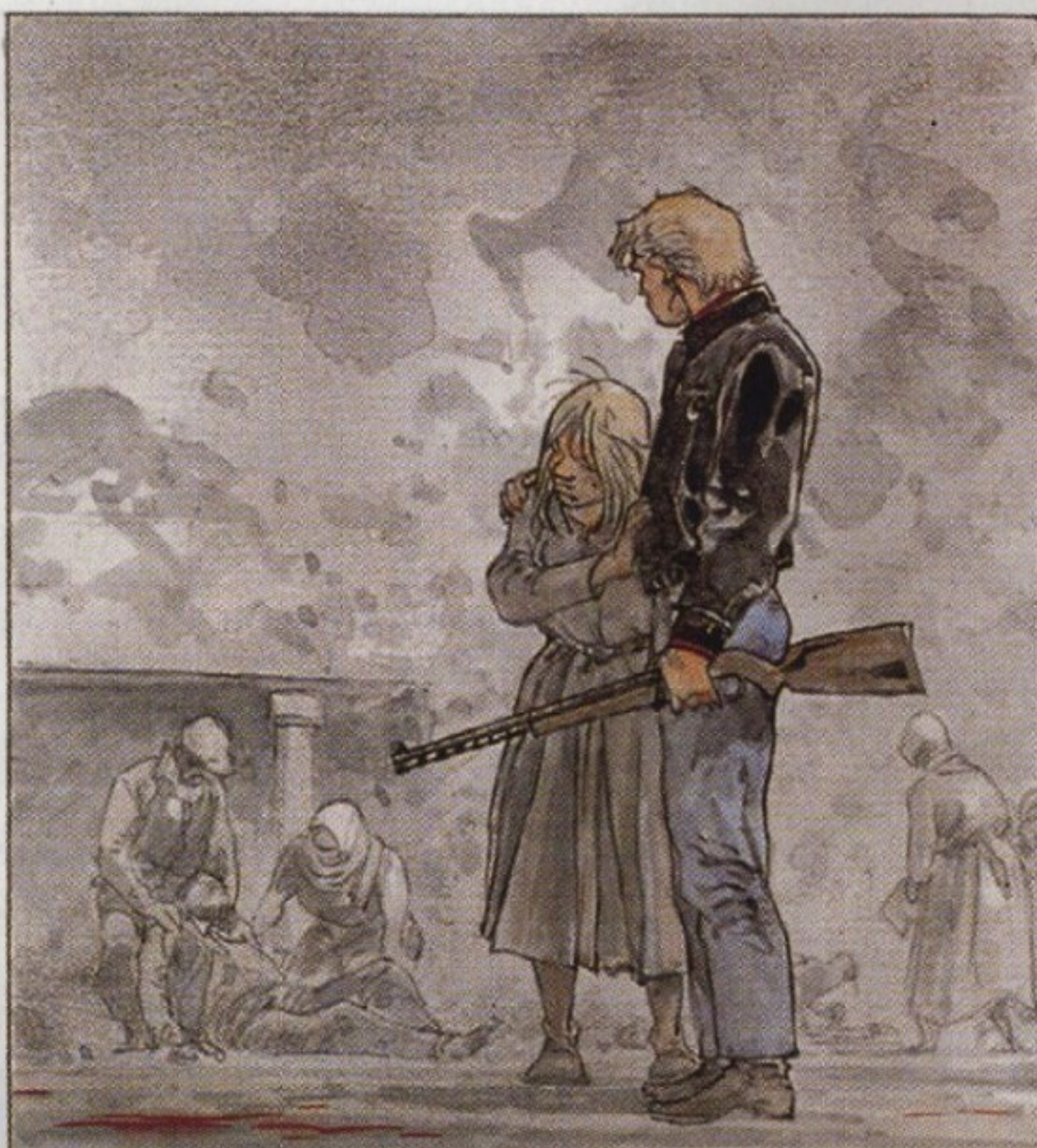

НИСАМ
ХТЕЛА!
НИСАМ...

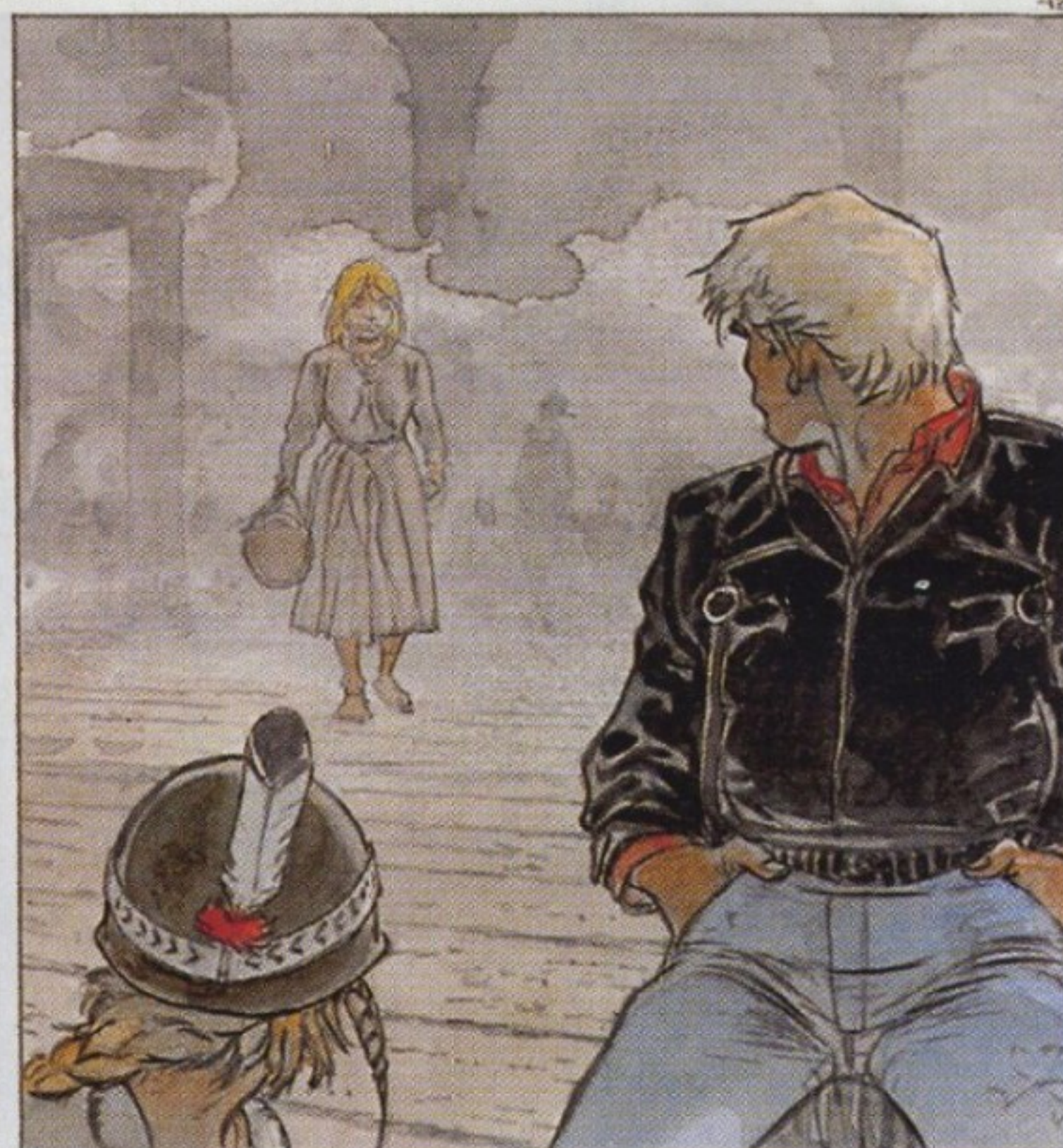
СВЕ ЈЕ
ГОТОВО!
ИДЕМО
ДОЛЕ!

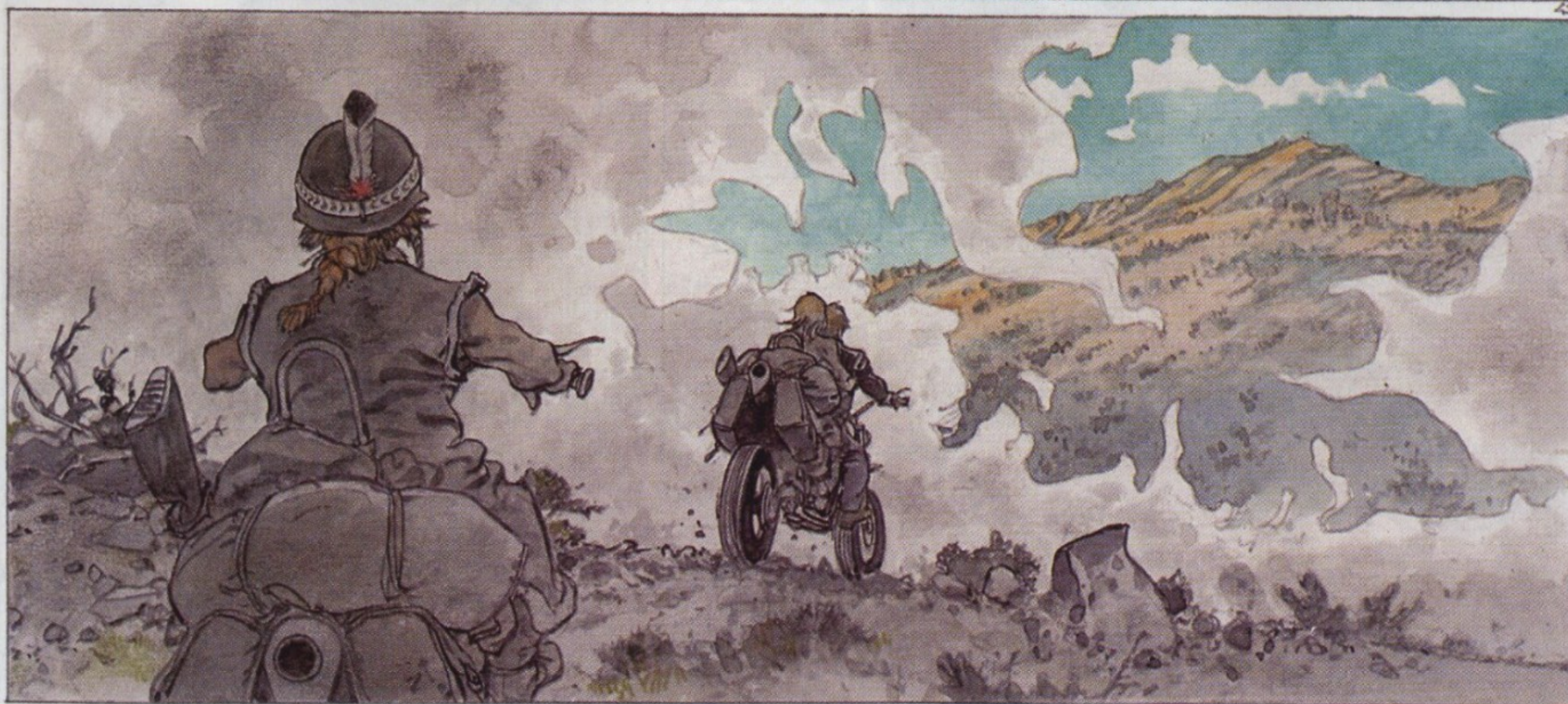
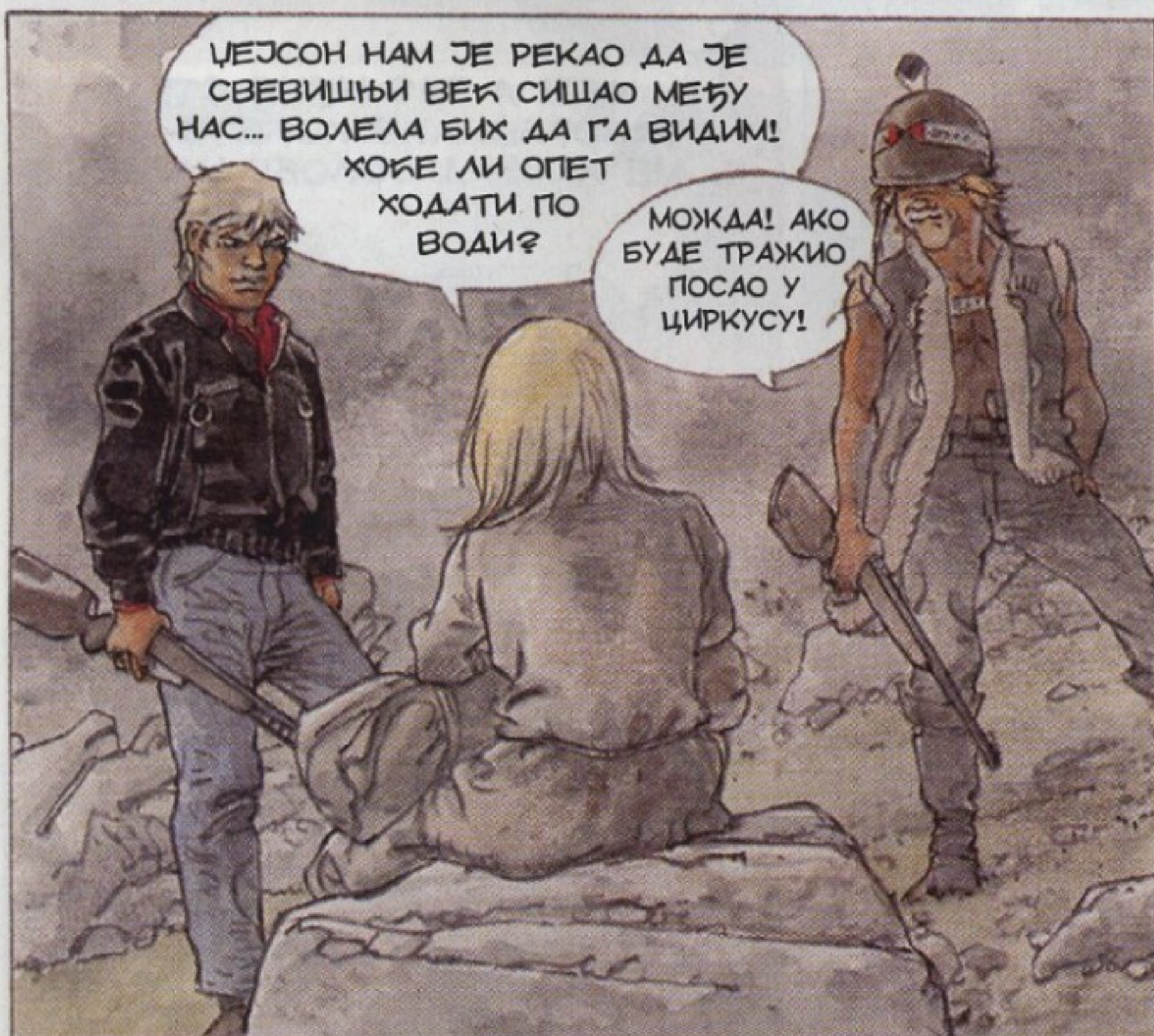

ХЕЈ! А ЈА? МЕНЕ СТЕ
ЗАБОРАВИЛИ? ХОКЕТЕ ЛИ
МЕ НАЈЗАД ОСЛОБОДИТИ?

МАГЛА, МАГЛА
И САМО МАГЛА...

ДУГО СЕ ВЕК
ВОЗИМО! НИСАМ
ЗНАЛА ДА ЈЕ ЗЕМЉА
ТАКО ВЕЛИКА!

ОХ! А ЈОШ
НИШТА НИСИ
ВИДЕЛА!

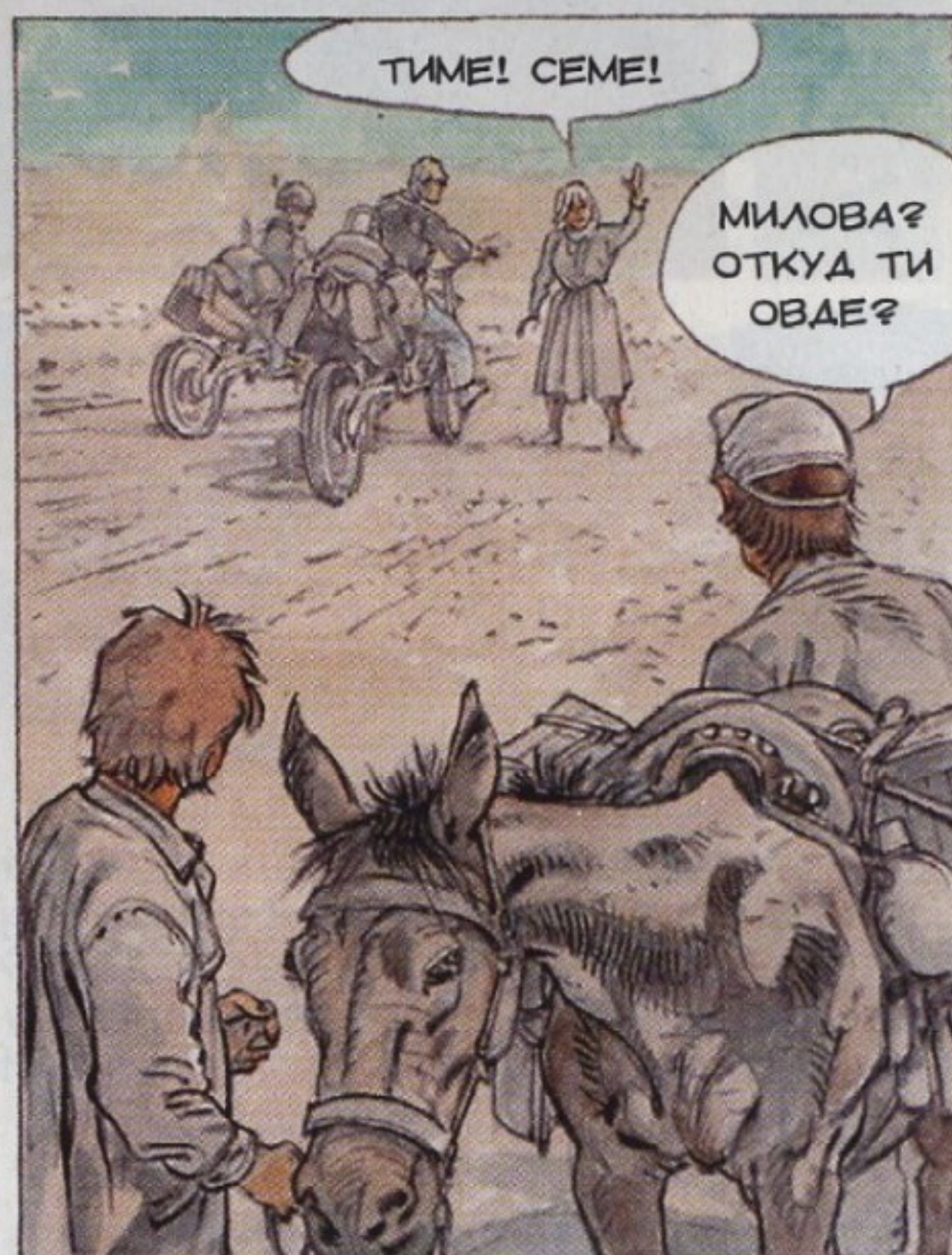
И ВРЕМЕ
ЈЕ МНОГО
ПРИЈАТНИЈЕ
НЕГО КОД
НАС!

ХОЋУ ЛИ СМЕТИ
ДА НОСИМ ОДЕЖУ
У БОЖИ?

СТАНИ, ЏЕР!
ТО СУ ТИМИ
И СЕМ!

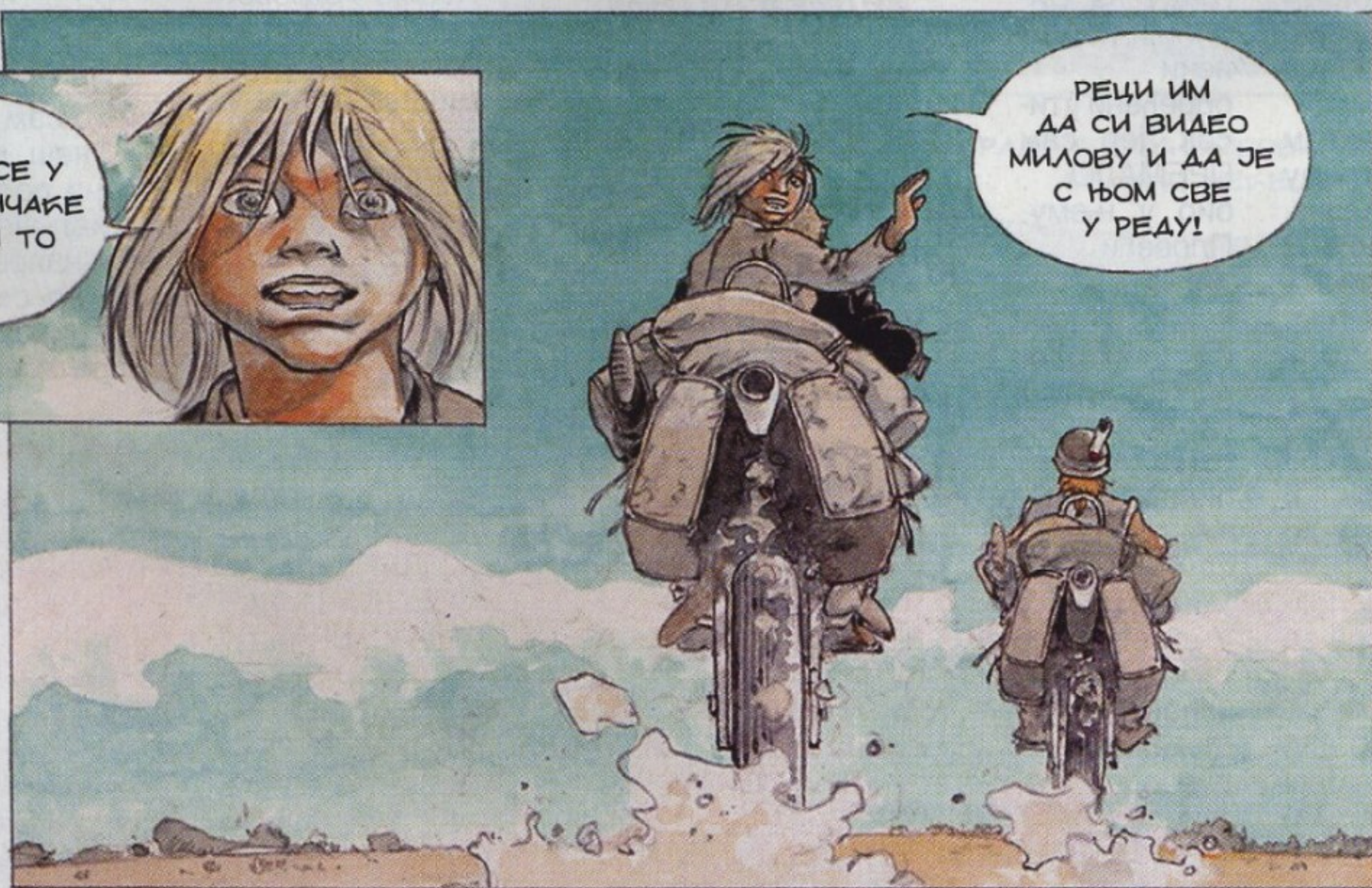

ТИМЕ! СЕМЕ!

МИЛОВА?
ОТКУД ТИ
ОВДЕ?

РАСПИТАЈ СЕ У
СЕЛУ! ИСПРИЧАЈЕ
ТИ! ВРЕДИ ТО
ЧУТИ!

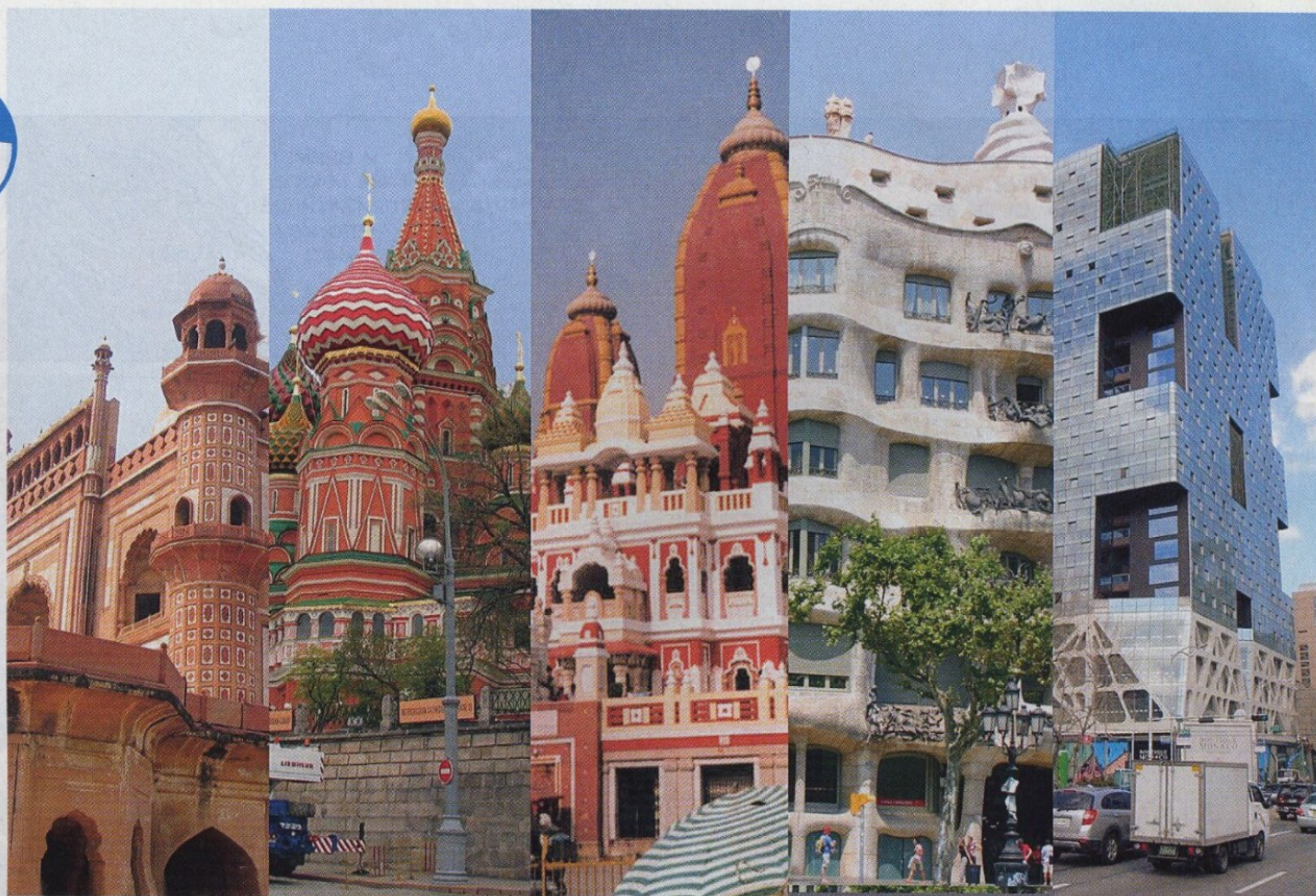

РЕЦИ ИМ
ДА СИ ВИДЕО
МИЛОВУ И ДА ЈЕ
С ЊОМ СВЕ
У РЕДУ!

КРАЈ

ПУТ ОКО СВЕТА У АНАГРАМИМА

Илустровао Растко Ћирић

РОСНА, БЕЛА...

Деда – рекао сам – овде су неке забелешке, али не пише из ког су места! Како да знам где си био?

– Нема потребе – рекао је деда. – Сваки утисак је и име места, само с другим распоредом слова.

Пошто ја и даље нисам разумео, деда је узео дневник, одвео ме до глобуса и почео да објашњава.

– Видиш – рекао је – прво сам био у овом француском граду близу обале Атлантског океана, где је било ДОБРО. Сишао сам затим до чувеног летовалишта на Азурној обали. Тамо су уске улице, а све врви од туриста, па сам написао: ПРЕТЕСНО. Ту близу је и друго, још отменије туристичко место, али је било толико пуно дрогираних коцкара да сам га назвао НАРКО-МОТЕЛ. Нисам ти ја за та луксузна места: ето, у познатом италијанском центру за зимске спортове једва сам успео да купим пар скија, али зато бутике за отмене даме имаш на сваком кораку, и отуда овај запис: МОДА – ТОНЕ КРПИЦА! Запловио сам затим према Шпанији, где ме је, РОСНА, БЕЛА у јутарњој измаглици, дочекала њихова највећа лука. Сишао сам и на крајњи југ четрдесет

Шпаније, и у познатом летовалишту на Кости дел Сол забележио свој утисак: ТО СИЛНО МОРЕ! Жељан свежег морског ваздуха, посетио сам острво близу Напуља и тамо записао: ПИР-КА!

О највећем граду на Сицилији немам неки одређени утисак, јер сам ПРЕМАЛО био у њему. Пловећи даље на исток, стигао сам на још једно медитеранско острво, па сам и тамо записао: ПИР-КА! Свратио сам и у Азију. У престоници Индије сметао ми је ЛЕЊИ ДУХ тамошњих становника. Било је и изненађења. Рецимо, у овој држави изнад самог екватора дувао је хладан ветар, па сам записао: АЛ' ЈЕ ЗИМА!

– Изгледа, деда – питао сам ја – да ти не волиш градове?

– Не волим – потврдио је деда. – Велики градови су пуни буке, насиља и криминала.

– Знам да си посетио највећи град у Јужноафричкој републици. Какав је он?

– ЕХ, ЈАСНО, ГРУБ!

– А главни град Монголије?

– О, БРУТАЛАН!

– Па има ли неки велики град који ти се допао?

– Престоница Русије – одговорио је он после извесног размишљања. – Њу бих СВАКОМ препоручио.

– Али деда, ти си у Русији био у време Стаљина, зар не?

– Не. Откуд ти та идеја?

– Па видим да у твојем дневнику пише „ГУЛАГ И СТЕПА“, а испод тога „И ГЛУПА СТЕГА“.

– Ама не – рекао је деда – то се не односи на Русију, него на главни град Хондураса! Кад сам ја дошао, тамо је владала диктатура и све политичке противнике су слали у логоре.

– Реци ми, деда – питао сам ја даље – какви су ресторани у главном граду Ирана?

– Па... ХРАНЕ ТЕ! У сваком

случају, боље је него у оној најсиромашнијој азијској земљи где су народне масе гладне, БАШ ГЛАДНЕ!

– Био си и у оној земљи на полуострву, наспрам Јапана. Шта си тамо видео?

– Мислиш на ону КОЈА ЈЕ РУЖНА?

– Не, ону изнад ње.

– Тамо сам видео – рече деда – како КРАВЕ НОСЕ ЈАРЕ.

– Краве? Како га носе? Шта ће краве носе?

– Не знам – одговори деда – али то сам видео.

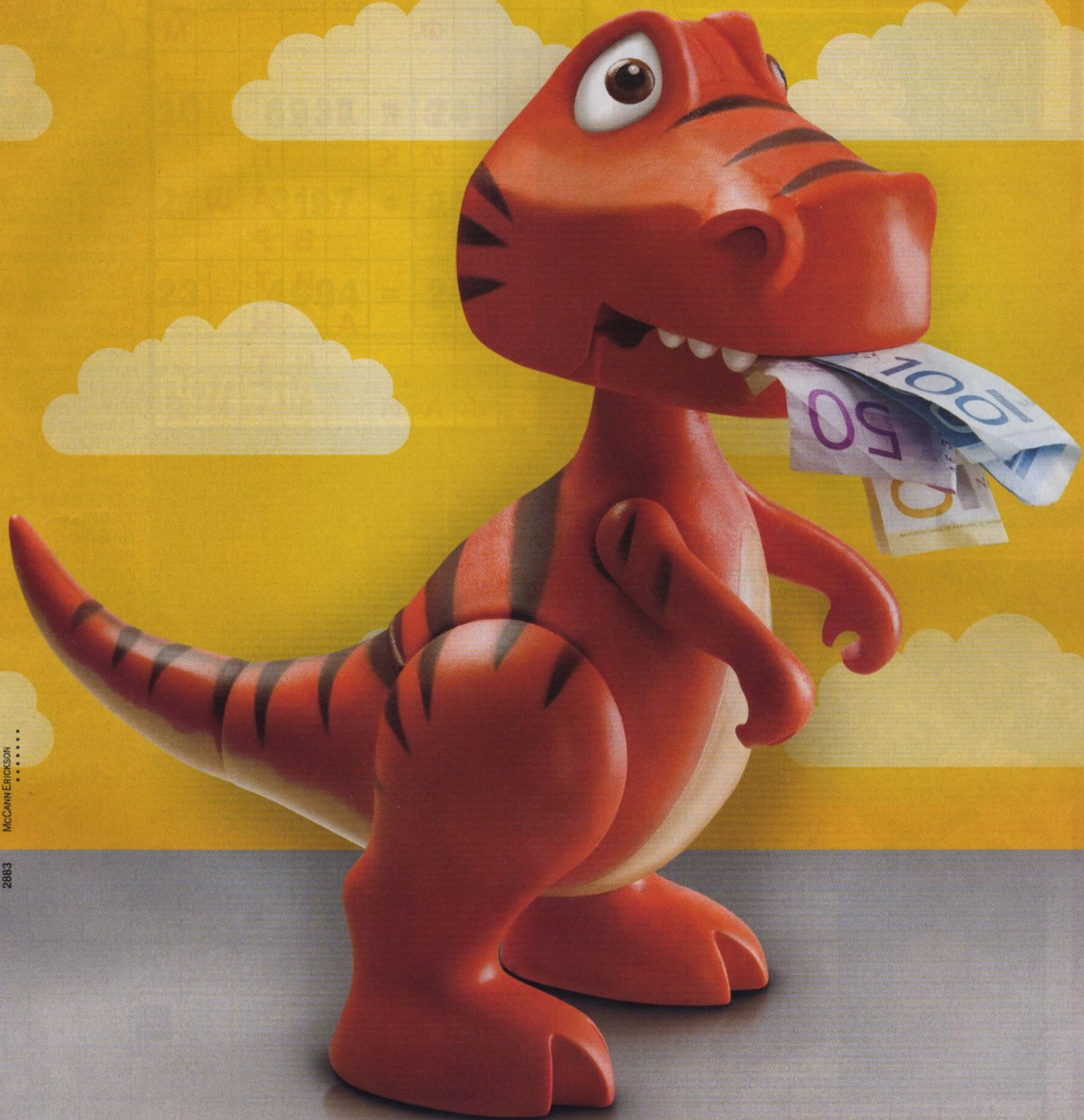
– Знаш, деда – рекао сам ја – мени се чини да ти понеке доживљаје измишљаш, само да би направио анаграм.

На то се деда наљутио и више никада није хтео да разговара о својим путовањима

Иван Клајн

РЕШЕЊА:
Бордо, Сен Тропе,
Монтекарло,
Кортина д'Ампеццо,
Барселона, Торентинос,
Капри, Палермо, Кипар,
Њу Делхи, Малешија,
Јоханесбург, Улан
Батор, Москва,
Тегусигалпа (2 пута),
Техеран, Бангладеш,
Јужна Кореја,
Северна Кореја.

Dokle da ti ja čuvam džeparac?

McCAW ERICKSON

2883

Drugari, od sada možete i vi da štedite!

I mnogo više od toga!

Dodite i pogledajte uzbuđujuću izložbu „Džinovi Patagonije“ u Impuls Holu u Beogradu, od 19. juna 2009. godine, čiji je Raiffeisen banka generalni pokrovitelj. Ako si stvarno maštovit, u okviru Raiffeisen crtaonice na izložbi, možeš učestvovati na velikom nagradnom likovnom konkursu.

Roditelji, redovnim uplatama malog mesečnog iznosa na Štedni plan svog deteta, obezbedićete mu sigurnu budućnost i kvalitetno školovanje.

Dečija štednja

Štednja raste s tobom.

**Raiffeisen
BANK**

Vaša sigurna perspektiva

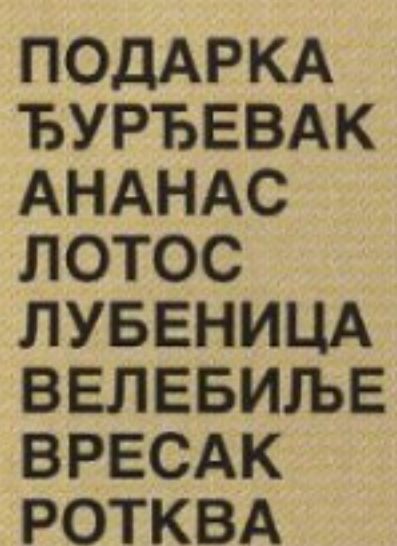
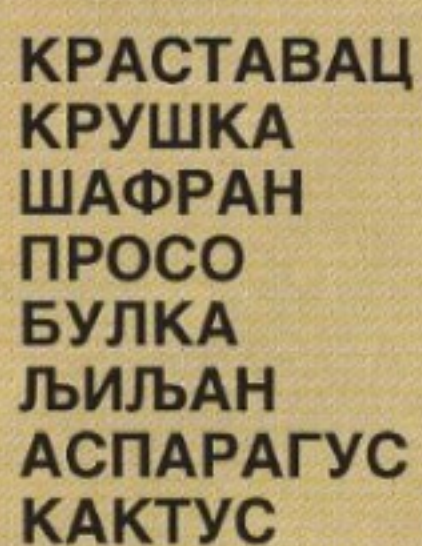
Besplatan broj za informacije

0800 - 111 - 000

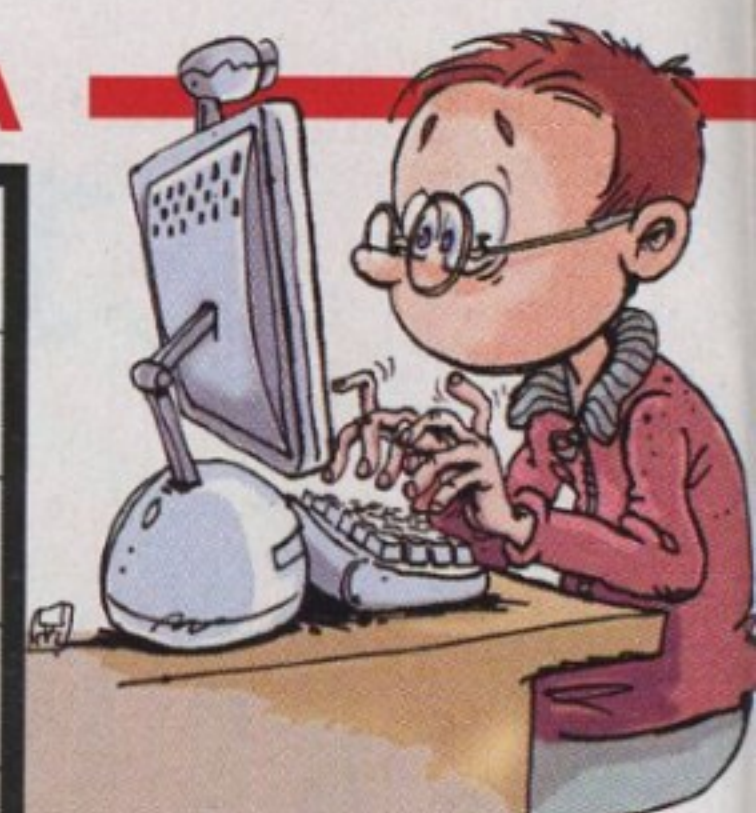
www.raiffeisenbank.rs

ЕНИГМАТИК

Називе биљака помакните лево-десно
како бисте у (по) две усправне колоне добили
називе цветова са слика ■

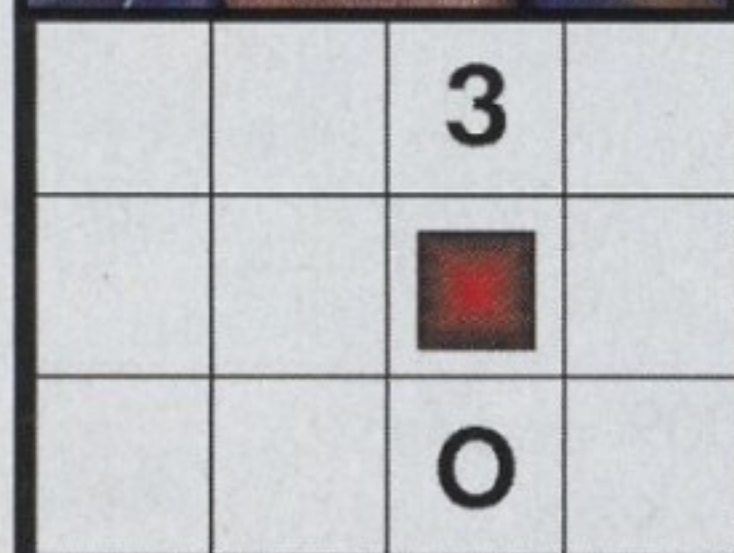
	С							Ш	Н
									Е
			Ф						М
Л									
			В	Е	Л				
Г			И	К			П		
	Р	М					А	Ш	
						Б	Р		
						И	Т		
	И				А		Н		
П						Ч	Т		
И		Ј	А	И				Н	Д

У неком од осам
смерова,
почевши од
уписаног првог
слова, упишите
називе држава
чији су главни
градови наведени
у попису. Од
једног слова
почиње само
један појам.
Преостала слова,
читана редом,
дају назив
државе чији је
главни град
на слици.

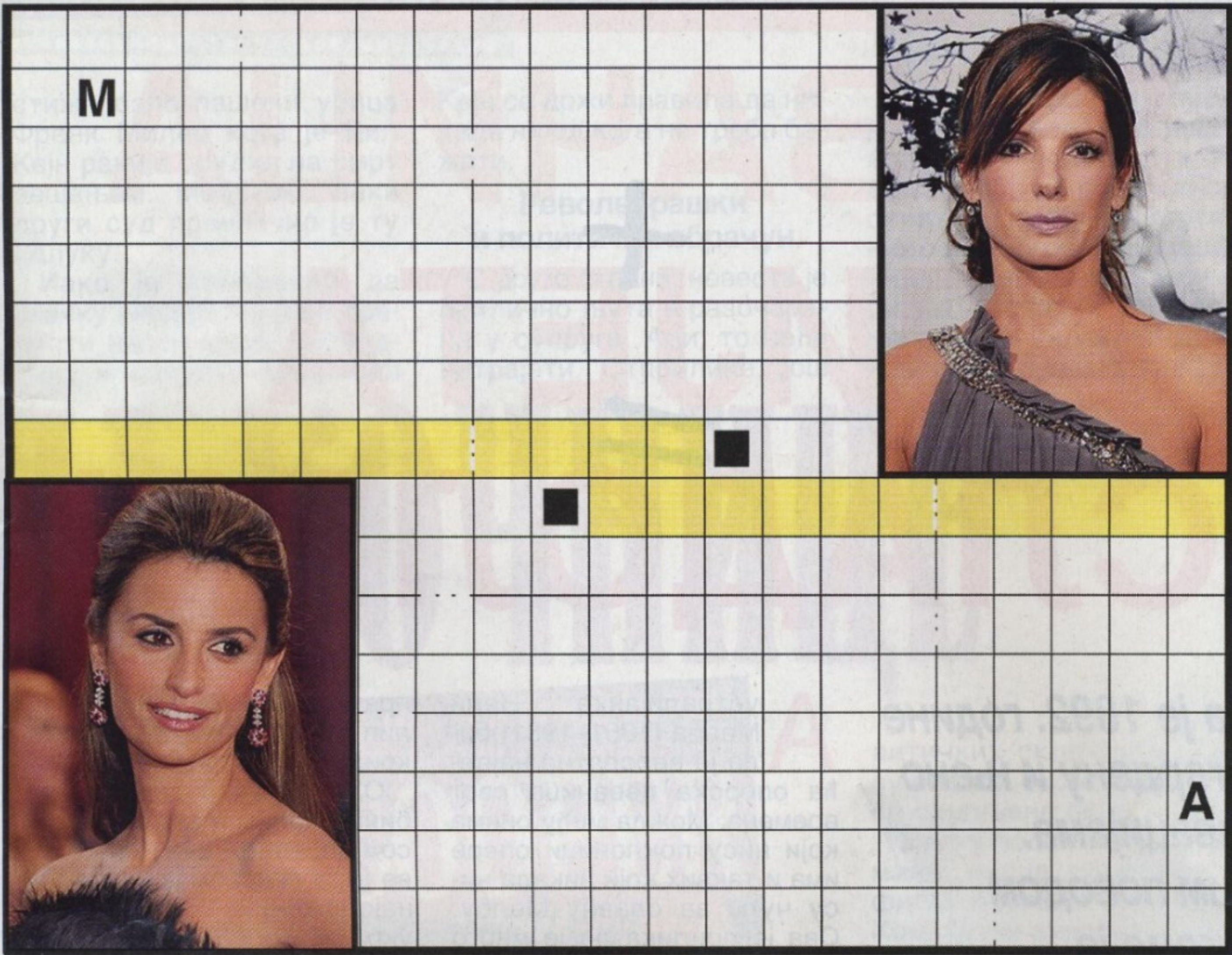
АТИНА,
КОПЕНХАГЕН,
ТАЛИН,
ДАБЛИН,
РЕЈКЈАВИК,
ВИЉНУС,
БУДИМПЕШТА,
ЛА ВАЛЕТА,
БЕРЛИН, ОСЛО,
ВАРШАВА,
ЛИСАБОН,
МОСКВА,
БЕОГРАД,
АНКАРА,
ХЕЛСИНКИ,
ПРАГ,
СТОКХОЛМ,
МАДРИД ■

У означена поља упишите име и презиме глумца са слике. Укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају.

АБАТОН, АБОТ, АВАР, АД, АЗ, АКНЕ, АЛИБИ, АНОНСЕ, АНС, АНСИ,
АРВИДАС, АЧЕ, ВА, ВК, ВРОНСКИ, ГИЈО, ДАНАС, ДУКС, ЕПИР, ЕРОИКА,
ЗАТВАРАЧ, ЗИДАРИ, ИЗДАНАК, ИКАР, КВЕНТИН, КЕКС, КЕНДИС БЕРГЕН,
КОН, ЛАБАВ, МЕДЕЊАК, МОГАДИШ, НАЗЕБ, НГ, НТ, ОНЕ, ОПЕРЕТЕ, РИ,
РИВ, РИТ, САЗИВ, СТО, ТАХО, ТВРЂАВА, ТРЗАЊЕ, ТРС, ШИД ■

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

„Плочице” са словима и црним пољима распоредите у мрежу како бисте добили исправну укрштеницу. У означеним пољима добићете имена и презимена глумица са слика ■

Е	Б	Е	С	О	К
Х	А	■	К	Н	■
О	В	А	О	К	У
■	А	Р	П	Е	Н

■	Е	Т	А	Д	А	А	Ћ	А	■	С	А	А	Б	У	Х	А	Л	К	А	■	И	Л	А	Њ	О	Р
А	Л	А	■	И	М	■	■	Р	П	И	Н	Л	А	Б	О	М	А	А	Р	О	К	А	■	■	С	Т
П	О	Р	К	Р	А	А	Н	И	Р	■	■	О	К	А	Р	А	Д	Т	И	Р	■	Н	А	Ш	А	■
Р	У	З	Л	Е	Т	Л	А	К	Е	Р	Д	К	И	■	О	З	И	И	К	О	П	Е	К	А	■	Н
О	П	С	Н	Д	Р	Л	О	К	А	■	Т	Р	И	■	Е	Н	О	О	Р	Е	К	Ш	■	■	А	В
Д	И	Н	А	■	А	А	М	А	У	Н	У	А	Л	А	Т	А	Л	В	■	Р	Р	У	Р	А	Ч	А
Е	■	И	М	О	М	П	О	Р	Л	А	Р	Т	И	С	А	К	И	Н	И	■	А	Љ	О	Н	■	Ћ
О	Б	■	А	М	С	И	Т	А	Е	Л	О	Н	■	К	Р	О	Т	■	Н	Б	Љ	А	Г	О	Ј	О

АНАГРАМ

ЛЕП ВАМ УВОЈ(А)К „ДАО”...
Ђура Јакшић на познатом портрету ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

РЕШЕЊА
НА СТРАНИ 65

У ЦАРСТВУ ЧУЛА

ПЕВАЧИЦА ДИЈЕТА = СЛАДОЛЕД!

Нели Мелба

Нели Мелба наступила је 1892. године у лондонском Ковент гардену и њено певање испраћено је овацијама. Војвода од Орлеана тим поводом приредио је пријем на коме је послужена нова посластица...

Аустралијанка Нели Мелба (1861–1931) била је вероватно највећа оперска певачица свог времена. Можда међу онима који нису поклоници опере има и таквих који никада нису чули за славну Мелбу. Сва је прилика да је много више сладокусаца који добро знају шта је „Мелба сладолед“, односно – „Peach Melba“!

Али, још није тренутак за рецепте. Најпре неколико речи о чувеном колоратурном сопрану која је приврженост Аустралији и Мелбурну (рођена је у предграђу овог града) доказала наденувши себи презиме Мелба, што је нека врста скраћенице од имена Мелбурна.

Све мораш да урадиш сам

Дакле, право име Нели Мелба било је Хелен Портер Мичел, удата Армстронг. Рођена је 19. маја 1861. године у породици музичара шкотског порекла. Млада Нели, којој је аустралијске провинције било преко главе, певање је учила у Европи, у Паризу, у класи Матилде Маркези. На оперске даске први пут је стала у Бриселу, 1887. године. Тумачила је улогу Ђилде у Вердијевом „Риголету“. Уследили су велики успеси у Лондону, Милану, Паризу, Стокхолму, Њујорку, Копенхагену, Петрограду... Укратко, у безмало свим најпознатијим оперским кућама света. Иако удата, Мелба није много хајала за мужа који је са сином остао у Аустралији. Самостално је градила свој уметнички свет. Уосталом, једно од њених омиљених животних правила гласило је: „Све мораш да урадиш сам.“ У ствари, њена велика љубав, обожавалац и

пратилац био је војвода Филип Орлеански. Никада нису крили своју страсну везу.

Од природе обдарена необично лепим и звонким гласом опсега од две и по октаве (!), с лакоћом је изводила најсложеније мелодијске украсе. Мелбине најпознатије улоге биле су Лучија у Доницетијевој „Лучија од Ламермура“, Виолета у Вердијевој „Травијати“, Розина у Росинијевом „Севилском берберину“... Годину дана пре него што ће се повући – 1925. године – Нели Мелба написала је аутобиографију под називом „Мелодије и успомене“.

Да ти загрејем ручицу

Анђеоски глас био је једно, а нарав хировите диве нешто сасвим друго. Слободно се може рећи да ту нарав многи нису баш могли да трпе. Дубоко уверена да је недостижна, Мелба је често захтевала немогуће, мењала одлуке, била суревњива према млађим певачицама. Укратко, мислила је да три речи – „Ја сам Мелба“ – отварају сва врата. Руку на срце, то није било далеко од истине. Наравно, колеге је нису много волеле. Један од њих био је чувени италијански тенор Енрико Карузо. За време извођења опере „Боеми“ Ђакома Пучинија, у одређеном тренутку тенор се песмом обраћа главној јунакињи – Мими: „Che gelida manina, se la lasci riscaldar...“ („Како вам је ледена ручица, када бисте ми дозволили да је загрејем...“). Затим јој је, на велико изненађење, на сцени у руку ставио врућу печену кобасицу! Мелба је побеснела. Међутим, то се уопште није приметило. Отпевала је остатак опере савршено...

У познијим годинама струк славне певачице није више био тако танак.

Ипак, хировитост није била једина одлика Мелбине нарави. И онда кад је њена слава била на врхунцу, стрпљиво и без новчане надокнаде обилазила је аустралијске градове и села и држала концерте у жељи да вокална уметност доспе до бројних становника Аустралије. Укратко, ова дама Британског краљевства била је прави патриота.

Нели Мелба навршила је шездесет девет година кад је примљена у Сиднејску болницу. Имала је тешку заразу. Поједини биографи оперске диве сматрају да се неколико месеци раније у Европи подвргла операцији затезања бора на лицу и да је то био узрок болести. Нове биографије оповргавају ову тврдњу, наводећи да се Мел-

ницама дневних листова не само у Аустралији, на Новом Зеланду, већ и у Европи и САД. Штампани су плакати на којима је писало: „Умрла је Мелба!“ Сахрањена је на гробљу Лилидејл. На надгробној плочи стоје речи које изговара Мими у „Боемима“: „Addio senza rancor...“ („Збогом, без горчине...“)

Орлеански пријем за диву

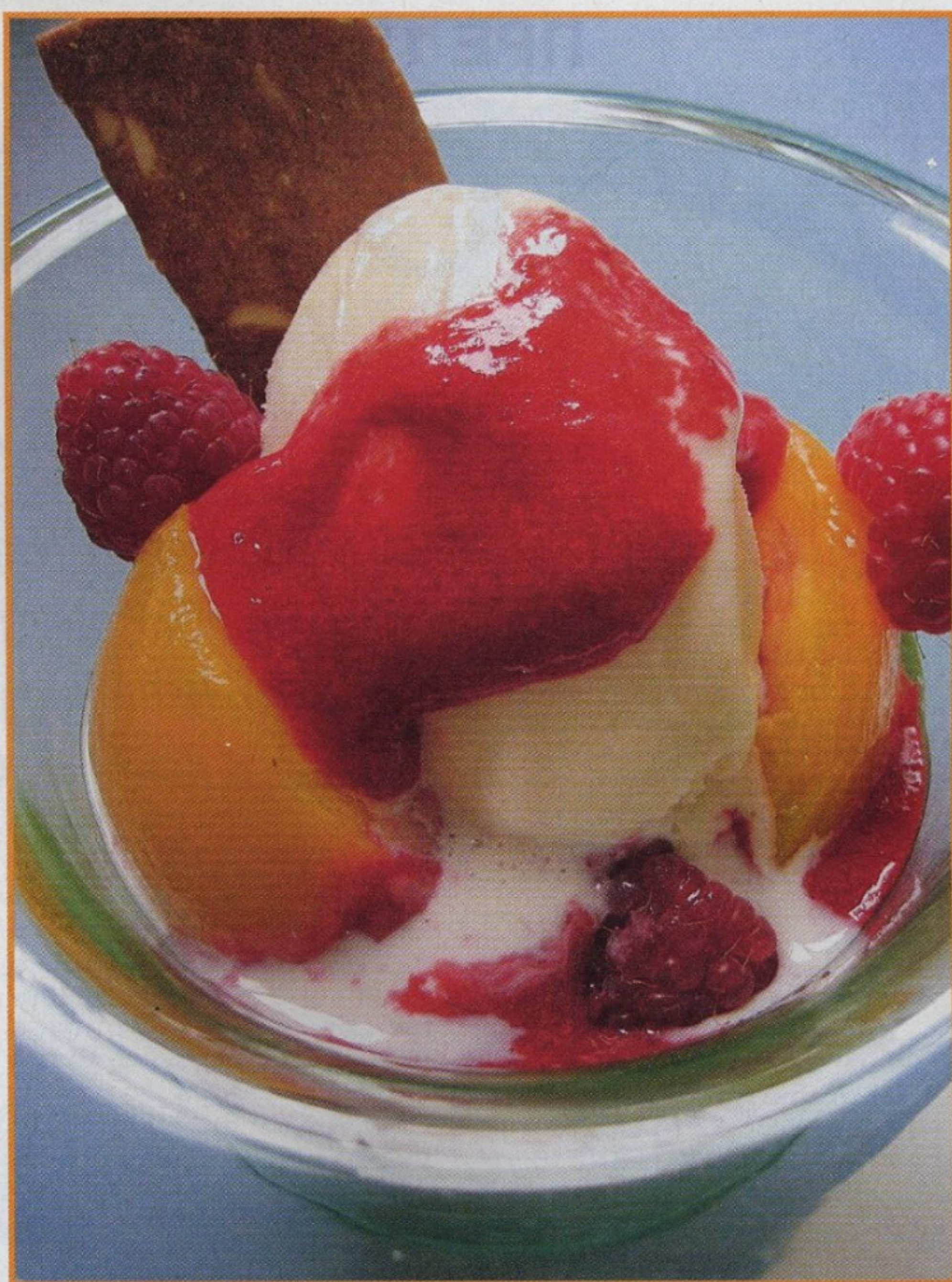
После кратке приче о њеном животу, стижемо и до легенде о сладоледу који носи име оперске певачице, као и „Мелба тосту“. Наиме, Нели је у младости била веома витка и љупког лица. Касније се раскрупњала и често је дијетама покушавала да свој стас доведе у стање из младих дана. Кад је 1897.

Нели Мелба владала је оперском сценом, али је тешко обуздавала свој апетит.

ба заправо разболела у Египту, враћајући се кући, те да је зараза муњевито доспела до крви. Умрла је 23. фебруара 1931. године.

Посмртна миса одржана је у Шкотској цркви у Мелбурну где је певала у хору као девојчица. Тужна поворка била је дугачка више од километра. О Мелбиној смрти писано је на насловним стра-

„Мелба сладолед“ за сладокусце, а „Мелба тост“ за оне који држе дијету.

године певала у Лондону, боравила је у хотелу „Савој“. За доручак је желела да поједе нешто лако. Бесно је вратила келнера који јој је на послужавнику донео хлеб. Рекла је да би желела да разговара с главним куваром. Јер, хлеб је, према њеном мишљењу, био – предебо! Чувени кувар Август Ескофије направио јој је лаган доручак, да лаганији не може бити. Био је то тост, препечен с обе стране, а затим расечен целом површином на два дела од којих је сваки био готово провидан. Промућурни Сезар Риц, власник хотела, одмах је „чипкастом“ тосту наденоу назив – „Мелба тост“.

Пет година раније (1892), Нели Мелба је у лондонској опери Ковент гарден певала у Вагнеровој опери „Лоенгрин“. Публика је њено певање испратила овацијама. Војвода од Орлеана приредио је пријем поводом великог успеха своје драге. За ту прилику, кувар Август измислио је нови слаткиш. Био је то ледени лабуд од сладоледа који је носио две полутке брескве у шећерном сирупу, а лежао је на куглама сладо-

леда од ваниле. Осам година доцније (1900) славни кувар је на сладолед и брескве додао и прелив од малина.

Дакле, за припрему „Peach Melba“ послатице потребне су четири брескве, 600 грама сладоледа од ваниле, 350 грама малина, осам кашика шећера и ванила. Брескве треба ољуштити, пресећи на пола, извадити коштицу и са три кашике шећера и шипком ваниле ставити у мало воде да провре. Кад вода испари, треба их охладити. Малине изгњечити, а затим процедити да би се одстраниле семенке и с преосталим шећером истопити на тихој ватри. Напослетку, уз сваку порцију сладоледа иде једна бресква, односно две половине и сируп од малина поврх свега.

Да ли се Нели Мелба „преврће у гробу“ јер је многи људи памте не по музици, већ по послатици? Јер, по ко зна који пут, чула су се измешала, чуло слуха и чуло укуса. Ништа необично, али ипак имајмо у виду да су слаткиши једно, а уметност нешто друго. Често недостижно ■

М. Огњановић

ПРЕ 150 ГОДИНА РОЂЕН ЈЕ ЏЕРОМ К. ЏЕРОМ

ДУХОВИТИ ЧОВЕК ИЗ ЧАМЦА

Џером Клапка Џером рођен је 2. маја 1859. године у енглеском индустријском градићу Волсолу као најмлађе, четврто, дете Џерома Клапа Џерома и супруге Маргерите, кћерке адвоката из Свонсија. Џером старији по много чему био је необичан човек. Тако је, рецимо, свом првобитном имену, Џером Клап (Jerome Clapp) додао још једно Џером. Нешто касније је потпуно исто назвао и свог сина, да би потом дететово средње име Клап променио у Клапка (Clarke). Учинио је то у част свог пријатеља Ђерђа Клапке, мађарског генерала и јунака револуције из 1848. године који је неко време живео у Енглеској.

Као архитекта, што му је било основно занимање, Џером Клап Џером успешно је помирио свој посао са звањем свештеника – градио је капеле у којима је проповедао. Мада никад није званично заређен за свештеника, неко време обављао је дужност опуномоћеног пастора Конгрегационе цркве у граду Еплдору, а затим декана цркве у улици Бриџ у Волсолу. Поред тога, био је сувласник ливнице гвожђа, а неко време је поседовао и рудник угља.

Кад им се родило четврто дете, Џеромови су живели прилично сиромашно пошто се посао с рудником завршио потпуним новчаним неуспехом.

Године 1862. породица се преселила у град Стоубриџ, а убрзо затим у источно предграђе Лондона, Ист енд, где је Џером старији покушавао да оснује гвожђару на велико. У својим сећањима Џером К. Џером врло сликовито је описао ужасе којим га је, тада сиротињски, Ист енд испуњавао док је био дечак и које је сматрао узроком сопственог „меланхоличног расположења и вечите замишљености”.

Недостижна Офелија

Родитељи су га 1869. године уписали у средњу школу у Мерилебону, до које је путовао приградским

Писац чувеног хумористичког романа о пловидби тројице пријатеља Темзом имао је више него узбудљив живот а неке његове досетке и данас изазивају осмехе

возом. Као дванаестогодишњак суочио се са смрћу оца, а годину дана касније изгубио је и мајку. Присилан да се већ тада стара о себи, рано је упознао многа наличја живота.

Није имао ни пуних четрнаест година кад је напустио школу и запослио се као службеник Лондонске северозападне железнице, с годишњом платом од само 26 фунти. Да би могао да преживи, радио је и преко-времено: дуж пруге је сакупљао комаде угља који су испадали из тендера локомотива.

Под утицајем старије сестре Бланине, која је веома волела позориште, 1877. године озбиљније је почео да се занима за књижевност и глуму. А како је као глумац, под уметничким именом Харолд Кричтон, имао прилично успеха, дао је отказ на железници и потом, с једном позоришном дружином, три године путовао земљом. (Сећајући се тог свог искуства, Џером је једном рекао да је у „Хамлету” играо све ликове осим Офелије.)

Кад се вратио у Лондон, научио је стенографију и наредних година радио многе

Џером К. Џером је за своју „вечиту замишљеност” кривио тегобно детињство проведено у Ист Енду.

послове. Био је новинар, учитељ, секретар у једној посредничкој фирми и службеник у адвокатској писарници. У слободно време писао је приче, позоришне комаде и есеје, али ти његови радови у почетку нису били запажени.

Године 1885. часопис „The Play” („Игра”) објавио је у наставцима Џеромову причу „On the Stage and off” („На позорници и ван ње”). За тај текст, у коме је описао своје доживљаје у разним позориштима и пансионима, добио је хонорар од пет фунти. Убрзо после тога у часопису „Home Chimes” („Кућна звона”) објавио је списатељске скице „Idle Thoughts of an Idle Fellow” (код нас преведене као „Доконе мисли једног докоњака”), које су му донеле први књижевни успех.

Медени месец као надахнуће

Џером К. Џером венчао се 21. јуна 1888. године са Џорџином Елизабетом Хенријетом, званом Ети, која је по оцу била Шпањолка, а по мајци Иркиња. Она се само девет дана раније развела од свог првог мужа с којим је имала четворогодишњу кћерку Џорџину, чији је надимак био Елзи. Младенци су медени месец прове-

САСВИМ НЕОБИЧНА ЛЈУБАВ ПРЕМА РАДУ

Критичари сматрају да су у Џеромовом славном делу „Три човека у чамцу” највредније духовите досетке које су остале свеже до данас тако да их и савремени читаоци добро разумеју. Колико су у праву можда се најбоље види из овог кратког одломка у коме писац, на себи својствен начин, промишља о раду:

„Одлучили смо да тог јутра весламо, уместо да вучемо чамац. Харис је сматрао да би било најбоље да Џорџ и ја весламо док би он држао крму. Нисам се сложио. Рекао сам да сам очекивао да ће Харис показати више добре воље и предложити да се он и Џорџ прихвате тог посла, а да се ја мало одморим. Чинило ми се да на овом излету теглим више него што треба, па сам почео да се буним.

Додуше, мени се увек чинило да превише запињем. Пазите, нисам ја против рада. Ја волим рад. Рад ме просто опчињава. Могу сатима да седим и гледам како људи раде. Срећан сам кад се то дешава поред мене, али ми се срце кида при помисли да сваки рад треба привести крају.

Мени никад није доста посла; нагомилавање послова претворило се код мене у праву страст. Моја радна соба препуна је недовршених послова и тешко да би се ту нашло места још за неки. Мораћу да смислим начин како да је проширим.

Према послу се односим врло брижљиво. Ето, неки послови ме чекају већ годинама а ја их још нисам дирнуо. Поносим се својим послом: понекад га дохватим и онда обришем прашину с њега. Нема човека чији су послови тако добро очувани као моји.

Ипак, ма колико да чезнем за послом, волим да он буде праведно распоређен. Не тражим више него што ми припада. Међутим, често добијам више него што тражим, бар ми се тако чини, и то почиње да ме забрињава” ■

ли на Темзи, „у малом чамцу“, како је у свом дневнику записао младожења, што је најбољи доказ где му је пало на памет да пише своје најважније дело „Three Men in a Boat“ („Три човека у чамцу“).

Џером је почео да пише роман чим су се вратили с меденог месеца. У њему је супругу заменио својим дугогодишњим пријатељима Џорџом Вингрејвом (Џорџ) и Карлом Хенчелом (Харис), што му је омогућило да створи бројне комичне ситуације, прожете подацима из богате историје подручја око горњег тока Темзе, између Кингстона и Оксфорда, куда су пловили. У ствари, Џером је књигу био замислио као прави приручник за туристе, али су хумористички делови у њој потпуно засенили историјске и остале чињенице.

Дело је први пут објављено у августу 1889. године и читаоци су га одушевљено прихватили. Књига „Три човека у чамцу“, а о псу да се и не говори – „Three Men in a Boat (To say nothing of the Dog)“ – што је њен пуни назив, преведена је на многе језике и до данас није престала да се штампа. Тако је, поред осталог, забележено да је у Америци, само у пиратским издањима, продато више од милион примерака, док је у Немачкој и Русији уврштена у школску лектуру.

После овог успеха Џером К. Џером најзад је могао потпуно да се посвети писању. Године 1886. дебитовао је као драмски писац комадом „Барбара“ који је извођен у Глоб театру, лондонском позоришту чувеном још од Шекспировог доба. Онда су уследиле његове једночинке: „Sunset“ („Залазак сунца“), и „Pity is akin to Love“ („Туга је у сродству с љубављу“), а за њима и многа друга драмска дела.

Уредник Твену и Дојлу

Једна од Џеромових раних жеља, да уређује неки часопис, остварила се 1892. године. Тада је постао један од уредника и писаца часописа „The Idler“ („Беспосличар“), илустрованог месечника чији су најпознатији спољни сарадници били Марк Твен и Конан Дојл. Већ наредне године покренуо је недељник „Today“ („Данас“) који је убрзо стекао углед једног од најуспешнијих новинарских подухвата те деценије. Због судске осуде за клевету, 1897. године био је принуђен да прода акције у оба листа и одрекне се издавачког рада.

Кратак боравак у Немачкој, 1898. године, надахнуо је Џерома да напише роман „Three Men on the Bummel“ („Три човека на точковима“), наставак „Три човека у чамцу“. Али, то дело му није донело и нови велики успех, јер овај његов ведри опис бициклистичког путовања преко планине Шварцвалд није наишао на претерано одушевљење читалаца.

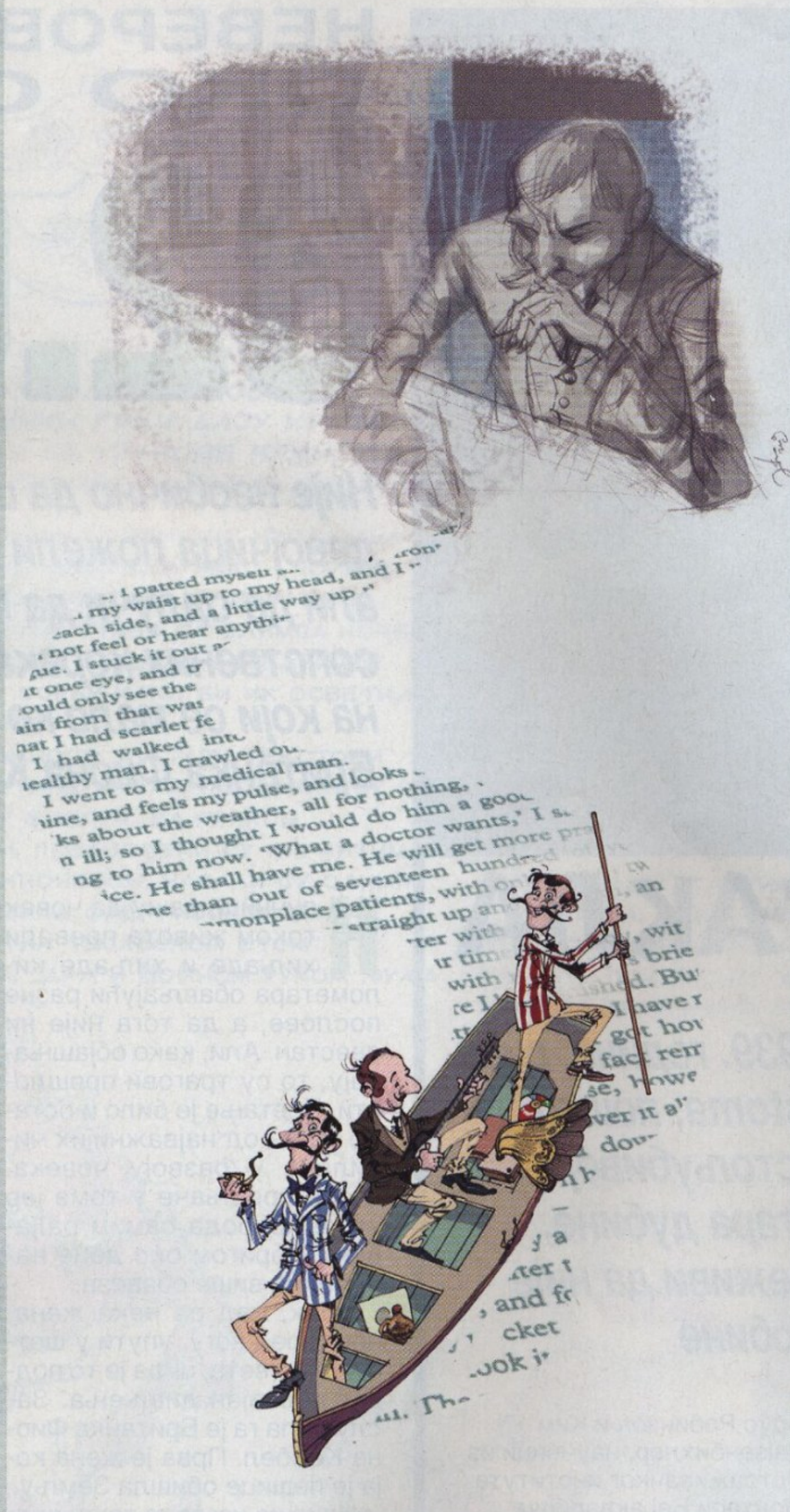
Иако је славу стекао углавном хумористичким и новинарским делима, нешто мање позоришним комадима, Џером је написао и дела у којима је до изражаја дошла његова, у суштини, озбиљна природа. Аутобиографски роман „Paul Kever“ (1902), психолошко-филозофски роман „All Roads Lead to Calvary“ („Сви путеви воде до Калварије“, 1919), роман

„Anthony John“ (1923) и аутобиографија „My Life and Times“ („Мој живот и времена“, 1925), прави су примери таквих његових остварења.

За време Првог светског рата желео је да се бори за отаџбину, али је војска, с обзиром на то да је имао већ 56 година, одбила да га прими. Жељан да се у рату јави на било који начин, ипак је провео годину дана у Француској, код Вердена, као возач добровољаца у једној моторизованој санитетској јединици.

У фебруару 1927. године Џером је проглашен за почасног грађанина Волсола, у коме се данас, у кући где је рођен, налази музеј посвећен његовом животу и делу. Умро је 14. јуна 1927. године у Нортхемпτονу ■

Јова Радовановић

Илустровао Тихомир Челановић

ПАС И МАЧОР

Док се за Џорџа и Хариса добро зна ко су заиста били, стварно постојање четвртог путника из Џеромовог замишљеног чамца, фокстеријера Монтморенсија, није поуздано утврђено. То писцу није сметало да о свима знаној теми – нетрпељивости паса према мачкама – напише ове редове:

„У Мерлоу смо у понедељак ујутро устали прилично рано и отишли да се окупамо пре доручка. На повратку је Монтморенси испао права будала. Једина ствар око које се Монтморенсијево и моје мишљење разилазе јесу мачке, ја их волим, а он их не воли. (...)“

Као што рекох, враћали смо се с купања, кад негде на средини главне улице из једне куће пред нас искочи неки мачор...

Монтморенси јурну на тог мачора брзином од двадесет миља на сат, али мачор није много журио. Као да није био свестан да му живот виси о концу. Мирно је трчкарао све док се његов будући убица није приближио на метар удаљености. Онда се окренуо и сео на сред улице, посматрајући Монтморенсија благо и знатижељно, као да га пита:

– Шта је било? Мене тражиш?

Монтморенси је срчан пас, али је у очима тог мачора било нешто што би уплашило и најсмелијег пса. Он нагло стаде и погледа мачора.

Није се чула ниједна реч, али ја претпостављам да је разговор текао некако овако:

МАЧОР: Шта могу да учиним за тебе?

МОНТМОРЕНСИ: Ништа, ништа. Нема везе.

МАЧОР: Ма говори слободно, немој да се устручаваш.

МОНТМОРЕНСИ (повлачећи се полако низ улицу): Ма, ништа... заиста ништа... не желим да те узнемиравам. Овај... чини ми се да сам погрешно. Учинило ми се да се познајемо.

МАЧОР: Ништа, ништа! Било ми је драго. Заиста не желиш ништа?

МОНТМОРЕНСИ (повлачећи се и даље): Не, не, ништа.

Хвала ти, много си љубазан. До виђења!

МАЧОР: До виђења.

Онда се мачор подиже и оде својим путем, а Монтморенси пажљиво подви реп и скрушено пође за нама" ■

КАКВА РИБА,
ЧУДНА РИБА

ГЛАВА ОД СТАКЛА

Први пут уочена 1939. године, риба *Macropinna microstoma*, пошто живи у веома негостољубивој околини на 800 метара дубине, не би успела да преживи да није стекла посебне особине

Брус Робинзон и Ким Рајзенбихлер, научници из Истраживачког института Монтери Беј акваријум, успели су да направе невероватне снимке – открили су рибу названу *Macropinna microstoma*. Она је временом успела невероватно добро да се прилагоди околини у којој живи: њене очи развиле су се унутар главе да би се заштитила од притиска који влада у дубинама у којима се креће (од 600 до 800 метара). Да би могла

да види шта се дешава испред ње, али још више изнад ње (јер на овим дубинама Сунчева светлост још допире), горња страна њене главе постала је провидна. *Macropinna microstoma* кроз сопствену главу може да гледа испред или изнад себе, па тако лако уочава плен и при слабом светлу.

Ова сићушна риба има мала уста, а већина тела покривена јој је великим крљуштима. Две зелене лопте које се виде с предње стране главе изнад уста нису очи, већ чине део органа за варење, слично ноздрвама код људи. Обично се мало креће, чека свој плен, а велико видно поље омогућава јој да на време примети опасност и брзо утекне ■

НЕВЕРОВАТАН ПУТ ОКО СВЕТА

32.000

Није необично да шеснаестогодишња девојчица пожели да путује по свету, али да одлучи да га мери дужином сопствених корака заиста је подвиг на који се мало ко одлучује. Британка Фиона Кембел је то учинила

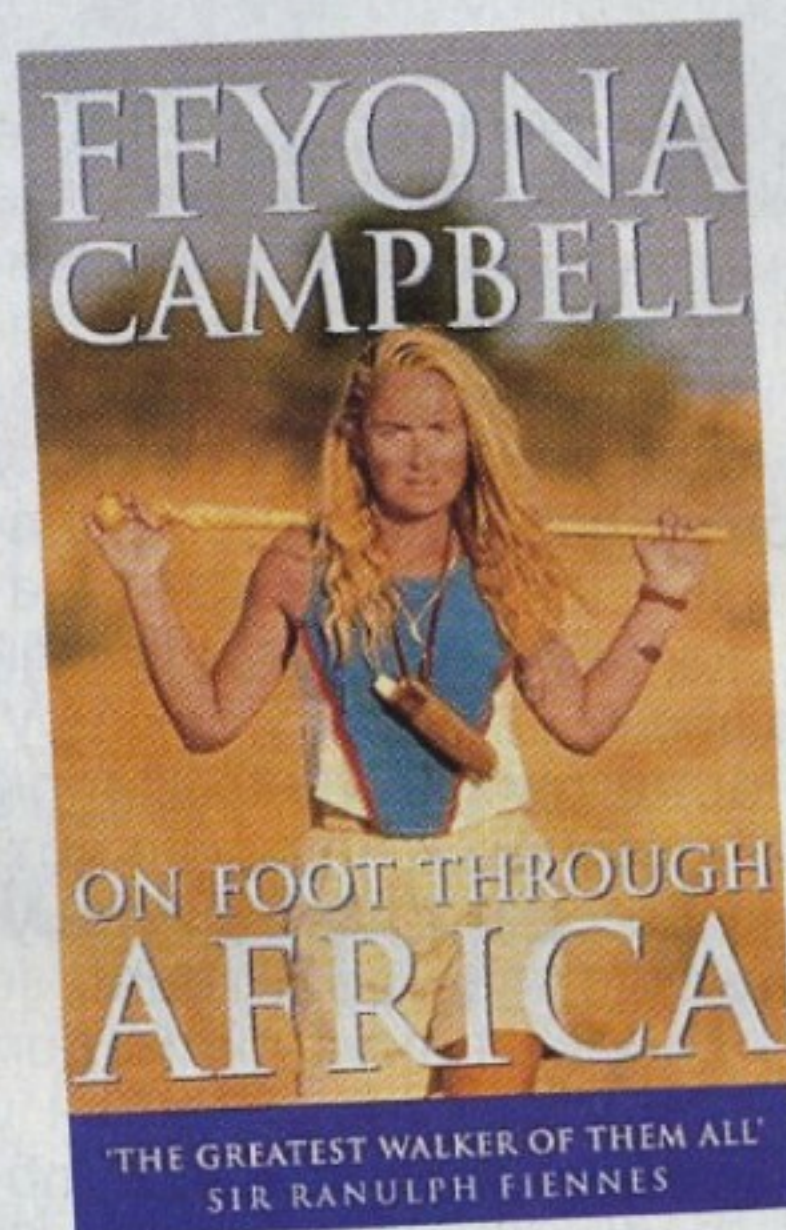
Научници кажу да човек током живота превали хиљаде и хиљаде километара обављајући разне послове, а да тога није ни свестан. Али, како објашњавају, то су трагови прошлости. Кретање је било и остало један од најважнијих чинилаца у развоју човека. Жене предњаче у томе јер им је природа самим рађањем и бригом око деце наметнула више обавеза.

Ипак, кад се нека жена, ногу пред ногу, упуту у шетњу око света, онда је то подвиг достојан дивљења. Заслужила га је Британка Фиона Кембел. Прва је жена која је пешице обишла Земљу.

Иако не изгледа тако, плавокоса, стаменог али витког тела, лепог лица и заводљивог изгледа, Фиона Кембел има за собом четрдесет две године живота, 32.000 километара које је превалила за једанаест година и три књиге – „Цела прича“, „Пешице кроз Африку“ и „Ноге од глине: пешице кроз Аустралију“ – у којима је описала своје путовање.

Полазак

Живот Фионе Кембел као да је унапред био одређен. Рођена 1967. године у породици поморског официра, током детињства и ране младости живела је у двадесет четири места уз обале Велике Британије и променила петнаест школа. Сељакање које се готово поклапало с путањом брода којим је пловио господин

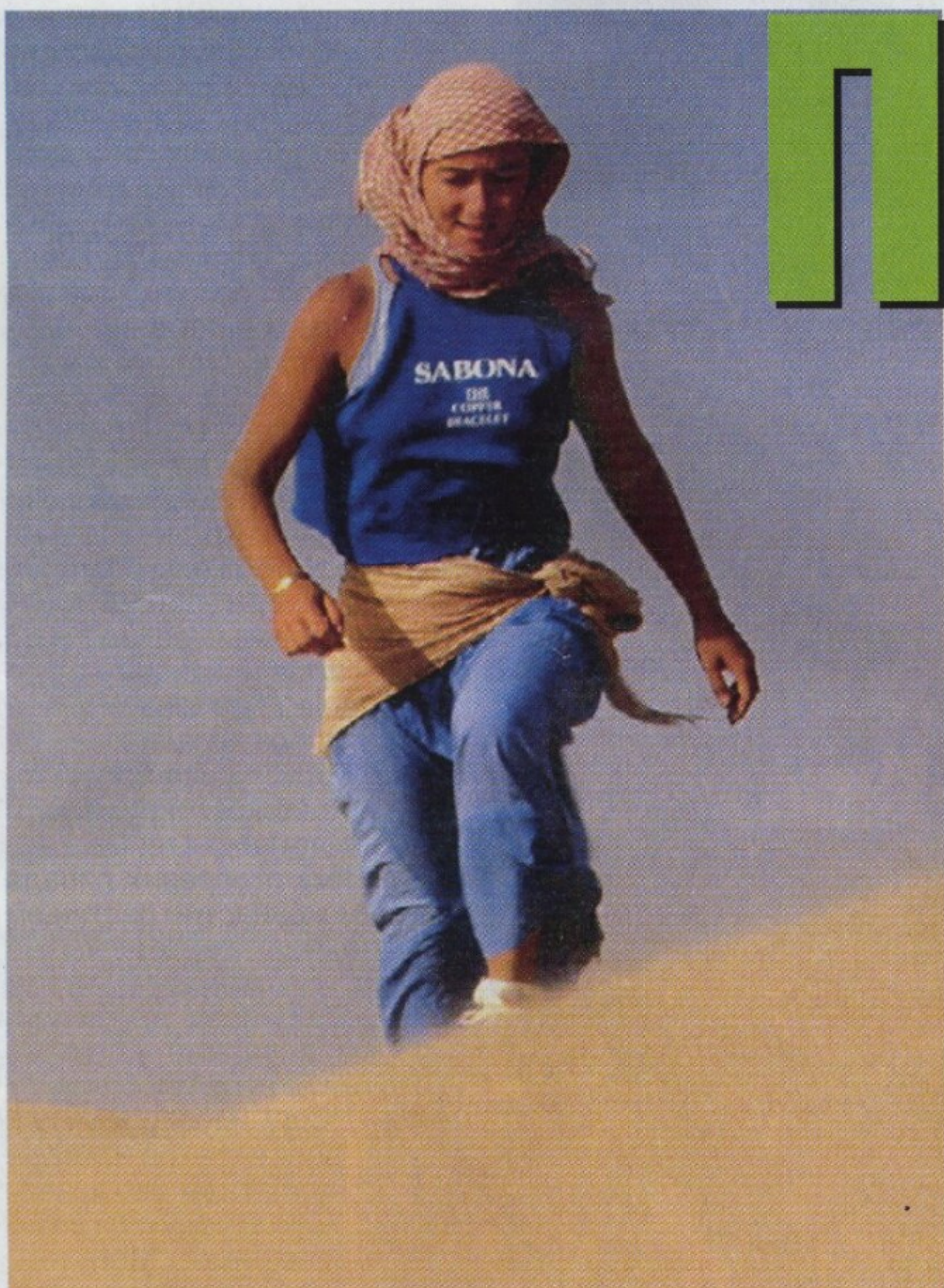
„Пешице кроз Африку“

Кембел било је савршена припрема за велико путовање. Ненавикнута да дуго држи сидро на једном месту, Фиона се августа 1983. године одлучила за пут око света. Пешице. Имала је шеснаест година и била жељна нових сазнања.

У мајици на којој је написала „Sponsor me!“ (Подржи ме!) кренула је из места Џон О’Гроутс на северу Шкотске до 1500 километара удаљеног Ландс Енда на крајњем југозападу земље, у грофовији Корнвол. Ту је сачекао отац речима: „Боље би ти било да потражиш посао него да шеташ окол!“

Али, Фиона га није послушала. Наставила је даље. Упутила се на амерички континент. Са осамнаест година већ је корачала Сједињеним Америчким Државама. Од Њујорка до Лос Ан-

КИЛОМЕТАРА ПЕШИЦЕ

Фиона Кембел кад је кренула на пут око света

Ћелеса препешачила је 4000 километара, потом је 1988. године отишла у Аустралију и за само 95 дана сопственим ногама измерила 5100 километара, од Сиднеја до Перта.

Највећи и најтежи изазов за Фиону Кембел била је Африка. Али уздајући се у искуство пређених десетак и више хиљада километара, храбро се упустила у врелину и опасност Црног континента. Из Кејптауна у Јужноафричкој републици отиснула се почетком априла 1991. године. Крстарила је Африком дуже од 16.000 километара, доживела и преживела устанак у бившој афричкој држави Заир која је прерасла у Демократску Републику Конго. Континент је напустила 1. септембра 1993. године упутивши се из мароканске луке Тангер према мирнијем северу и Алжиру.

Фиона Кембел у Доверу 1994. године

Повратак

У пролеће 1994. године Фиона Кембел нашла се у Шпанији. Већ после неколико дана напустила је обале

Џон О'Грутс, место поласка и повратка.

Средоземља и кренула пут Велике Британије, до места Џон О'Грутс, одакле се и отиснула у велику пустоловину. Када се нашла у Доверу, на 1300 километара од одредишта, имала је довољно времена да се присети свега што ју је пратило током једанаест година „шетње по свету”. Шеснаестогодишња девојчица, сада млада двадесетседмогодишња жена, испунила је свој сан сопственим залагањем и упорношћу. Парола на мајици, коју је исписала августа 1983. године, подстакла је неке, углавном оне не претерано дубоког џепа, да јој помогну. Мало ко је тада веровао да ће истрајати. Тек су понека средства информисања пратила њено кретање. Кад је 14. октобра 1994. године стигла у место на северу Шкотске, дочекала су је светла рефлектора и телевизијске камере. И тадашњи премијер Џон Мејџор

На тло Шпаније крочила је 1994. и дочекана уз добродошлицу

одао јој је признање за невероватан, одважан и јединствен подвиг.

Али, бука коју је изазвала „прва шетачица око света” лагано се утишала после објављивања три књиге описа путовања. Фиона Кембел постала је студент уметности, а потом је пала у заборав и депресију. Ипак, опоравила се. Подвиг на који се одлучила због себе и који је остварила за себе довољан јој је да живи мирно и повучено ■

С. Делибашић

СВЕ СОВЕ СРБИЈЕ

Кукувија

Сове, оличења мудрости, бића мрака, стидљиве и плашљиве, веома су важан еколошки чинилац у сузбијању глодара и зато нам није свеједно колико их имамо, јер су изузетно корисне

На основу сродности (а и лакшег сналажења човека у свету сова) све сове западног Палеарктика сврстане су у две породице:

- Кукувије – породица *Tyto* (у ову породицу спада само кукувија) и
- Праве сове – породица *Strigidae* (све остале врсте сова).

Код нас живи неколико врста сова. Највећа међу њима, а уједно и највећа у Европи и западном Палеарктику, јесте велика ушара или буљина (*Bubo bubo*). Она је нешто мања од орла крсташа, али је већа од снежне сове. Храни се ситним сисарима, јежевима и птицама, међутим, ако јој се пружи при-

лика, може да улови и зеца или лисицу. Име је добила по великим перјаним ушкама на врху главе које немају никакве везе с ушним отворима који су ниже на глави. Код већине сова по спољашњости се не могу разликовати мужјак и женка, јер су и по боји и величини потпуно исти. Међутим, мужјак и женка буљине разликују се управо по перјаним ушкама које су код женке више спуштене надолу. Ова птица данас се гнезди у брдовитим пределима на стенама и литицама, далеко од људи, иако је некада било и у рушевинама око Калемегдана. Код нас је веома ретка и угрожена, због прогањања, уништавања станишта и веровања да може да понесе јагње или овцу.

Кукувија (*Tyto alba*) и кукумавка (*Athene noctua*) су синатропне врсте, живе близу човека, у градском окружењу и сеоским домаћинствима, свугде где има отворених ливада с ниским жбунастим растињем на коме могу да ловe ситне глодаре. Гнезде се у старим звоничима цркава, на таванима, амбарима, у шупљинама дрвећа и рупама у зиду. Обе врсте познате су по нимало пријатном оглашавању, по чему су и добиле име. Међутим, као и остале врсте и ове су изузетно корисне и веома симпатичне птице. Кукумавка је мала сова, округле и одозго спљоштене главе, на кратком врату, жутих очију и здепастог тела. Смеђе је боје перја с белим пегицама. Храни се првенствено крупним инсектима, ноћним лептирима, а на јеловнику се најчешће и понеки миш или волухарица. Кукувија је сова величине врање, издуженог тела и „срцастог лица” беле боје. Грудни, стомак и ноге су жућкасте боје, док су леђа и крила боје рђе, а читаво тело прошарано је тамним пегицама. Лет

Ћук

кукувије је бешуман, захваљујући нарочитом перју с унутрашње стране крила које спречава стварање оштрих шумава приликом летења. Кукувија и кукумавка су станарице, што значи да су код нас присутне током читаве године. Миграторна кретања позната су само код младих птица које још нису полно зреле. Одрасле јединке се не селе и не удружују у групе.

Још једна синантропна врста је и мала ушара или утина (*Asio otus*) која се некада гнездила само по шумама, а данас је има свугде у близини човека, по парковима и двориштима. Име је добила по перјаним „ушкама“ као и велика ушара. Мала ушара је, за разлику од већине сова, веома друштвена птица, јер се удружује у такозвана зимска јата. Током зиме птице са севера селе се јужније и, окупљене у неком парку, дане проводе спавајући, а ноћу крећу у лов на мишеве. Како се лик кукумавке налази на грчкој кованици од једног евра, тако је и силуета мале ушаре постала заштитни знак „гуаране“. Управо захваљујући помоћи „гуаране“, последњих година се, због повећане хајке на сове као штеточине, спроводи програм мотрења и бројања малих ушара у читавој Србији.

Најмања „ушата“ сова наших крајева је ђук (*Otus scops*), која је добила име по оглашавању („ђук“) које можемо да чујемо с пролећних вечери по парковима и шумарцима и око насеља. Перје ђука је сиве боје, прошарано попут коре дрвета у чијим се дупљама и гнезди. Миграторна је врста и сели се с јесени у Африку. Ова сова претежно се храни инсектима и ноћним лептирима.

У шумама наше земље живи неколико врста сова. Најчешћа врста је шумска сова (*Strix aluco*) позната по свом оглашавању: хуу-ху-ху. Боја перја јавља се у два облика: смеђе-риђем или сивом. Храни се глодарима, птицама, а уме да улови и рибу. За разлику од већине сова које имају жуту или наранџасту боју очију, шумска сова има тамне беоњаче. Гнезди се претежно у напуштеним дупљама веверица, али заузима и напуштена гнезда сврака. Понегде се по веома старим, нарочито четинарским, шумама гнезди и уралска сова (*Strix uralensis*). Као и шумска сова, и уралска је без перјаних ушки с округлим „лицем“. Очи су ситне и црне. Урал-

ска сова у поређењу с осталим врстама има знатно дужи реп, па се према томе назива још и дугорепа сова. Храни се претежно птицама величине сојке, али и глодарима. Пар уралских сова годишње подигне свега два-три младунца.

У мрачним четинарским шумама гнезде се гађаста кукумавка (*Aegolius funereus*) и свега неколико парова мале сове или врапчарке (*Glaucidium passerinum*), најмање европске сове, која је једва нешто већа од чворка. Врапчарка је смеђег перја с белим тачкицама. Гнезди се у напуштеним дупљама детлића, а храни малим птицама и глодарима које лови претежно у сумрак.

У ритским подручјима Војводине гнезди се и ритска сова (*Asio flammeus*). По спољашњем изгледу помало подсећа на малу ушару, с тим што су јој перјане ушке мање и постављене на горњем рубу „вела“, некако одмах изнад очију. Ова сова се мимо обичаја других врста гнезди на тлу, у високом ритском растињу.

Као и мала ушара, и ова врста је друштвена па се зими окупља у јата. Да би одбранила лако доступно гнездо с младунцима од грабљивица, ритска сова понекад се понаша као да је „подивљала“. Наиме, она

кружи, изводи акробације у ваздуху и удара крилима једно о друго, све да би привукла пажњу насртљивца и одвукла га од гнезда где су јаја или млади.

Једине врсте које не живе код нас, већ на крајњем северу континента, јесу сова јастребача (*Surnia ulula*), снежна (*Nyctea scandiaca*) и лапонска сова (*Strix nebulosa*).

Сове родитељи веома су пожртвовани и никада неће оставити младунца на цедилу, без обзира на то што нам се чини да је оно испало из гнезда, остављено на милост и немилост усред парка... Због тога је веома важно да знамо да младе сове испале из гнезда не треба носити кући, већ попети на неко најближе дрво, а родитељи ће по њиховом цијукању знати где треба да испоруче храну. Наравно, треба реаговати ако је птица повређена, али у супротном треба је оставити тамо где је.

Сове, оличења мудрости, бића мрака, стидљиве и плашљиве, веома су важан еколошки чинилац у сузбијању глодара и зато нам није свеједно колико их имамо, јер су изузетно корисне. Мишеви које једна породица кукувија потамани за годину дана поједу најмање онолико сточне хране колико је потребно једној крави. Дакле, сове не треба сматрати непријатељима, не треба их терати и убијати, већ им пружити прилику да се не сметано гнезде у парковима и старим зградама и да изводе своје младе, а оне ће нам се одужити на посебан начин, како само то сове умеју ■

Ритска сова

Дугорепа сова

Велика ушара

Утина, мала ушара

Кукумавка

Врапчарка

Гађаста кукумавка

КАКО ЛОВЕ СОВЕ

ЛИЦЕ
Овде се хватају звуци и спроводе право у уши

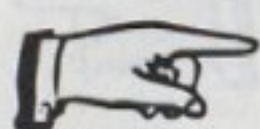
НЕЈЕДНАКЕ УШИ
Отвор левог уха малко је виши од десног

ШУМ ЖРТВЕ
И најтананији звук који направи миш смртна му је пресуда

ЗВУК ЗА НАВОЂЕЊЕ
Захваљујући лицу које сакупља звуке, шум миша стиже до десног уха пре, што омогућава сови бржи лов

МОЈА

Треба ли бебе сова
испале из гнезда
носити кући?

ОПШТЕ ОСОБИНЕ

Заједничко за све сове јесте да су то сумрачне и ноћне птице које ловe свој плен и зато имају јаке и оштре канце и веома добро развијене очи. Имају одлично развијен слух, не само да би чуле слабе шуме, већ и да би тачно одредиле правац и удаљеност извора шума. У томе им помажу асиметрично постављени ушни отвори који се не виде од густог перја. Осим тога, сове могу да окрену врат за 270 степени, како би боље чуле и најмање покрете плена. Имају меко перје и још мекше паперје које ублажава замахе крилима и омогућава им бешуман лет. Кљун им је повијен надолe, слично као и соколовима. Међутим, за разлику од дневних грабљивица, оне несварене делове плена који поједу избацују у виду гвалица (избљевака). По боји, облику и величини избљевка може да се одреди врста сове, али и врста поједеног плена. Главна храна су им ситни глодари: мишеви, ровчице, пухови и волухарице, али и пацови и ситније птице певачице – врапци и зебе. Мање врсте сова у стању су да лове и једу и веће инсекте, њихове ларве и ноћне лептире. Према томе, сове су веома значајне у одржавању екосистема и можемо их сматрати природним сузбијачима глодара за које се зна да преносе многе заразне болести. Током зиме неке врсте сова окупљају се у јата ради лакшег презимљавања, док оне које се гнезде на северу зими долазе у наше крајеве у потрази за храном.

Како су ми објаснили добри људи који су је нашли, птица је испала из гнезда и баш су неки пси кидисали на њу кад су они наишли, сажалили се, отерали псе и понели птицу у свој дом. Овакав

сценарио чест је током пролећних и раних летњих месеци кад младунци напуштају гнезда у којима су се излегли и лутају по околним гранама дозивајући родитеље да их нахране. Некада се деси и да младунци падну с

Сове се спарују по моногамном систему (један мужјак и једна женка) до краја живота, иако ван раздобља гнезђења немају везе. Починју да се гнезде већ крајем зиме, у фебруару, и то чине све до септембра. Већина не прави гнездо какво смо навикли да видимо код птица певачица, већ је оно једноставно и просто – мало удубљење у подлози или у дрвету које је неко направио пре њих.

Јаја сова су беле боје, а младунци слепи и голуждрави. О њима брину оба родитеља. Првих десет дана живота младунаца женка не напушта гнездо, него остаје с њима да их греје и храни, док за то време мужјак лови и храни породицу. Женка стрпљиво храни сваког младунца тако што откида ситне парчиће плена и предаје их младунцу у кљун. Никада се не дешава да кад младунци пиште за помоћ барем један од родитеља није у близини да им помогне. Кад су младунци стари три-четири недеље, женка више не предајује с њима, већ одвојено, али у близини гнезда, одлазећи повремено да лови. Младунци су способни да брину о себи и напусте гнездо кад су стари седам-осам недеља, али од родитеља зависе све до дванаесте недеље. У зависности од врсте сове, младе птице се први пут гнезде тек кад напуне две-три године ■

дрвета и да их онда пролазници, уместо да их врате на дрво, понесу кући. Треба имати на уму да су сове, као и многе друге дивље птице, заштићене одлуком Владе Републике Србије, Уредбом о заштити природних реткости („Сл. гласник“ Реп. Србије бр. 50/93) и Наредбом о контроли промета дивљих биљних и животињских врста („Сл. гласник“ Реп. Србије бр. 16/96, 44/96), па их је стога забрањено држати у заточеништву. Многи добри људи који спасу сову испалу из гнезда у намери да је отхране и пусте назад у природу, не знају да отхранили овако величанствену птицу значи неколико недеља без сна јер је ваља ноћу хранити пошто је она ноћна птица. Тако спасене сове врло брзо им досаде, нуде их около било коме ко би их узео на чување, па тако често стигну на место са кога им

на и изгледала је као лоптица од паперја, мека и топла, као нека паучина, морска пена... Црне, округле, бистре окице нарочито су се истицале на њеном „човеколиком“ лицу. Била је паметна као и све сове, све је разумела и брзо учила. За разлику од дневних грабљивица, оне не черече свој плен, већ га целог гутају. Како немају вољку и јаку желудачну киселину, несварене делове хране – као што су кости, кожа, перје и длака плена који поједу, из кога узимају калцијум и фосфор неопходан за развој – избацују у виду гвалица (избљевака). Имајући у виду да младе сове почињу да избацују гвалице већ с дванаест дана старости, знала сам да морам да јој обезбедим перје или длаку, да сама пилетина није довољна, па сам распорила један стари јастук и сваки други дан пилетину ваљала у исецкано перје. И деловало је. Моја сова је почела да избацује гвалице, исхрана је била добра.

У одгајању младе шумске сове много ми је помогао сајт једног Британца који је имао

душу онога на чији су кров слетеле, па их се многи плаше, прогањају и убијају, покушавајући тако да сове прикажу као штеточине и бића повезана с мрачним силама. Међутим, не само што немају никаквих злокобних и предсказујућих способности, него су веома плашљиве птице.

Како су дани одмицали, све сам више бивала заљубљена у сову, везивала се за то високоинтелигентно створење, уживала посматрајући је и очима гутала сваки њен покрет како бих што више запамтила. Нисам је много фотографисала, јер су сове ноћне птице и имају веома осетљиве очи, али ипак немају инфрацрвени вид, не виде у мрклом мраку, већ им је потребно слабо светло, макар и бледа месечина.

Оно што нисам знала, а што сам научила бринући о шумској сови, јесте да ова врста страшно воли да се купа. Била сам веома сумњичава кад сам негде прочитала тај податак, али сам ипак у посуду сипала воду. Чим

остају са својим родитељима док не напуне два и по до три месеца. Од тог тренутка родитељи их више не хране и оне су препуштене себи. Осим тога, видела сам и по мојој сови да је спремна да иде. И тако сам јој отворила врата балкона и рекла јој да је слободна. Мудрица је разумела све што

Слика за успомену

сам јој рекла и исте ноћи нестала из нашег дома.

Иако је до краја остала дивља птица, знала сам да сова гајена у кућним условима неће одмах успети да се снађе у природи, бар што се тиче лова. Зато сам јој наредне ноћи, за сваки случај, на балкону с ког је одлетела оставила (мртвог) миша. Чекала сам је до касно у ноћ, али се није појавила. Отишла сам на спавање разочарана и тужна што је макар још једном нисам видела и што није дошла „кући на клопу“. Међутим, ујутро миша у посуду није било... Ипак је долазила. Била сам срећна да је жива и да зна где увек може да нађе храну ако не успе да за ту ноћ улови плен. Још повремено, за време кишних ноћи, попут неког малог шумског духа, дође и однесе миша и ја сам срећна. Срећна што знам да је жива, што уме и сама да лови, а пре свега што сам отхранила тако дивну птицу која је у многим народима сматрана симболом мудрости. Због тога не треба да чуди што се на грчком новчићу од једног евра налази реплика чувене тетрадрахме из 4. века пре наше ере с ликом једне друге врсте сове – кукумавке (*Athene noctua*) ■

Далиборка Станковић

педесет три

ШУМСКА СОВА

нема повратка, у зоо-врт. Нису сви зоолошки вртови озлоглашени, неки имају прихватилиште и центар за рехабилитацију повређених птица, одакле након опоравка бивају пуштене на слободу...

Али да се вратим „својој“ сови која је након неколико дана „нашла“ мене. Добри људи били су пажљиви према њој и исправно су је хранили. Због недостатка простора држали су је у тесном кавезу за папагаје. Чим смо стигли кући, ослободила сам птицу из кавеза и дозволила јој да шета и скакуће по кући, пошто су крила тек почела да јој расту, па још није умела да лети. Наредне две недеље претворила сам се у зомбија, јер је сова била мала и није умела сама да се храни, па сам је током ноћи на свака два сата (мада је могло и чешће) хранила као мама – ситно исецкано пилетином, парче по парче у кљун. Након две-три недеље, научила сам је да сама једе и онда сам јој храну током ноћи остављала на уобичајеном месту. Сова нас се није плашила, већ је била навикнута на људе, али нисам наваљивала због њеног добра како касније, кад одлети од нас, не би мислила да су сви људи добри и да ће је свако хранити.

У тренутку кад је стигла код нас, била је стара око месец да-

Колега Миле Вучановић пасионирани је љубитељ сова и не само што воли да их посматра и проучава, да прати промене њихових популација, он их и штити постављајући дрвене кућице у којима ће моћи да се гнезде да би их било што више... Увек сам могла да разумем ту његову „страст“ према совама, јер су птице одувек будиле моје занимање, али не до крајњих граница, све док у мој дом није стигла беба шумске сове, у коју сам се заљубила

богатог искуства у томе. Читала сам и пратила његова упутства и моја сова је била здрава и добро је напредовала. Након месец дана у исхрану сам јој увела и мишеве, из почетка мртве, а касније – кад је већ била спремна за излетање – имала је на јеловнику и живе мишеве које је учила да лови. Била је величанствена, у почетку трапава, а касније брза и хитра као стрела, прави мали „мишомор“!

Током два месеца, колико је била код нас, дању би се негде завукла и спава-ла, а ноћу летела по кући, посматрала спољашњи свет кроз прозоре и повремено цијукала. Временом је цијукање прешло у неку врсту сабласног вриштања, због чега су многе сове озлоглашене да предсказују смрт и несрећу, да долазе по

сам јој показала воду, готово одмах је дошла да се купа. Било је задивљујуће гледати је како се купа, кад знам да је два и да пије воду. Вода јој је толико пријала да је након купања била мокра и натопљена као мали сунђер. Од тог тренутка редовно се купала, барем два, а некад и три пута недељно. Била је то једна чиста сова.

А онда је дошао и дан растанка. Од самог сусрета с овом бебом шумске сове знала сам да не желим да је држим у заточеништву и да ћу је чим одрасте пустити у природу. Како сам знала кад је тај тренутак? Пре свега чекала сам да измитари све паперје нарасло од када се испилила из јајета у предивно свиленасто смеђе перје одрасле шумске сове. Такође, знала сам да младе шумске сове

Од најстаријих времена Париз се снабдевао каменом из каменолома на левој обали Сене. Тадашњи град простирао се на острву које се данас назива Île de la Cité и уском приобалном појасу с обе стране реке. Подигнут на повољном стратешком положају, град се у средњем веку ширио како у економском смислу тако и по порасту броја становника. Непрестано повећање становништва захтевало је изградњу нових објеката. Извођени су обимни грађевински радови. Зидале су се велелепне грађевине (велики број јавних зграда уништен је или оштећен током револуција у 18. и 19. веку), цркве али и нове стамбене вишеспратнице.

Као и у осталим средњовековним градовима, квалитет живота био је на ниском нивоу. Лоша храна, хигијена и услови становања утицали су на кратак животни век. Упркос честим епидемијама и ратовима, број становника Париза вишеструко се повећавао.

Вера је била окосница живота а повластицу да буду сахрањени у самој цркви и тако, по тадашњем учењу, буду ближи Богу, имали су само најбогатији, односно племство и свештенство. Гробља за сиромашније налазила су се око цркава. Треба напоменути да чак ни најлошија гробна места нису била јевтина. Ширењем града, гробља која су се до тада простирала по ободима нашла су се унутар градских зидина.

Највеће гробље, Гробље невиних, налазило се на десној обали Сене код Цркве светог Еустахија, на садашњем тргу Les Halles. Постоје докази да се користило још од 6. века. У жељи да управља трговином у граду, бискуп Париза је у 12. веку отворио тржницу у близини гробља. Није постојала јасна граница између тржнице и некрополе. Неретко се дешавало да камени споменици трговцима послуже као тезге. То је био почетак невоља грађана који су живели у околини гробља. Увидевши да такво стање може да угрози читав град, краљ Филип Август зидом је оградио гробље и саградио две велике грађевине у које је премештена дотадашња тржница.

Узалудни парфеми

Приходи од сахрањивања били су велики, а веровање у пакао и страх од Божијег гнева терали су становништво да део заоставштине завештава цркви. Доношени су и невероватни прописи који су под претњом одузимања имовине обавезивали оставиоца да један део завешта цркви. Током 14. века Гробље невиних постаје главно гробље Париза. Ту су се сахрањивали покојници из парохија чије цркве или нису имале гробља или су затворена. Број сахрана нагло је повећан кад су умрле из највећих париских болница почели да сахрањују на њему. У 14. веку започињу масовне сахране у заједничке гробнице, заправо обичне јаме, затрпаване и посипане негашеним кречом тек кад се

СТАНИ!
ОВО ЈЕ ЦАРСТВО СМРТИ
– улаз у подземне ходнике

напуне. У једну јаму могло је да се сахрани између 1500 и 2000 покојника. Упркос сталном ширењу, црквене власти су због недостатка простора почеле с ископавањем костију. Уз сва четири зида гробља, уз помоћ добровољних прилога, подигнуте су надстрешнице с аркадама у које су гомилане кости из најстаријих јама. Током 15. века у њих су се сместили трговци меса, млека и вина који су се вратили на гробље. Ту су налазили заштиту од кише и сунца.

Парадоксално је било то што масовно сахрањивање није смањило цену погребца, напротив, историјски списи говоре супротно. То је био веома уносан посао, а црквени приходи били су изузетно високи. Због жеље за богаћењем, црквене власти пренебрегавале су катастрофално хигијенско стање. Током са-

мо неколико недеља 1418. године, за време епидемије куге, на гробљу је сахрањено преко 50.000 умрлих. Центром града свакодневно је кружио смрад трулежи. Црква је подстрекавала приче о квалитету гробљанске земље и тако оправдавала ископавање лешева након само неколико недеља и њихово складиштење испод надстрешница.

Заразе су биле уобичајена појава. Становништво се масовно жалило на катастрофално стање али, у то време моћно, свештенство је одолевало сваком покушају успостављања реда. Намирнице с тржнице недуго попремању примале су мирис трулежи, а тврдило се да се продаја парфема свела готово на нулу, јер смрад ништа није могло да победи. Тек је Луј XV основао комисију која

OSSEMENTS DE L'ANCIEN
CIMITIÈRE DE LA MAGDELEINE
(RUE DE LA VILLE LÉVÊQUE N°142)
DÉPOSÉS EN 1844 DANS L'OSSUAIRE
DE LOUEST ET TRANSFÉRÉS DANS LES
CATACOMBES EN SEPTEMBRE 1859.

У ГРАДУ СВЕТЛОСТИ

Дубоко испод плочника крије се једна од највећих тајни. Стотине километара подземних ходника и дворана простиру се целом дужином леве обале Сене и вечна су кућа милиона некадашњих житеља града

је забележила стварне размере опасности. Донети су и први прописи који су се тицали гробља, али су ограничења у стварности имала само делимичан успех. Сахрањивање на градским гробљима није било забрањено, али је то право ускраћено житељима околних места и странцима.

Такве забране нису донеле веће побољшање, тако да је Луј XVI на почетку владавине одлучио да се иселе сва гробља из Париза, али се црква отворено успротивила. Градска гробља коначно су затворена после великих киша у пролеће 1780. године. Велика влага срушила је зидове подрума у околини гробља. Зграде су морале да буду иселене због несносног смрада, а многе су се и срушиле. Отворена је вишегодишња расправа у највишим научним круговима око места новог гробља и начина пресељења.

У бунару, усред мрака

Као логичан избор наметнули су се прастари каменоломи настали ископавањем у подножју брда Монтпарнаса. Током 1783. године шеф париске полиције Тиро наредио је да се испита да ли су ти лагуми довољно пространи да приме лешеве из целог града. Одговор је био позитиван и донет је закључак да је простор испод Денфер Рошера погодан за ту намену јер је био довољно простран и удаљен од центра града.

Да би се отпочео тако важан посао, неопходно је било обавити велике радове. Приликом вишевековног вађења камена, копали су се тунели и јаме које је сада требало међусобно повезати и проширити како би се добио јединствен простор. Изабрана је и кућа (још је усамљена), која је саграђена на подручју каменолома. Одлучено је да она постане предворје будуће не-

крополе. Подрум је прокопан и проширен, а дугачке степенице биле су веза с каменоломима. У дворишту је ископан и широки тунел који је био од велике помоћи приликом спуштања посмртних остатака.

Париз крајем 18. века, у доба када је почело пресељавање гробља у подземље.

По окончању припремних радњи почело је пресељење. Власти су имале великих muka да обезбеде радну снагу. Само најсиромашнији радници пристали су да учествују у језивом послу ископавања лешева. Након ископавања, лешеве су спаљивани како би се уништили нераспаднути остаци меса и коже. Неке од последњих масовних гробница нису диране, јер је у том тренутку било превише ризично да се отварају због могућности настанка зараза и епидемије.

Први лешеве пресељени су у катакомбе током пролећа 1786. године. Црква је премештај костију претворила у морбидан спектакл. Стварале су се колоне које

су предводили свештеници који су певали. За њима су ишле колоне великих кола прекривених црним тканинама које су пролазиле кроз цео град до коначног одређишта. Кола су свој садржај испуштала право у бунар, без икаквог обзира и поштовања, тако да је много костију било сломљено. Кости и лобање биле су нагомилане по ходницима и дворанама, али суморност простора ублажена је доношењем надгробних споменика и скулптура са старог гробља (сви вреднији предмети су украдени или уништени током револуције). Само из Гробља невиних ископано је и поново сахрањено у катакомбама

не борбе су се водиле и испод земље, а комунари су у њима ликвидирали и једну групу ројалиста. Током Другог светског рата подземље Париза опет је било поприште сукоба. Покрет отпора је користио познавање мреже тунела за скривање и изненадне нападе, а Немци су поједине делове старих рудника претварали у бункере и противавионска склоништа.

Посете катакомбама почеле су крајем 19. века. Постоје сведочанства о развратним забавама које су ту приређиване. У данашње време за посету је отворен само део гробља, а строго је забрањено самостално истраживање тунела. Због честих

око шест милиона лешева. До почетка револуције обављено је пресељење највећег гробља на ново место.

Почетком 19. века катакомбе су добиле данашњи изглед. Пролази и холови боље су проветрени и обновљени јер их је влага оштетила. Кости и лобање су сложене, често с неком симболиком или у облику крста. До средине века затворена су и премештена готово сва црквена гробља. Током времена зидови су исписивани графитима и паролама. Још се на неким зидовима могу прочитати револуционарне поруке. О тунелима испод Париза писао је Виктор Иго у свом делу „Јадници“. Током Париске комуне 1871. годи-

несрећа које су се дешавале, власти Париза су успоставиле сталне полицијске патроле по одајама. Постоје незванична удружења љубитеља катакомба чији се чланови, иако на удару полиције, старају о одржавању просторија. Катакомбе су и данас веома мистично место. Постоје приче о тајним друштвима која посећују гробље и подземне дворане без одобрења власти. Многи посетиоци тврде како су видели сенке револуционара или осетили хладноћу. За оне које ни приче нису уплашиле, на улазу постоји последње упозорење: „Стани! Ово је царство смрти“ ■

Небојша Качавенда

ГРАДОВИ УБИЦЕ

У великим градовима често не може да се живи од смога и прљавштине. Предњаче, наравно, они градови у којима је густина насељености највећа. Према ранг-листи начињеној на основу извештаја различитих организација које се баве заштитом природе, најзагађенији је **Милано** (на слици), јер има превише ситне прашине изазивача најтежих болести.

Следи **Нориљск** у Русији, индустријски град чији је ваздух препун честица изузетно штетних по здравље у целини.

Трећи на листи је **Питсбург** у Пенсилванији који је овај неславни примат преузео од Лос Анђелеса. Ваздух у овом индустријском граду, где број становника расте великом брзином, најзагађенији је у Сједињеним Америчким Државама.

На четвртном месту је **Сијудад Мексико** за чију загађеност је крив сам положај: налази се на нивоу мора, а окружен је планинама, тако да се у њему задржава смог и издувни гасови огромног броја аутомобила.

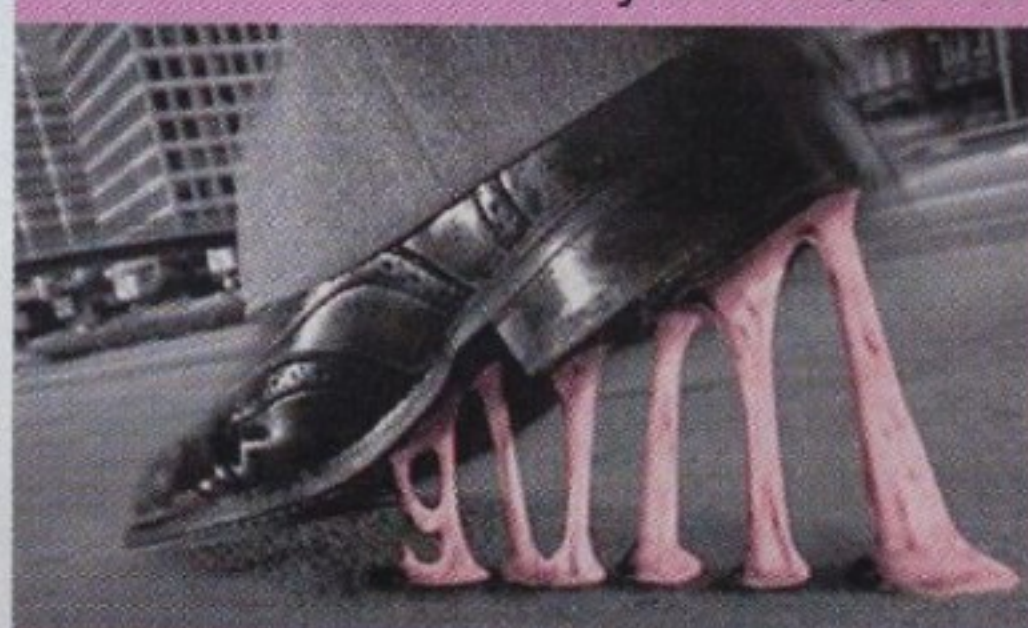
Следи град **Сумгајит** у Азербејџану, познат по хемијској индустрији и производњи пестицида. Затим **Лин-фен** у Кини – с великим бројем угљенокопа, због чега многи мисле да има најзагађенију воду и ваздух у свету, **Ла Ороха** у Перуу чије су киселе кише уништиле све растиње, **Кубатао Вели**, средиште хемијске индустрије Бразила ■

педесет шест

ЖВАКА ИМА КРАЈ

Кад нам досади, жвакаћу гуму најчешће бацамо где стигнемо, иако знамо да то није лепо и да се жваке лепе за обућу. Зато с олакшањем читамо вест да из Мексика стиже жвака која се разлаже природним путем и да већ може да се набави у

продавницама у Енглеској. Разлаже се у року од шест недеља, што је велика предност ако се има у виду да је за њено уклањање с плочника лондонске трговачке четврти

Оксфорд стрит, на пример, радницама градске чистоће потребно седамнаест недеља ■

ЦРНЕ РУПЕ БЛИЗНАКИЊЕ

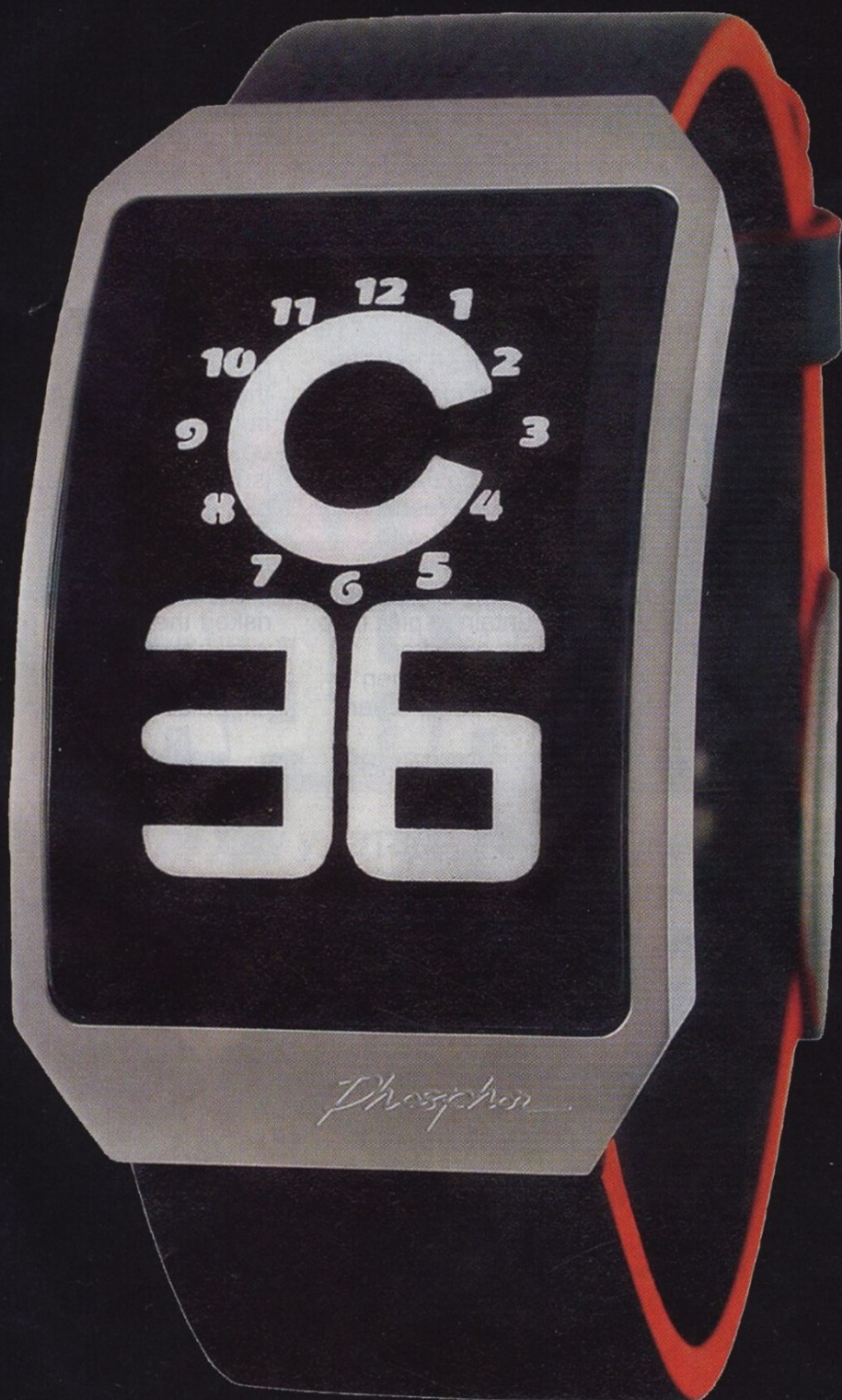
Изненађењима никад краја. Једва да смо прихватили постојање такозваних црних рупа у васиони и разазнали да је у астрономији црна рупа назив за објекат чије је гравитационо поље толико јако да ниједан облик материје или радијације не може да се отисне од ње, кад ево нових вести о њима. Амерички астроном Тод Боросон открио је црне рупе близнакиње на удаљености од пет милијарди светлосних година. Две истоветне црне рупе круже једна око друге на удаљености од само 0,3 светлосне године, што је око три билиона километара, брзином од 21,6 милиона километара на сат.

Ово је засад први случај, али стручњаци кажу да вероватно није и једини и да „сестара близнакиња“ сигурно има још по васиони ■

ВРЕМЕ ЈЕ ЗА ПРОМЕНЕ

Phosphor E Ink Watch је нови модел дигиталног ручног сата. Изгледа лепо и отмено. Уместо LED или LCD екрана за читавање се користи технологија употребљена за E-book читаче, што ће рећи да бројке нису цртице него слике. Као код електронских новина које само што нису стигле на наше „киоске“.

Произвођач, кућа „Phosphor“ направила је три модела и једноставно их назвала DX01, DX02, DX03. Слика и подлога, црно на белом и бело на црном, мењају се сваког минута ■

ЕНГЛЕСКИ ЗА СВЕ!

У наредних 36 недеља, у сарадњи с Британским саветом у Србији, објављујемо занимљиве текстове које су написали највећи стручњаци за енглески језик из Велике Британије. Читаћете о различитим занимљивим темама, од „акупунктуре“ до „светске културне баштине“ а у исто време вежбати енглески. Језик је на такозваном средњем нивоу знања и садржи граматичка објашњења, вежбе речника, игре речи, стрип, пошалице као и забавне анегдоте везане за културу Велике Британије.

Ово није само начин да самостално унапредите своје знање енглеског, већ ови текстови могу да се прилагоде и настави као додатан забаван, али и користан садржај за све који уче или предају овај језик. Овим заједничким пројектом, „**Политикин Забавник**“ и **British Council** придружили су Србију осталим земљама Европе које су већ започеле са овом врстом учења енглеског језика, рецимо Италијом, Француском и Словачком.

Али ваше учење не мора и не треба да се заустави на ове две странице! Након читања сваког чланка можете посетити и сајт **LearnEnglish** (www.learnenglish.org.uk) где можете наћи многобројне забавне садржаје, интерактивне приче и игрице и још много тога јер је овај обиман сајт намењен свима – од деце, преко родитеља до одраслих којима је енглески потребан за студирање или посао.

British Council је водећа светска организација која се бави културним везама, образовањем и организовањем међународно признатих испита енглеског језика за све узрасте. Можете да посетите сајт Британског савета у Србији на адреси

www.britishcouncil.rs и верујемо да ћете уживати у овим текстовима и додатно унапредити своје знање енглеског језика.

Јавите нам шта мислите о овом подухвату.

IT'S ALL

by Linda Baxter

Today's amazing newspaper headline!

First family of four to walk to the South Pole wearing Mickey Mouse ears and clown's shoes.

No, not really. It isn't true. I invented it. But I wouldn't be surprised to see it one day soon. It seems that every week someone becomes 'the first' or 'the youngest' or 'the oldest' or even 'the first married couple' to do something that doesn't seem to be very useful to the rest of humanity.

This year I've seen headlines saying 'The youngest person to sail the Atlantic alone', 'The youngest Briton to climb Mount Everest', 'The first person to cross the Pacific Ocean on a windsurfing board', and 'The first people to fly around the world in a hot air balloon'. Why do they do it? Don't they have better

things to do with their time and money? And why should I be interested anyway?

Human beings have already climbed the highest mountains, sailed across the oceans and flown around the world. People have already reached the most remote parts of our planet. Many of these things were done a long, long time ago. There just isn't anything left to explore nowadays. I suppose there's still a lot of the universe left, and the bottom of the oceans is still a bit of a mystery, but you need a lot of technology to explore areas like that. So, those people who feel the need for adventure can only do things that have been done before. So they have

to try and do it in a new way, or be 'the fastest' or 'the youngest' or 'the oldest' to do something that isn't really new at all. Or they can start new combinations of achievements. 'The first woman to walk to both the North and South Poles and skateboard down Mount Everest'. (I invented that one too, but I think you get the idea.).

What is so great about climbing Mount Everest these days anyway? It's become a popular tourist trip. People pay thousands of dollars to be taken up the mountain by the local Sherpas, who lead the way and carry the bags. At any one time there are about a thousand people either climbing up or on their way back down. As a result, Everest is covered with rubbish and the Sherpas have to make special trips up the mountain to pick it up. The climbers are often inexperienced and when they get into trouble other

people have to risk their lives to bring them down to safety. Helicopter crews have been killed trying to reach people who were stuck on the mountain.

In May this year, a British man became the first person to walk alone from Canada to the geographic North Pole. Personally, if I wanted to visit the Arctic, I'd rather go as a tourist on a cruise ship, with a helicopter trip to the North Pole included in the price. But OK, this man decided that he wanted to walk. Fair enough. And I'm sure it was a difficult thing to do. The problem was that he went in the spring, when the ice begins to melt and break up. So he got stuck on an isolated piece of ice and a plane had to be sent in to rescue him. It's very difficult to land a plane on breaking ice and the people who risked their lives to do it weren't very happy. They called the timing of the expedition 'a bit stupid'.

Илюстровала
Ива Ђирић

BEEN DONE BEFORE

Vocabulary

Five words/phrases from the text:

- remote: situated at a distance
- crew: the people who work on a ship or a plane
- rescue: to free somebody from danger
- navy: a body of warships belonging to a country
- bill: a statement for money owed for goods or a service

Exercise one

Vocabulary gap fill. Now use the five words/phrases to fill the gaps in the sentences below:

The^[1] of the plane apologised for the delay and handed out drinks and snacks.
If you get stuck in the mountains in bad weather, we might not be able to^[2] you for days.
When you have finished repairing the car, send me the^[3] and I'll send you a cheque.
Their honeymoon was on a^[4] beach, miles from the nearest town.
The government sent their^[5] to defend the island from attacks.

Exercise two

Comprehension: true or false. Decide whether these sentences are TRUE or FALSE according to the text:
1 A woman has skateboarded down Mount Everest.
2 People are only able to explore places that have already been explored before.
3 Mount Everest is being polluted by Sherpas.
4 A man who walked from Canada to the North Pole had to be rescued.
5 The Australian government has made record breaking illegal.

government millions of dollars. I suppose we can't just leave them to drown, but personally, I think we should give the bill to the people who are rescued. Perhaps they would think twice about doing it if they had to pay for expensive insurance premiums. Then I wouldn't

have to read about them in the newspapers either.

What do you think? Are these explorers heroes or a danger to other people? Examples of courage and determination which should inspire the rest of us? Or a waste of time, energy and money?

Fun word search

D	L	Y	G	P	H	D	A	N	Q	Z	M	F
E	H	K	H	E	Z	P	C	J	F	V	B	D
T	U	S	T	R	A	U	H	W	E	C	B	S
A	M	K	A	U	H	X	I	J	R	E	J	D
L	A	C	U	T	O	B	E	J	O	N	A	T
O	N	O	R	N	D	N	V	Q	L	I	F	R
S	I	U	E	E	M	I	E	G	P	L	V	E
I	T	R	M	V	T	A	M	D	X	D	Q	S
P	Y	A	O	D	J	T	E	I	E	A	O	C
B	B	G	T	A	A	N	N	W	N	E	T	U
D	G	E	E	O	W	U	T	Q	G	H	Z	E
E	K	Q	X	N	R	O	S	D	K	Y	A	V
F	G	Q	R	V	K	M	M	E	C	M	K	H

See if you can find these words in the grid. They can be horizontal, vertical, diagonal and backwards.

A_HI_VEM_N_S	M_U_T_IN
H_MA_I_Y	E_PL_R_
A_V_NT_RE	R_M_T_
IS_LA_ED	H_AD_IN_
C_UR_G_	RESCUE

Joke teacher

Question: What do you give to a sick lemon?

Answer: Lemonade.

This English joke works because of words that sound the same in English.

When you say 'lemonade', it is pronounced in the same way as 'lemon aid'. This double meaning is known as a pun or a play on words. Can you find the double meaning in this next joke?

Question: Why should you never play cards in the jungle?

Answer: Because of all the cheetahs.

LearnEnglish www.britishcouncil.org/learnenglish

ANSWERS

Vocabulary

- 1 crew
- 2 rescue
- 3 bill
- 4 remote
- 5 navy

Comprehension

- 1 False
- 2 True
- 3 False
- 4 True
- 5 False

In January 2003 a helicopter carrying two British men crashed into the sea near Antarctica. I'm not quite sure what they were trying to be 'the first' or 'the youngest' to do. The Chilean navy picked them up after a nine-hour rescue mission that cost tens of thousands of pounds. All paid for by the Chilean and British taxpayers.

Talking of taxpayers, many Australians are getting a bit fed up with record breakers. A lot of people trying to break sailing or rowing records get into trouble in the seas around Australia, so the Australian navy has to send ships to save them. There have been a lot of difficult, time-consuming rescue missions in recent years costing the Australian

СПРЕМАН ЗА ПРЕСТО

Мобилни телефон *Palm Pre* требало би да се појави до краја лета. С најављеним одликама очекује се да ће засенити све остале

„Palm”, кућа позната по врхунским мобилним телефонима, почетком јуна приказала је нови модел, једноставно назван Pre. По мишљењу стручњака, овај телефон с екраном осетљивим на додир и web оперативним системом могао би многе сличне да баци у засенак.

Јер, поред савршено брзог успостављања везе, прослеђивања порука, уграђене камере с блицем, MP3 плејера, GPS везе, Wi-Fi технологије, скоро тренутног повезивања с рачунаром и прелиставања података, Palm Pre има приступ за gmail, hotmail, yahoo! електронску пошту, претраживање мапа, електронских енциклопедија какве су Google, Wikipedia.

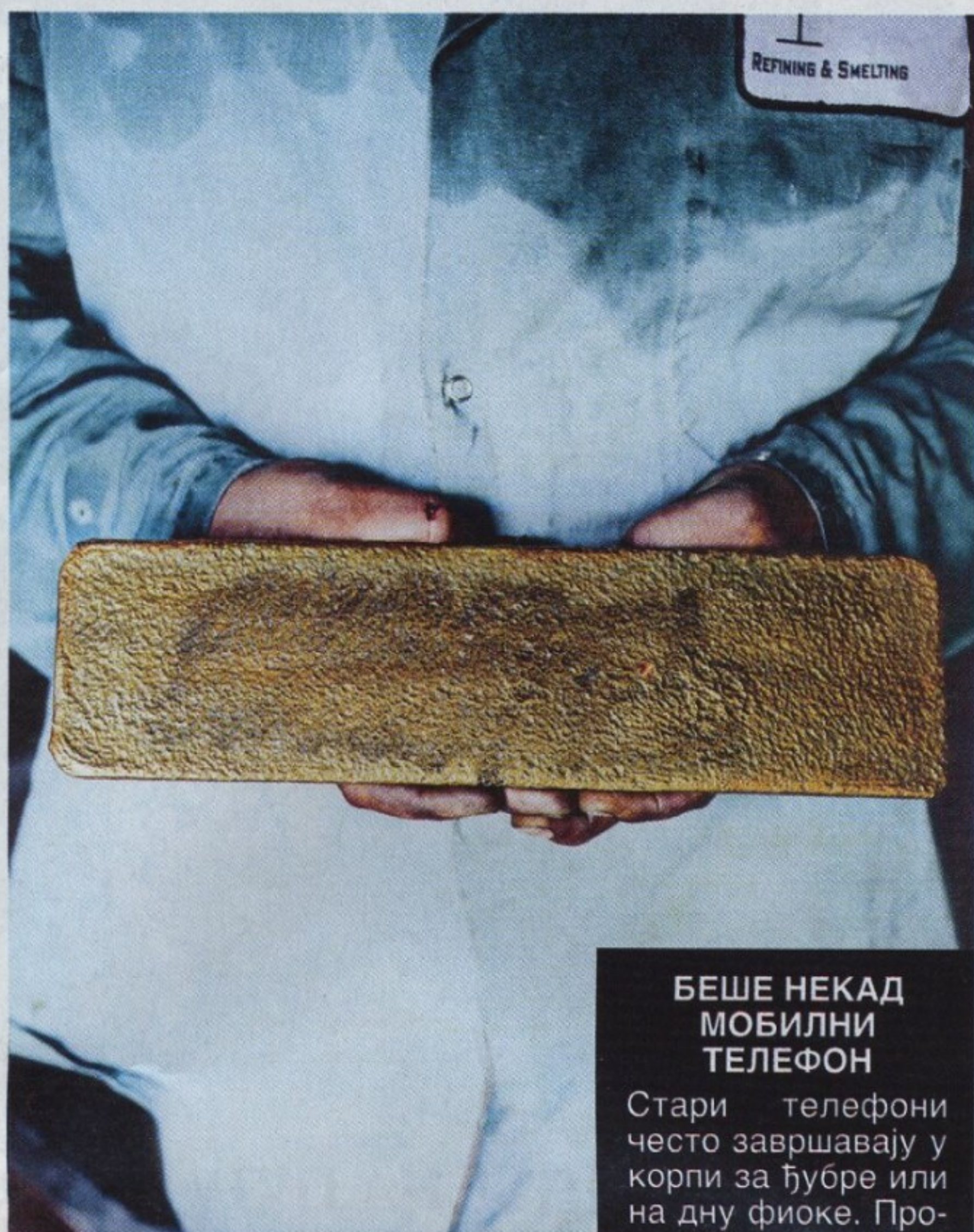
Цена овог телефона још није одређена.

Док се Palm Pre не појави у продаји, сазнања о њему могу да се потраже на адреси: www.palm.com

Бежично пуњење
Palm Pre је први телефон који може да се допуни бежично. Користи технологију индукционог пуњења.

БЕШЕ НЕКАД МОБИЛНИ ТЕЛЕФОН

Стари телефони често завршавају у корпи за ђубре или на дну фиоке. Произвођачи телефона у Сједињеним Америчким Државама смислили су програм повраћаја телефона како би поједноставили поступак рециклаже. Одбачени телефон у добром стању биће обновљен и дотеран, иначе иде право у топионицу. Ево како изгледа гробље мобилних телефона ■

ТРАНЖИРАЊЕ

Сваког месеца у америчко постројење за рециклажу „Реселулар“ у граду Декстеру, држава Мичиген, стигне више од пола милиона мобилних телефона.

Батерије се ваде из телефона који не раде и пролазе кроз засебан поступак рециклаже. Око 60 одсто телефона може да се поправи и поново прода. Приближно 15 одсто – најраспрострањенији модели – прерађује се у самом „Реселулару“. Остатак се шаље другим сличним постројењима широм света. Телефон може да се обнови највише три пута.

МРВЉЕЊЕ И СЕЦКАЊЕ

Телефони којима нема спаса шаљу се у топионицу „Симс рисајклинг солушнс“ поред Чикага. Месечно тамо стигне 13,6 тона мобилних телефона.

Смештају се на покретну траку која их шаље у шредер – уређај за мрвљење и сецкање. С друге стране излазе парчићи пластике, метала и стаклених влакана.

Исецкани телефони шаљу се у пећи које пластику сагоревају до краја. Оно што преостане иде на топљење. Од свега преостају комади металне легуре пресвучене смеђим слојем који се састоји претежно од силицијума. Он се касније уклања и продаје грађевинским предузећима која ће га употребити у изградњи путева.

NOVO! NOVO!

Najbrži Internet

042-420-421

korisničko ime:

zabavnik

šifra:

zabavnik

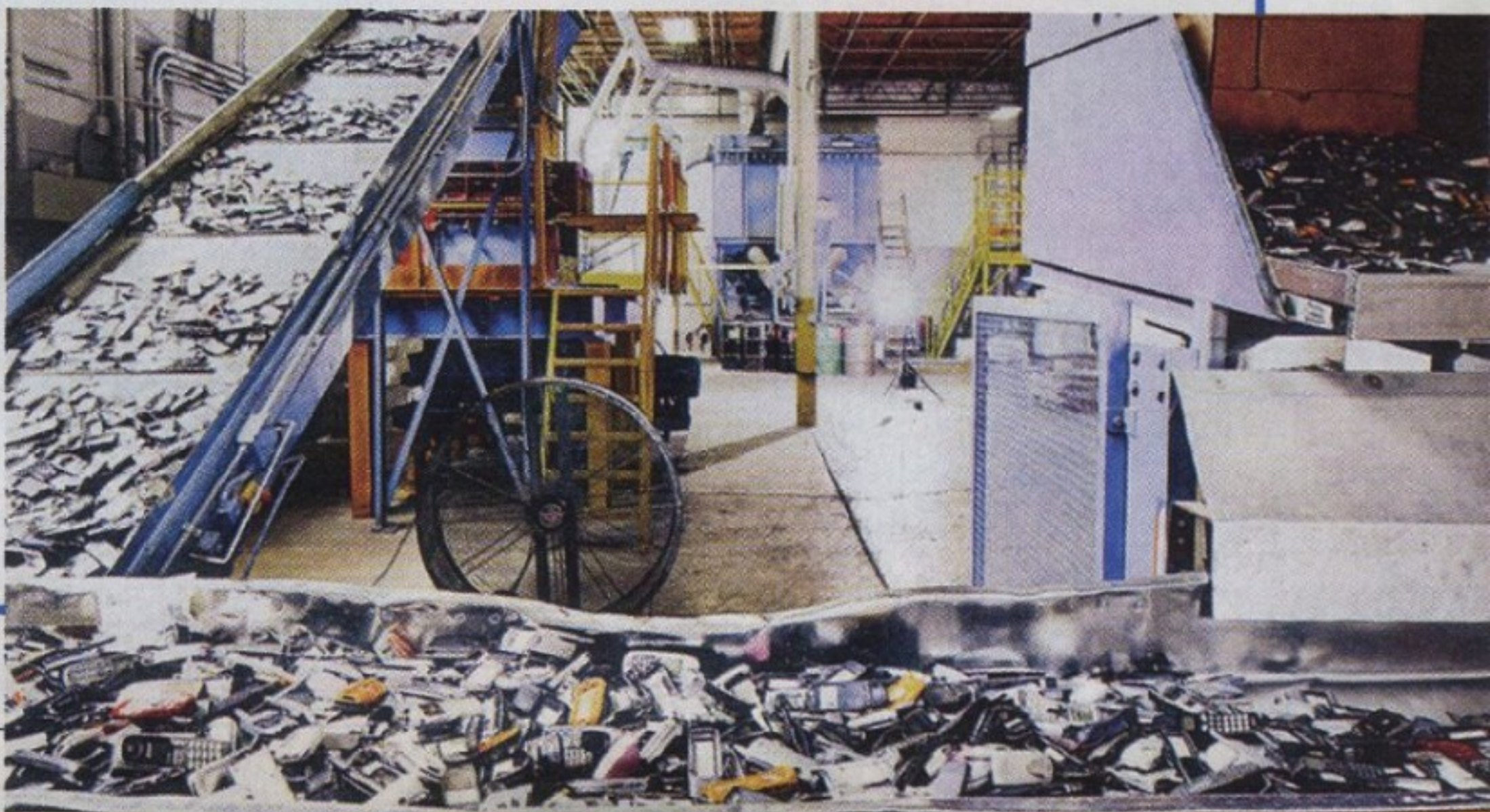
Facebook, Google,
Youtube, cekaju na vas!

placanje preko telefonskog racuna,
cene od SAMO 1.5 din po minuti!

ИЗ НИШТА У НЕШТО

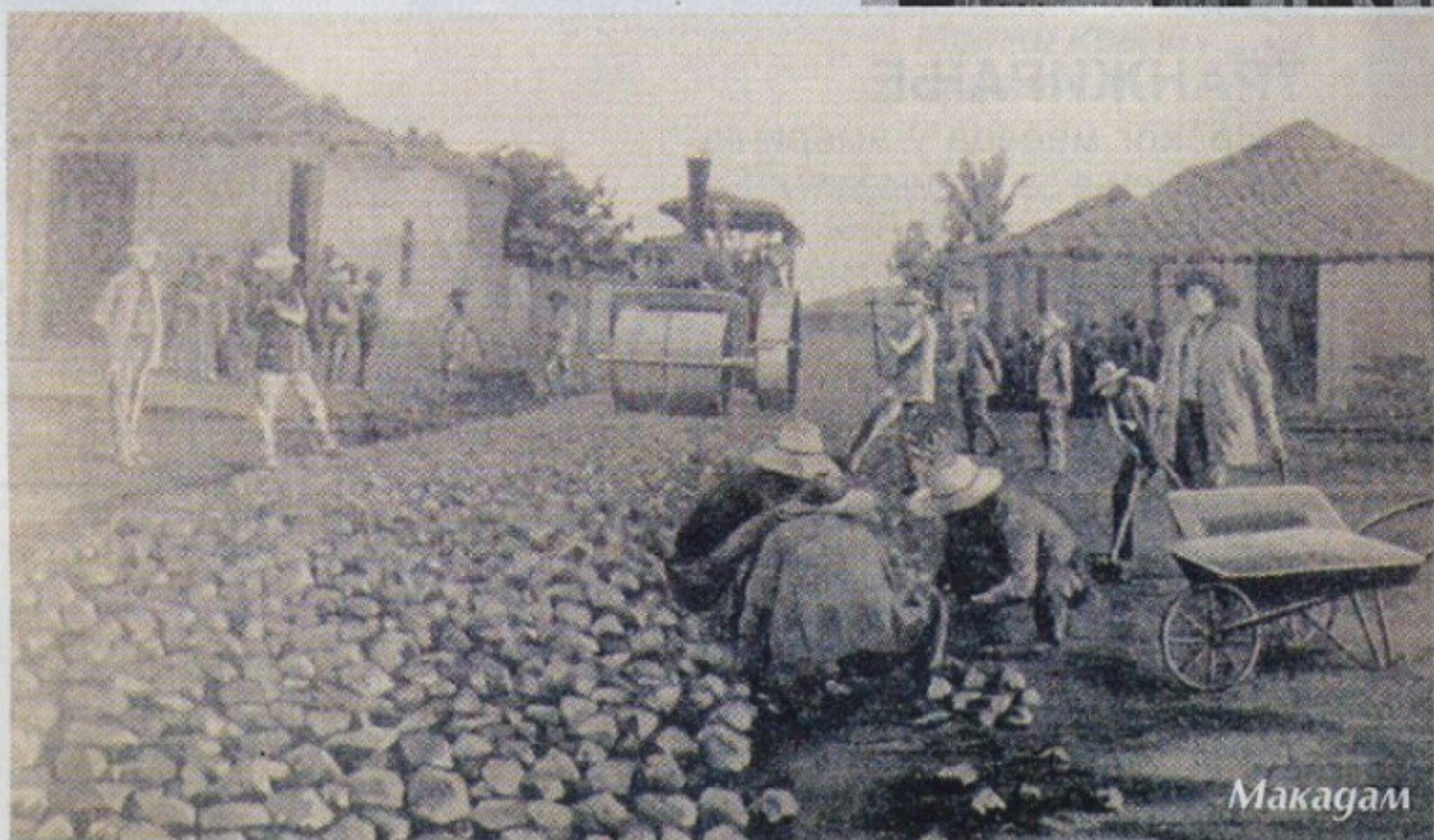
Преостали комади метала прерађују се у металне полуге. Радници испитују састав полуга да установе у којој размери је присутан који метал.

„Симс рисајклинг солушнс“ продаје металне полуге другим предузећима која раздвајају металне састојке и пречишћавају их. Из једне тоне мобилних телефона топионица извуче 2,3 килограма сребра, 227 грама злата и 85 грама палладијума ■

Калдрма

Макадам

Драги „Забавниче“,

Одувек сам желела нешто да напишем, а да то буде објављено у овом часопису. Међутим, никако нисам имала неки стварно добар разлог, све досад. Знаш, пишем ово с надом да ћеш ми помоћи да изненадим једну другарицу.

Име јој је Кристина Еивилер. Живи у Темерину и поуздано знам да редовно чита „Забавник“.

Иначе, њој је двадесет осмог јула осамнаести рођендан, а ја бих желела да јој поклоним нешто корисно и оригинално и да јој успут честитам рођендан, па сам стога одлучила да то урадим преко „Забавника“ :)

Дакле:

СРЕЋАН ТИ РОЂЕНДАН, КРИСТИНА!

Желим ти да успеш у сваком свом наредном подвигу, а да при том не губиш ни наду ни веру!

Твоја другарица Миљана

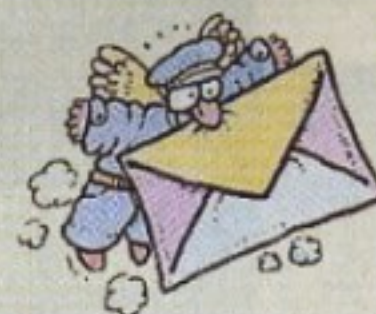
P.S. Унапред ти ХВАЛА, драги „Забавниче“!

Надам се да не тражим превише :)

А ево и њене (Кристинине) слике

КАМЕЊЕ НА ПУТУ

Објасните ми разлику између калдрме и макадама. Унапред захвална верна читатељка

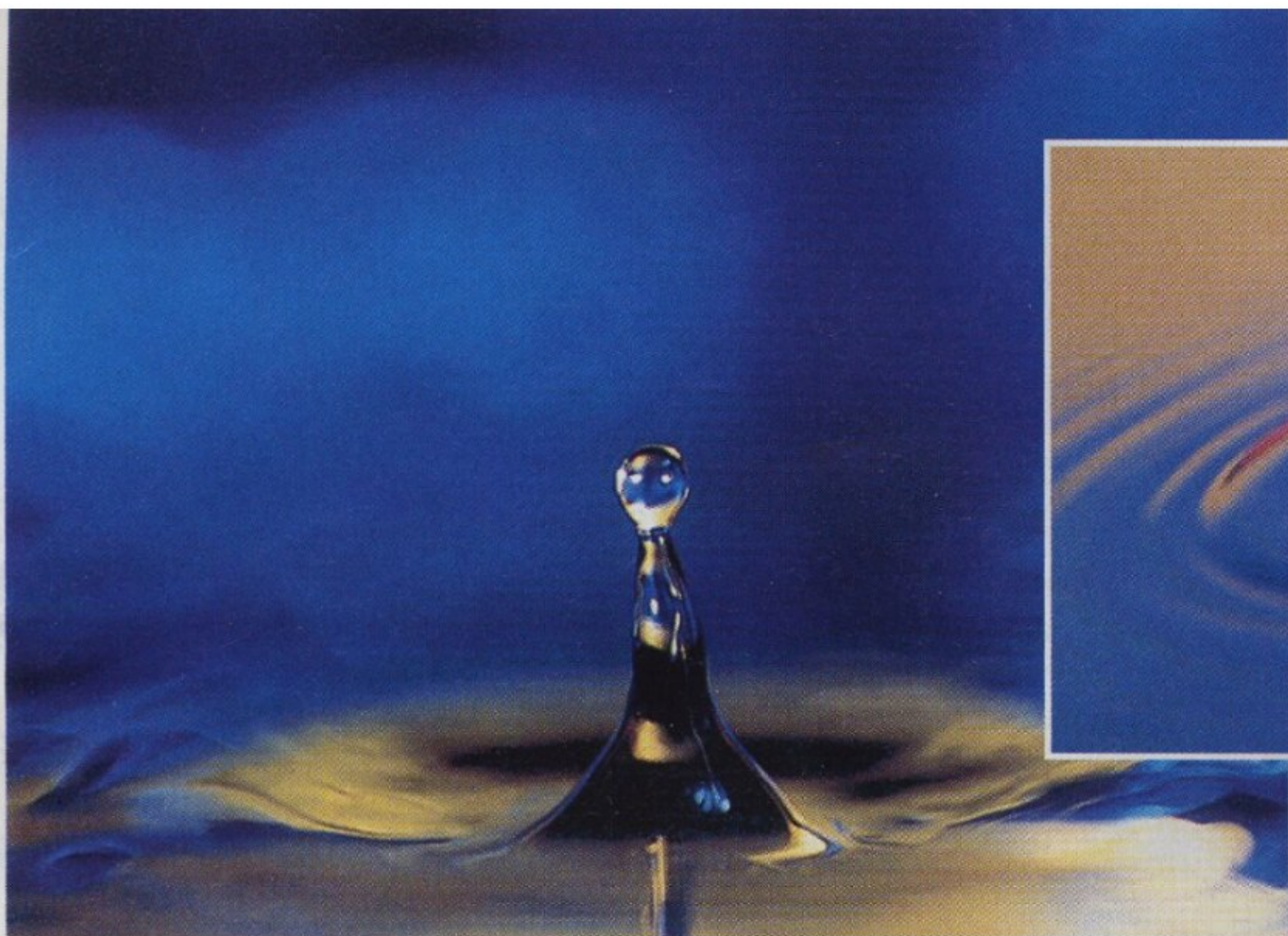
ДАНИЈЕЛА

hosenfefer@hotmail.com

Израз **макадам** потиче од енглеске речи **macadam**, према шкотском инжењеру Џону Макадаму (1765–1836), на слици, и означава грађевински материјал за градњу друмова и улица од набијеног, крупног и ситног камена, шљунка, песка и средства за везивање. Путеве према замисли шкотског инжењера почели су да граде током двадесетих година 19. века. Десетак година касније путеви у Европи били су већином макадамски. С друге стране, калдрма је реч грчког (*kalos dromos* – лепи пут), односно турског (*kaldırım*) порекла и означава каменом поплочани пут или авлију ■

МЕКА И ЛОША, ТВРДА И БОЉА

Koja je razlika između tvrde i meke vode, na šta se u stvari misli? Ne mogu nigde naći odgovor pa se nadam da ćete mi vi pomoći.

РАНКО
из Црне Горе

Разлика између тврде и меке воде је у хемијском саставу, пореклу и у начину на који их људско тело прихвата.

Оне се разликују по количини минерала и других једињења који су у њима растворени. Иако је та количина мала, она има великог утицаја како на човека, тако и на цео живи

свет. За воду у којој је растворена већа количина минерала и

једињења кажемо да је тврда вода, док за ону у којој их има мање кажемо да је мека. Тврда има више калцијума и магнезијума, док је натријум главни минерал меке воде. Тврда потиче од површинских вода, дакле од оних које леже на површини тла а падају на Земљину површину или се на њу сливају, док мека вода

потиче из дубина, мада је данас најчешћи случај да је вештачки направљена. За употребу у домаћинствима много је погоднија мека вода јер каменцем не оштећује водоводне цеви или кухињско посуђе, али може исхрану човека да оптерети натријумом, те је тврда вода здравија. Мека вода такође раствара одређене метале из славине (олово и кадмијум, на пример) док протиче кроз њу, а људско тело ове метале лакше узима из ње него из тврде воде ■

Насловна страна либрећа за оперу „Андре Шеније“ Умберта Ђордана

КЊИЖИЦА ЗА ОПЕРУ

У једном од прошлих бројева „Забавника“ прочитала

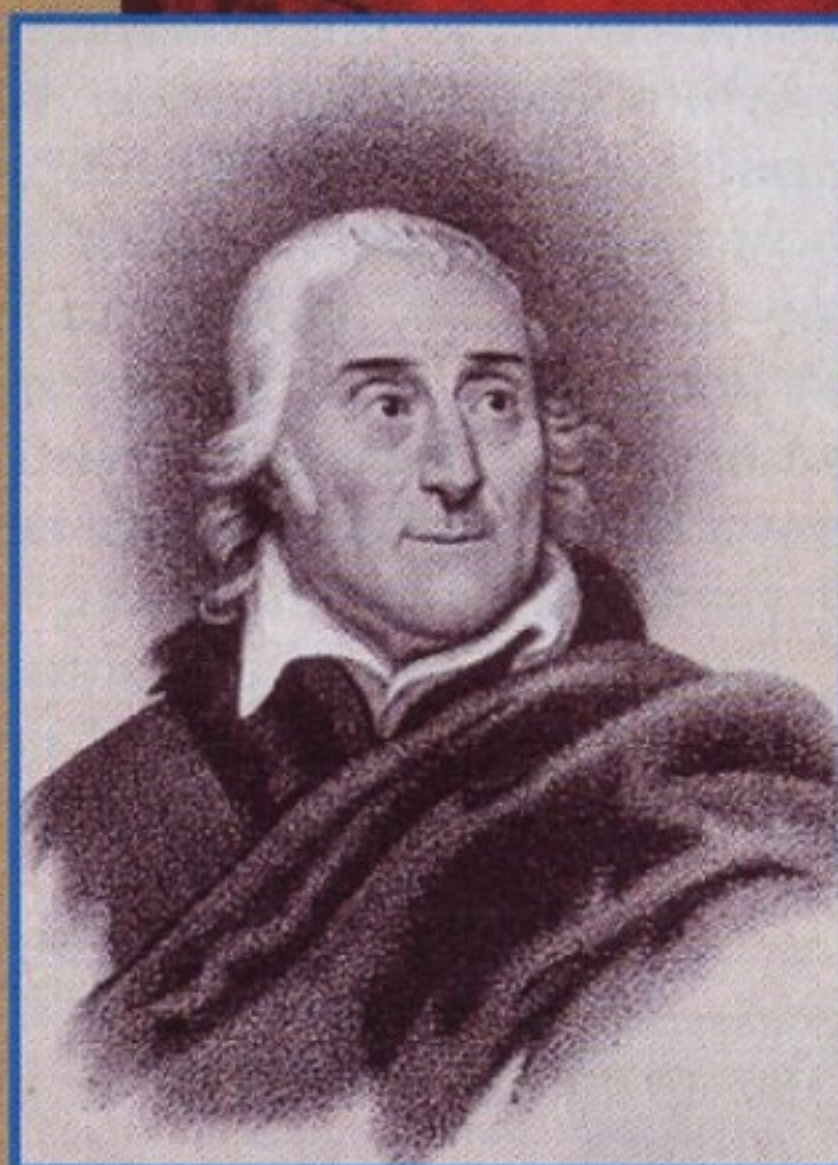
сам текст о опери „Вертер“ која се заснива на Гетеовом роману, али да је за оперу написан посебан либрето... Мене занима шта је то, у ствари, либрето. Поздрав

АЛЕКСАНДРА
aleka80@eunet.yu

ри реч, у либрето спада и певани текст и све остале напомене и описи.

Либрето је најчешће лирско-поетски текст, написан тако да на његовом темељу лако може да буде компонована музика одређеног стила. Стога је обично краћи од уобичајених драмских текстова, будући да певана реч траје дуже од изговорене!

Од тога колико је вешто написан либрето, зависи и успех одређене опере. Велики број опера успех дугује добрим либретима. Либретисти (писци

Лоренцо да Понте, славни либрећиста, сарадник В. А. Моцарта

либрета) увек су и добри познаваоци музике, као и позоришта. Многи познати композитори из историје музике имали су своје омиљене либретисте који су писали баш за њих, познавајући начин

DON GIOVANNI

Music by Wolfgang Amadeus Mozart - Libretto by Lorenzo da Ponte

A legendary lover makes one too many notches on his bedpost

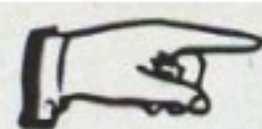
Conducted by Martin Katz - University Philharmonia Orchestra - Directed by Tim Ocel
Sung in Italian with projected English translations
2pm - Uris Mandelstam Theatre - Tickets \$20 and \$15 - Students \$8 with ID - League Ticket Office - 734.764.2538
UM School of Music - Opera Theatre

Плакаш за оперу „Дон Ђовани“

компоновања и утисак који је требало произвести. Неки су, пак, сами писали либрета, верујући да нико други не може да састави текст на који ће компоновати већ замишљену музику.

Хиљаде и хиљаде сачуваних либрета сведочанство су о променљивости музичког и књижевног укуса кроз време. У доба барока најчешће су писана либрета чије су теме биле или античка митологија или старе цивилизације. Либретисти 18. века говорили су често о јачању грађанског друштва, док деветнаести век одражава кроз либрета романтичарска гледања на свет... ■

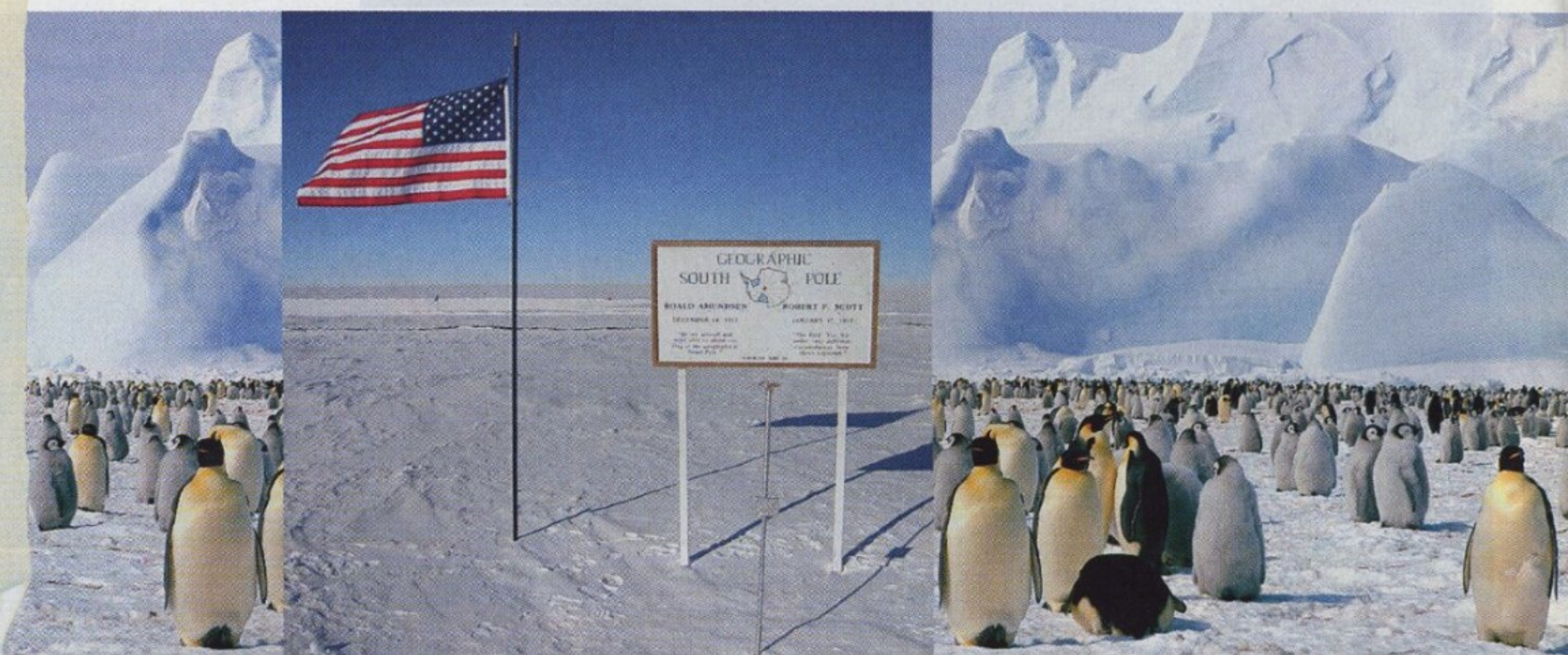

УГРОЖЕН ЈУЖНИ ПОЛ?

Занима ме да ли туристички бродови који одвозе радозналце пут Јужног пола могу да нанесу штету нетакнутој природи.

МИЛОШ ПЕТРОВИЋ
Београд

Нажалост – да. Само током 2007. године је, рецимо, седамдесет један туристички брод доспео до најјужније Земљине тачке, најмање њих десет није било оспособљено за близак сусрет с огромним леденим сантама. Шта то значи? Уколико дође до несреће, велика је опасност од загађења иначе нетакнуте

природе тог подручја. Тако је, пре две године, наомак северне обале потонуо брод „Експлорер“ и у море излио двеста двадесет литара дизел-горива. У јануару 2007. године несрећу је доживео и туристички брод „Норкап“ који је у водама око Антарктика такође оставио нафтни траг. Стручњаци страхују да вероватно треба да

протекну године и године док се не спознају размере погубних последица. Зна се, рецимо, шта је уследило 1989. године, пошто је наомак Јужног пола потонуо брод „Баија Параизо“ и избацио шестсто осамдесет литара дизела у море. За само недељу дана, на површини воде појавила се мрља која се проширила на тридесет квадратних

километара. Зна се да је том приликом било угрожено чак осамдесет одсто аделијских пингвина, а током наредне деценије за осамдесет пет одсто смањено се број одређених врста птица тог подручја. Да се не говори о штети проузрокованој микроскопским организмима и фитопланктонима, једном од главних извора хране на Антарктику ■

ДЕЧЈА ЕВРОВИЗИЈА

Срећан
ти 70.
рођендан!
Имам две
молбе: желео

бих да ми нешто напишеш о „Дечјој Евровизији“ и да ми кажеш где и како бих могао да се пријавим.

МИХАИЛО
Суботица

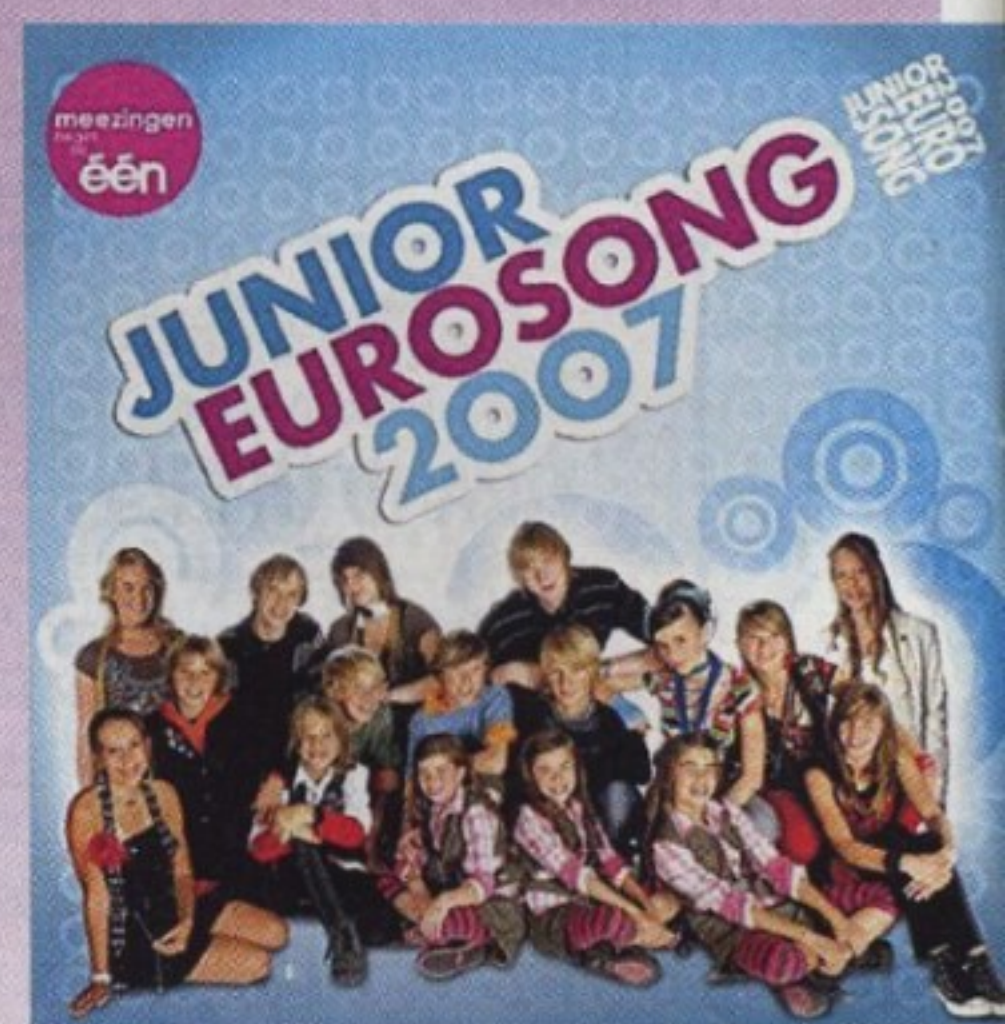

„Дечја песма Евровизије“ први пут је одржана 2003. године у Данској, земљи из које

је и потекла замисао за ово такмичење. Слично као и „велика“ „Евровизија“, и „Junior Eurosong“ окупља учеснике из држава Старог континента. До 2007. године могли су да се пријаве малишани од осам до петнаест, а сада учествују они од десет до петнаест година. Променила су се правила и кад је у питању песма која се пријављује: док се некад тражило да је компоњују искључиво деца, од пре две године дозвољено је да им припомогну и професионални музичари. Од 2007. године донета је и одлука да се победничка песма не бира само гласовима телевизијске публике већ је уведен и званичан жири.

Иначе, на првој одржаној „Дечјој песми Евровизије“ победила је Хрватска – Дино Је-

лусић с песмом „Ти си моја прва љубав“. Очекивало се да ће ова земља приредити наредно такмичење, али се испоставило да хрватска телевизија уопште није испланирала где би се одржао фестивал и ко би „покривао“ тај догађај. Пошто је остало само пет месеци до такмичења, ускочила је Норвешка. Од тог тренутка одлучено је да „Дечју Евровизију“ неће приређивати земља која је освојила прво место него ће се домаћин бирати жиријем. „Дечја песма Евровизије“ је, после Данске и Норвешке, одржана у Белгији, Румунији, Холандији, на Кипру, а ове године домаћин је Украјина. У Кијеву ће се фестивал одржати 21. новембра. Иначе, послове око „Дечје песме Евровизије“ у нашој зе-

мљи води Радио-телевизија Србије, што је било најављено и у „Политикином Забавнику“. За ову годину пријављивање је трајало до 5. јула. Ако си имао намеру да пошаљеш песму, буди стрпљив и сачекај 2010. годину ■

шездесет четири

ДОЛЕ ПЛАСТИЧНЕ КЕСЕ!

Твој сам верни обожавацац, тако да те читам чак у Мадриду у Шпанији. Најомиљенија ми је прва страница твог часописа, па сам уочио нешто што ме обрадовало. У рубрици „Јесте ли већ чули да...“ прочитао сам да ће пластичне кесе ускоро бити укинуте у земљама Европске уније. Молио бих те да ми кажеш нешто о томе.

ПАВЛЕ КОСТИЋ
Мадрид

Свима добро познате пластичне кесе праве се од полиетилена који се добија прерадом нафте. А да би се добио само један килограм ове материје, у атмосферу оде чак два килограма угљен-диоксида. Кад се на светлости и сунцу разграђују, распадајући се полако (што ће трајати стотинама година) у још штетније петрополимете, кесе истовремено трују и тле и воду.

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ПРУГА БЕОГРАД-БАР
Треба припремити $20 \times 19 = 380$
различитих врста карата ■

2. СЛИКАР
У атељеу је 60 слика ■

3. ЈЕДНОЦИФРЕН БРОЈ
Збир цифара бројева у било ком реду
(колони) износи 17, значи $? = 4$ ■

4. РИБАР РАША
Раша је упецао само 3 рибе ■

5. СУВИШАН БРОЈ
Код сваког броја, сем код 16, прва
цифра је већа од друге ■

6. НАЋИТЕ!
Збир цифара на левој страни једнак је
броју на десној страни сем код
једначине $6937 = 24$ ■

7. ПОДЕЛА
Нека је свако од њих узео по k
бомбона и нека је тада остало m
бомбона, где је $m = 0, 1, 2, 3, 4$. Значи,
укупно је $5k + m$ бомбона, а према
услову задатка је $k = m$, и тиме је $k =$
 $0, 1, 2, 3$ или 4 . Зато је бомбона било $5k$
 $+ k = 6k$, односно бомбона је могло
бити 0, 6, 12, 18 или 24 ■

8. ДВЕ ФИГУРЕ
Фигура В има 16, а А 13 троуглова ■

9. КОШАРКАШКО ПРВЕНСТВО
Укупан број утакмица је 180 ■

10. ШКОЛСКИ ПРИБОР
Нека је цена свеске једнака цени
оловке и шестара заједно, следи да је
њена цена за 80 динара већа од
половине цене свеске и 80 динара.
Значи, свеска кошта за 160 динара
више него половина свеске, то јест
пола свеске кошта 160 динара, па је
цена целе свеске 320 динара, а
шестара 240 динара ■

11. ЛИМУН И ПОМОРАНЦЕ
Шест поморанци имају тежину колико и
9 лимунова, а коштају колико и 8
лимунова. Значи, лимуни су скупљи ■

У нашој земљи за произ-
водњу кеса сваке године
преради се просечно пет
стотина тона полиетилена.
Оне које се користе у су-
пермаркетима и на пијаца-
ма, опасне су по околину бу-
дући да је њихова разград-
ња спора, а рециклажа ску-
па. У Србији људи месечно
потроше око две стотине
милиона кеса! Подаци свет-
ских еколошких центара го-
воре да у току једне године
човечанство употреби ви-
ше од пет стотина милијар-

ди пластичних кеса. Уз пла-
стичне боце, кесе су и вели-
ки загађивачи светског мо-
ра. Пошто се не разграђују,
плутају ка пучини стварају-
ћи огромне тепихе чији је
пречник понекад већи од
једног километра. Нажа-
лост, рибе се уместо планк-
тона хране њима и зато је
могуће далеко од обале уло-
вити рибу чије месо није
здро за јело.

Треба имати у виду да
једна платнена кеса, та-
козвани зембил, какве

смо (пored плетених кор-
пи) некада носили када
смо ишли у куповину, за-
мењује бар хиљаду кеса!

Забрана употребе пла-
стичних кеса у Европској
унији ступа на снагу сле-
деће године. Шпанија је
већ смањила њихову
производњу, а употреба
пластичних кеса у супер-
маркетима у Ирској до-
датно је опорезована.
Повлачење пластичних
кеса већ је почело у Ау-
стралији ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни
уредник Зефирино Граси. - Њир. изд. - Год.
1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220
(4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар
1952)- . - Београд : Политика Магазини,
1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). -
30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Њирично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ДВОСТРУКА ПОМИЦАЉКА
Красуљак, рунолист; рунолист,
красуљак ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ
Могачиш, тврђава, к, Епир,
зидари, лабав, Дејвид Духовни,
оне, „Ероика“, Кон, абатон,
трзање, данас, сазив, нт, ри,
затварач, акне, Анси, сто, кекс,
Кендис Берген ■

„НЕДОВРШЕНА“ ОСМОСМЕРКА
Велика Британија ■

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА
Хале Бери, опсада, Омаха,
Аладин, им, радовати се, икра,
Ози, Арн, коб, лет, Сока, тила,
Еторе, кн, унука, алав, р, окулар,
напорни, Пенелопе Круз, нб, ено,
Сандра Булок, талпина, Алабама,
Акир, Момо Капор, Ротердамски,
ита, кш, њорка, Аћа, ав, Рур,
старо, Рача, Аљоша, тиранин, ђ,
љага, Никола Којо ■

АНАГРАМ
„Девојка у плавом“ ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!
Данска (у називима осталих
држава су сва слова различита) ■
С. Б.

ствар по закону обавезно означавање имена
ПОЛИТИКИН БРОЈ 2998

ЗАБАВНИК

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“
изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа ПОЛИТИКА АД
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача:
Милорад Гушавац
Генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Заменик главног и одговорног уредника
Петар Милатовић

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Зорана Грујић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тилев
Милован Зоре

Редакција ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
Цетињска 1/II
11001 Београд

Секретаријат 330-1452; 330-1456
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1186; 330-1426
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец (4 броја) 355,00 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.065,00 дин.
6 месеци (26 бројева) 2.305,00 дин.
12 месеци (52 броја) 4.610,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-16454-02
Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –
Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка:
126 EUR. III група – Америка – Аустралија:
132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK

SWIFT- BIC: DRESDEFF
Name: DRESDNER BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN
GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK

SWIFT- BIC: KOBBSRBGXXX
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD
BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY

IBAN/ Account Number:
RS35205000702174700089
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-
IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА АД, Цетињска 1, Београд
Србија или на факс ++ 381 11 3373-160

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com

НАСЛОВНА СТРАНА
Рафал Олбински

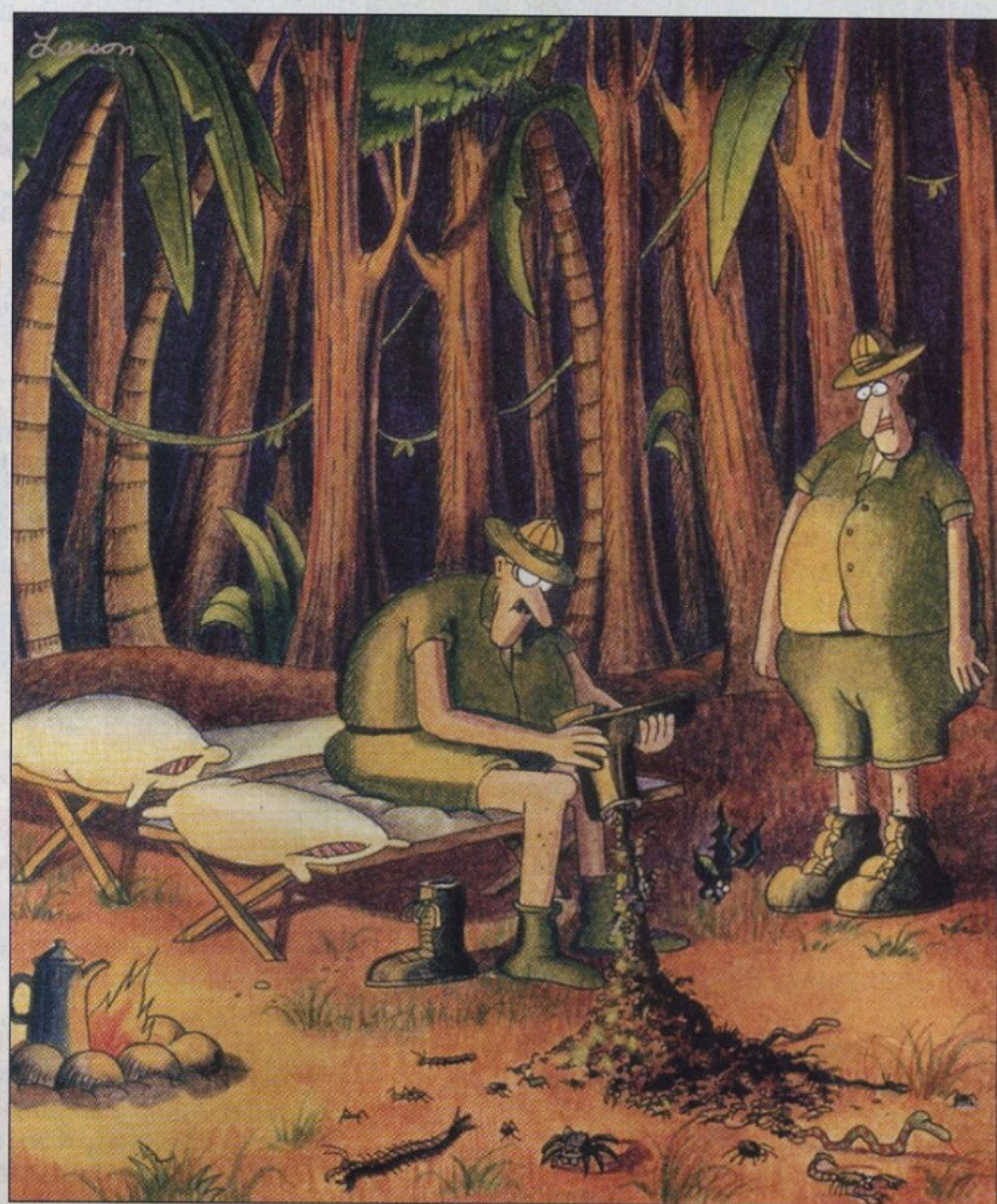
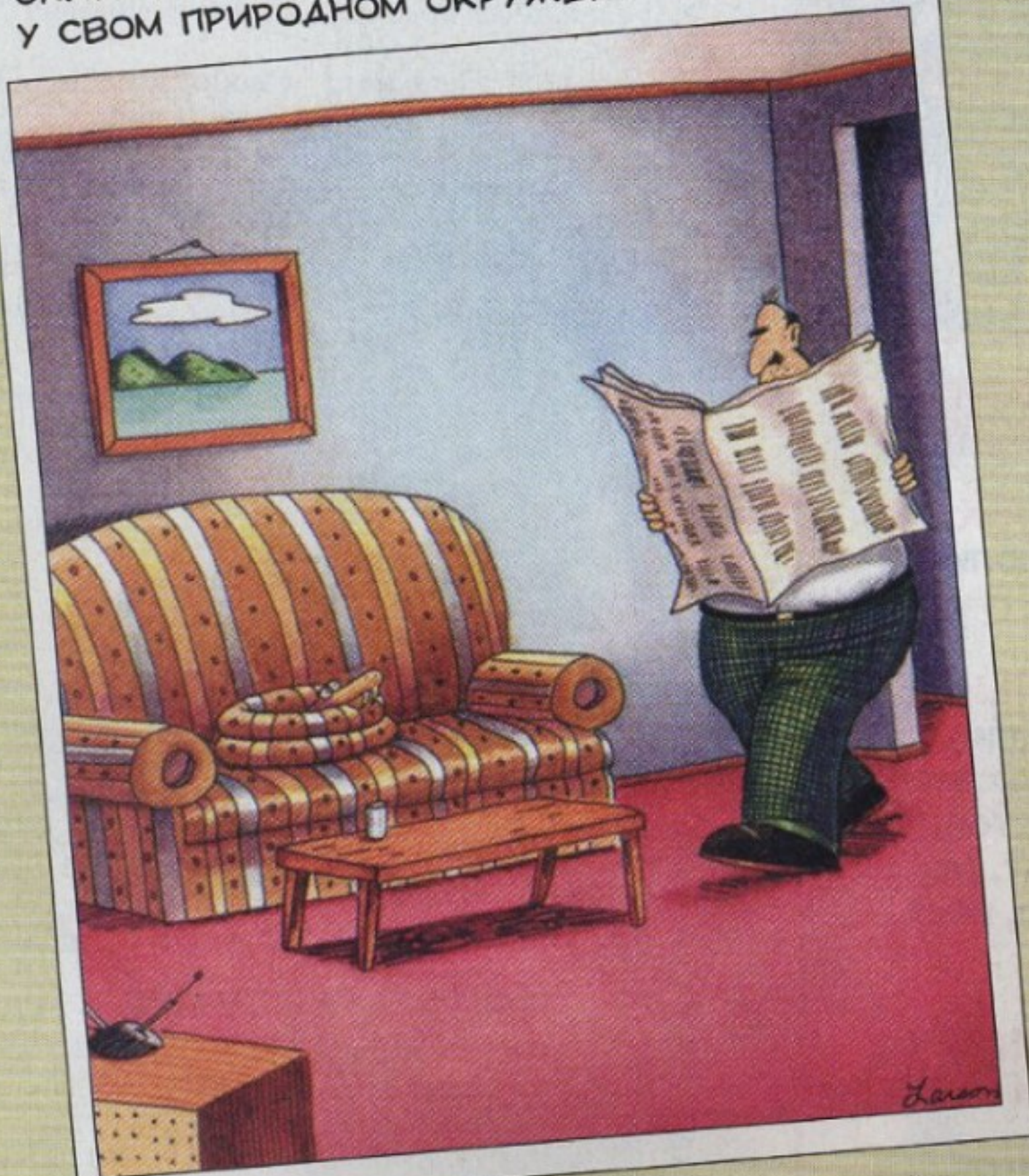
ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ЧУДЕСНИ СВЕТ

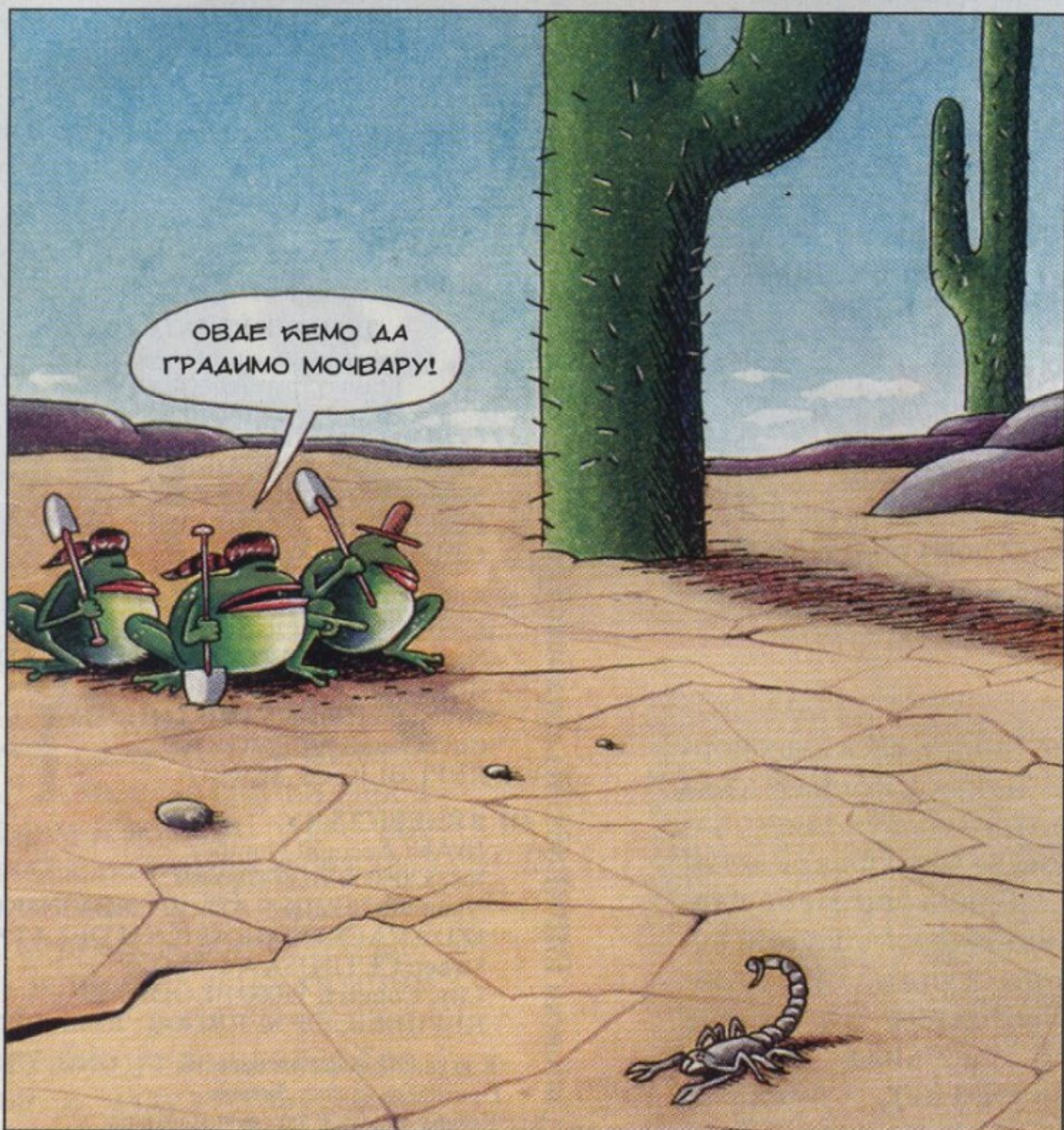
ГЕРИЈА ЛАРСОНА

СМРТОНОСНА ТРОСЕД КОБРА
СКЛУПЧАЛА СЕ И ПРИТАЖИЛА
У СВОМ ПРИРОДНОМ ОКРУЖЕЊУ.

НА СВОЈ УЖАС, ИРВИН ЈЕ СХВАТИО ДА ЈЕ ЗАБОРАВИО
ДА ИСТРЕСЕ ЧИЗМЕ ПРЕ НЕГО ШТО ИХ ЈЕ НАВУКАО.

ЖАБЉА ИЗВИДНИЦА

РАДНО ВРЕМЕ У ДИВЉИНИ

СУО НАКИТУ

Право
богајство
је здравље, а не комадићи
злаћа и сребра.

Махатма Ганди
индијски духовни вођа
(1869–1948)

Земља
је попуштајуће младе
којој није потребан накит
да би се истакла њена лепота.

Халил Џубран
амерички писац либанског порекла
(1883–1931)

Више бих волео да будем украшен лепотом
личности него накитом. Накит се сличан
богајству, а личност се ствара изнутра.

Тит Макције Плаут
римски комедиограф
(око 250–184. пре н. е.)

Сва уметност
је аутобиографска,
а бисер је аутобиографија
једне школке.

Федерико Фелини
италијански редитељ
(1920–1993)

Кад би мудрост
и дијаманти расли
на истом дрвету,
ускоро бисмо
сазнали колико
људи цене
мудрост.

Лемујел Вошберн
амерички есејиста
(1842–1927)

Злато
не може да буде
чисто, а људи
не могу да буду
савршени.

Кинеска пословица

Постоје три
ствари које имају велику
чврстоћу: челик, дијамант
и познавање самог себе.

Бенџамин Френклин
амерички државник, изумитељ
(1706–1790)

Лажна и истинска сећања слична
су накиту; она лажна
увек изгледају као
да су права и сијају
већим сјајем.

Салвадор Дали
шпански сликар
(1904–1989)

Кад чезнемо
за животношћу лишеном
шешкоћа, треба само да се
подсећемо да хрсти
постaje чврсти изложен јаким
ветровима, а да дијамант може
да настане тек под притиском.

Питер Маршал
амерички проповедник
(1902–1949)

Једном сам имао квалитетне
пројекте делимично направљене
од злата. То је једина врста
мушког накита коју
жене могу да цене.

Грејам Грин
британски писац
(1904–1991)

Мушкарац који
пробуши уши
сиремнији је за брак,
јер је искусио бол,
а проширио је и новац
да себи купи накит.

Рита Раднер
америчка глумица и списатељица
(рођена 1953)

Илустровао
Хаџи Душан М. Глушац

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

